

Kamu'da
SosyalPolitika

Y49 / Sayı34 / Ocak - Şubat - Mart 2016 ISBN: 1306-8334

KÜRESEL ÖTEKİLEŞTİRME;

ISLAMOPHOBIA

Kamu'da Sosyal Politika

Memur-Sen'in
Bilimsel, Akademik ve Sosyal Hayata
Katkısıdır.

**MEMUR-SEN ADINA
İMTİYAZ SAHİBİ**
Ali YALÇIN

**GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve
YAZI İŞLERİ SORUMLUSU**
Mehmet Emin ESEN

EDİTÖR
Şahin Ali ŞEN

YAYIN KURULU
Metin MEMİŞ
Günay KAYA
Mehmet BAYRAKTUTAR
Hacı Bayram TONBUL
Levent USLU

DANIŞMA KURULU
Prof. Dr. Ömer ÇAHA
Prof. Oya AKGÖNENÇ
Doç. Dr. Erdiñç YAZICI
Doç. Dr. Mustafa ORÇAN
Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN
Yrd. Doç. Dr. Veysi ERKEN
Prof. Dr. Cengiz ANIK
Halit ORTAKÖY
Av. Hüseyin Rahmi AKYÜZ
Emin ŞENVER
Osman TİMURTAŞ

**BİLİMSEL MAKALELER İLE
İLGİLİ TÜM SORU ve
YAZIŞMALAR İÇİN;**
Şahin Ali ŞEN
sahinalisen@hotmail.com

GRAFİK TASARIM
İrem DENİZ

YAYIN İDARE MERKEZİ
Memur-Sen
Oğuzlar Mah. 1371. Sk.
No:1 Balgat-Çankaya-
ANKARA
Tel: 0312 230 09 72-73
www.memursen.org.tr

YAYIN TÜRÜ
Yaygın Süreli

BASIM TARİHİ
Ocak - Şubat - Mart 2016
Bu dergi Basın Ahlak İlkelerine
uymayı taahhüt eder.

BASKI

İçindekiler

9

**İSLAM'I ANLAMAK,
İSLAMOFOBİDEN ARINMAK**

Prof.Dr. Bilal SAMBUR

Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Öğretim Üyesi

15

**DAEŞ'TEN ÖNCE
VE SONRA İSLAMOFOBİ**

Hilal BARIN

SETA İnsan Hakları ve Hukuk Masası

25

**İSLAMOFOBİYE KARŞI
ÖRNEK BİR İSLAM
TOPLUMU OLUŞTURULMALI**

Prof. Dr. Ali Murat YEL

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Öğretim Üyesi

32

**İSLAMOFOBİ ve
İNSAN HAKLARI**

Prof. Dr. Hakan TAŞDEMİR

Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler
Öğretim Üyesi

35

**İSLAMOFOBİNİN
ANATOMİSİ**

Yavuz FETTAHOĞLU

MÜSİAD Gençlik Kurulu Başkanı

38

**YABANCI DÜŞMANLIĞI
GÖRMEZDEN GELİNİYOR**

Ahmet KÜLAHÇI

Gazeteci/Berlin

43

**TÜRKİYE'DE İSLAMOFOBİ'NİN
ARAŞTIRILDIĞI LİSANSÜSTÜ
ÇALIŞMALAR BAKIŞ**

Dr. Niyazi KAYA

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Uzmanı

49

**İSLAMOFOBİ'Yİ
ANLAMLANDIRMAK**

Yunus Emre DELİ

Birlik Stratejik Araştırmalar Merkezi
İslamofobi ve Hak İhlalleri Araştırmaları
Enstitüsü Direktörü

61

**İSLAMOFOBİ İLE
MÜCADELE STRATEJİSİ**

Engin SABANCI

Başbakanlık Uzmanı

69

İSLAMOFOBİ

Sümeyye GEDİKOĞLU

Sosyolog

74

**BİRAZ DA
EMPATİ GEREKMEZ Mİ ?**

Rüştü KAM

Berlin İlahiyatçılar Derneği Başkanı

80

**DOĞU - BATI PARADOKSUNDA
RENANI VE KENDİMİZİ AŞMAK**

Doç. Dr. Metin BOŞNAK

Uluslararası Saraybosna Üniversitesi
Öğretim Üyesi

GÜNÜMÜZÜN MODERN İRKÇILIĞI; İSLAMOFOBİ

Memur-Sen, kamu görevlilerinin hak ve menfaatlerini koruyup güçlendirmenin yanında dünyadaki tüm mazlumların uğradıkları haksızlıklara karşı sesini yükseltmeyi başarmış ender kuruluşlardan biridir. Memur-Sen, bugün toplumun her kesiminin güvenini kazanmış koca bir çınar olmasını sağlayan medeniyet tohumlarının atıldığı tarihten buyana insana ve insanlığa dair her sorunu önemseyen, sorun yaratan ve yaşatan değil çözüm paylaşılan bir anlayışla hareket etmektedir. “İyi insan ya da mutlu insan, iyiye uygun yaşayan, böyle yaşamayı alışkanlık haline getiren insandır. Eylemde bulunurken, başka bir amaçla değil; salt, iyi olduğu için iyiyi gerçekleştirmek isteyen insandır.” veciz sözüne mahzar insanların oluşturduğu bir toplumun var olması için çaba sarf eden Memur-Sen ailesi olarak insanlığın daha huzurlu bir geleceğe ulaşmasını her şeyden çok önemsiyoruz. Bu doğrultuda günümüzde batı dünyasındaki İslam korkusu ve karşıtlığını ifade etmek amacıyla kullanılan “İslamofobi” kavramına ilişkin tartışmaların artması üzerine dergimizin bu sayısını “Evrensel Ötekileştirme: İslamofobi” başlığıyla çıkarmayı uygun gördük. Müslümanlara ve İslam dinine karşı sürdürülegelen ön yargı ve ayrımcılıktan kaynaklanan, Müslümanlara karşı duyulan ayrımcılık, düşmanlık ve kin besleme anlamına gelen İslamofobi, kelime olarak ilk kez 1991 yılında kullanılmış, 11 Eylül saldırılarıyla gündeme tekrar getirilmiştir. Bugün maalesef İslamofobi denildiğinde hem İslam dinine yönelik bir korku, hem de bu korkuya dayanarak Müslümanlara karşı ayrımcılık ve düşmanlık yapılmasının meşru görülmesi anlaşılmaktadır. Kilise mensuplarının yaptığı propagandalar ile fikri zemini Hristiyanlığa karşı tehditler ve tehlikeler üzerinde oluşturulmuş olan “İslamofobi”, Müslümanlar ile Hristiyanlar arasındaki ilişkilerin, tanışıklığın yaygınlık kazanması ile yüzyıllar içerisinde azalmış iken günümüzde yeniden olumsuz manada bir popülerite kazanmış durumdadır. Bugün Avrupa’da İslamofobi’nin bir yönü göçmen sayısında artış iken ABD’de daha çok orta sınıf profesyonel kesime mensup Müslümanların sistemi içeriden ele geçireceği iddia-

ları İslamofobi olarak karşımıza çıkabilmektedir. Dünyanın her yerinde şiddet yanlısı ve terörü bir hak arama yöntemi olarak gören kendi bilmezler çıkmaktadır. Evrensel hukuk ilkelerine göre suçlar bireyseldir ve ancak suçu işleyeni bağlar. Suçlunun kimliğine, inancına veya rengine bakarak suçu bir dine, ırka veya toplumun tamamına mal etmek kadar yanlış bir tutum olamaz. Dünyada meydana gelen acı ve trajik terör olaylarından sonra İslama karşı artarak devam eden algı operasyonlarına medyanın, siyasetçilerin, radikal farklı din mensuplarının destek vermeleri de kaygı vericidir. Bu algılarla Müslümanlar dışlanmakta, temel insan haklarına sahip olmayı hak etmeyen, saygı duyulmayan düşmanlar sınıfına konumlandırılmaya çalışılmaktadır. Bunun adı da modern ırkçılıktır.

Sormamız gereken asıl sorunun Batıda oluşan İslamofobi’nin ortadan kaldırılması için neler yapılmasının gerektiği gerçeğinden hareketle huzur ve barış dini İslam’a ilişkin dünyanın bazı kesimlerinin henüz göremediği hususları anlatmak ve göstermek bizlerin görevidir. İslam insanlığın değişmez değerlerinin öbür adıdır. Çünkü İslam hayattır, yaşamak ve yaşattırmaktır. İnsanlığa huzur getiren, barış, huzur, güven, saadet ve ruhumuzun derinliklerine işleyen birçok anlamı içinde barındıran İslam kavramının sonuna fobi kelimesi eklenerek Müslümanlar ve Müslüman topluluklarla ilgili güvenilmez, korkulması gereken kişiler algısını oluşturmaya çalışan bazı batı ülkelerinde İslamofobinin moda haline dönüşmesine engel olmak istiyorsak İslâm’ın barış demek olduğunu, İslam’ın sevgiye ve muhabbete dayalı bir inanç olduğunu, bütün insanlık için barışı ve adaleti egemen kılmamanın İslamla mümkün olabileceğini göstermemiz gerekmektedir.

Bu duygu ve düşüncelerle birbirinden değerli akademisyenlerin ve değerli üstatların yazılarıyla zenginleşen, toplumda yanlış bilinenlere dair ışık tutmasını umduğumuz dergimizi Memur-Sen ailesi adına siz kıymetli okurlarımıza saygıyla sunarım.

“EVRENSEL ÖTEKİLEŞTİRME” APARATI İSLAMOFOBİ’YLE MÜCADELE YÖNTEMİ; İNSAN ORTAK KİMLİĞİNDE BULUŞMA

İnsanlık tarihine dair genel bir bakış yaptığımızda, insanın insanı hedef aldığı daha da ötesi bir bütün olarak doğrudan insanlığı hedef alan ideoloji örüntülerine, savaflara, rekabet ya da muhaliflik olarak adlandırılması mümkün olmayan çatışmalara, çekişmelere sıkça rastlıyoruz. Dünyanın insanlığın ortak yurdu olması gerçeğinden oldukça uzak noktada konuşlanan psiko-sosyal, sosyo-politik ya da felsefi doktrin, yaklaşım ya da teoriler, çoğu zaman bu türden çekişme, çatışma ve savaş zeminlerinin fikrî referansları olurlar. Şüphesiz her ideoloji ve doktrin, “taraf-tar kitleleri” oluşturma yanında “öteki kesim” üretme kapasitesine/hedefine sahiptir. İdeolojilerin bu yönü, soyuttan somuta var etmek istedikleri sistem, devlet, toplum bakımından olağan kabul edilebilir. Olağandışı olan, fikre ya da ideolojiye taraftar olmama odaklı “öteki” sıfatı ile bir başka fikre, ideolojiye inandığı/eğilimi olduğu için “öteki” sıfatına sahip olma durumudur. İlkinde, ötekilik “muhaliflik/karşıtlık” iken ikincisinde öteki olmak sıfatı çoğu zaman “düşman olmak/dışlanmak/yok sayılmak” şeklinde anlamlandırılır.

Kendisinden olmayana, kendisine benzemeyene, kendisi gibi düşünmeyen ya da inanmayana uzak kalmak/yakınlaşmamak bir refleks olarak gerçekleştiğinde insanlık çerçevesine dahil edilebilir. Ancak, bütün bunlar bir refleks olarak değil de referans bir içeriğin gereği ya da hedefli

bir tutum/davranış olarak gerçekleştiğinde, insani bir tutumdan ya da insana özgülenebilecek bir eylemden bahsetmek ancak zorlama yorumlarla mümkündür. Bir de bu davranışların arka planında, kişinin kendi isteği ve iradesiyle değiştiremeyeceği (ırkı, tabiyeti, cins ya da cinsiyeti vb.) nitellerine yönelik bir tepki varsa, soyutta insan onuru, somutta ise bizzat insana yönelik açık bir saldırıdan bahsetmek gerekir. Bu neviden saldırıların/düşmanlaştırmanın/korku kaynağı haline getirmenin zemininde kişilik bir tarafa kimlik (dini, dili vb.) özellikleri varsa, artık hem soyut hem de somut düzlemin tamamı üzerinden insana/insanlığa bir saldırıdan bahsetmek gerekir.

Dünya ve insanlık tarihi açısından yakın dönemin bu noktada irdelenmesi gereken en önemli konu başlığı hiç şüphesiz “İslamofobi”dir. Fobi, üretilmiş ve inşa edilmiş irrasyonel, anlamsız, sanal korku anlamına gelmektedir. Bu anlamıyla İslamofobi, korku düzeyinin kontrol edilemediği, denetlenemediği, zihinsel ve ruhsal bir bozukluğu, rahatsızlığı, hastalığı işaret etmektedir. Üretilmiş ve inşa edilmiş, güncellenen ve tasarım noktasında inove edilen bu sanal korku, tarihsel olaylardan güç alarak, güncel çatışmalardan beslenerek, besleneceği güncel çekişme ve çatışmalar üretilerek kendini formatlamakta, 21. Yüzyılda karşımıza ruha ve manevi zemine yönelik “yeni ırkçılık” olarak çıkmaktadır.

Kendi ürettiği yeni düşmanlarla daha da güç kazanan İslamofobiya, kendilerini dünyanın tek sahibi olarak gören emperyalistlerin ve sömürgecilerin kibirlerinin, menfaatlerini koruma telaşlarının nefret şeklinde dışa vurumudur. Bu dışa vurum, kültürel dışlama, ırkçılık, sömürü, ötekileştirme, şeytanlaştırma olarak ortaya çıkmaktadır. Yeni tehlikeler, korkular ve düşmanlar üzerinden küreselleştirilen yeni ırkçılık, sömürü düzeninin kendini koruması ve yeni coğrafyalar elde etmesi ve yeni yöntemlerle genişlemesi hedeflerini gerçekleştirmenin en büyük araçlarından biri haline gelmiştir.

Düşmansız yaşayamayan kapitalizm, emperyalizm ve sömürü düzeninin, Çin ve Hindistan'ın yükselişle birlikte Konfüçyüsçülük ve Budizm'i gelecekte düşman olarak ilan etmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Bu anlayışla, Konfüçyüsçülük ve Budizme karşı yakın dönemde yeni bir fobi kulvarı geliştirileceğini öngörmek mümkündür.

İslamofobi'yi diğer sanal korkulardan, ötekileştirme araç ve aparatlarından ayıran temel özellik, dünya coğrafyasının bütününde ve dünya nüfusunun hemen tamamında uygulanması, kullanılmasıdır. Bu yolla, ilk önce Müslümanlar ve İslam dini öcüleştirelmiş ve şeytanlaştırılmıştır. Bu politikanın başarılı olması için önyargı, nefret, düşmanlık ve yersiz korkular pompalanmaktadır. Kişisel hatalar genellenerek Müslümanlar uygarlık yoksunu, barbar, despot, baskıcı, hoşgörüsüz, otoriter, şehvet düşkün ve şiddet yanlısı gösterilmektedir. Etnik ve dini aşağılanmalar üzerinden yıldırma ve sindirme politikaları uygulanarak Müslümanlar öğrenilmiş çaresizlik sendromuna itilmektedir. Ardından da İslam coğrafyası sömürülmekte ve yağmalanmaktadır. Halen bu hegomonik ve emperyalist anlayışlarını ve tutumlarını sürdürmektedirler.

Sömürgeciliğin yeni formu olan İslamofobi, tarihsel süreç içinde yeni gelişmelerle güncellenen, şekil değiştiren tarihi kökleri çok derinlerde olan karmaşık bir sorunlar yumağıdır. Bu sorunun kökleri, Doğu-Batı rekabeti, İslam-Hıristiyanlık çekişmesi, dini kisveli emperyalist Haçlı seferleri, Arapların İspanya'yı fethederek Endülüs Emevi Devleti'ni kurması, Osmanlıların Viyana şehrini kuşatması, İtalya'nın Ottoronto kentinin kapısına dayanması gibi tarihsel olaylara kadar uzanmaktadır. Bu tarihsel olaylara Atilla'nın Avrupa istilasını da dahil etmek yanlış olmaz. Çünkü, Avrupa toplumlarında Türk korkusu Atilla'nın Avrupa'ya yönelmesiyle başlamıştır. Bugün Avrupalıların gözünde Türk demek Müslüman, Müslüman demek Türk demektir. İslamofobiye canlandıran ve derinleştiren olaylar zinciri, petrolün değerli hale gelmesi, Doğu'dan Batı'ya göçlerin hızlanması, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılması, Bosna-Hersek İç Savaşı ve Körfez Savaşlarıyla devam etmiştir.

Özellikle SSCB'nin dağılmasıyla birlikte iki kutuplu dünya sistemi çökmüş, emperyalizm ve sömürü düzeni, fikrî ve fiilî noktada yer yer düşman vasfı kazanan büyük bir rakibini saf dışı etmişti. Varlığını ve ayakta durmasını düşmana borçlu olan emperyalizm ve kapitalizm, yeni düşman olarak ateist Kominizmin yerine yeşil kuşak projesiyle İslam'ı ve Müslümanları ikame etti. Bu tarihten itibaren NATO'nun düşman konsepti değişmiş, düşmanın kod rengi kırmızı/kızıl'dan yeşile dönüştürülmüştür. Yeni düşman, Fundamantalizm afişiyle İslam ve Müslümanlar olarak tescil edilmiştir. Bu süreçten sonra, İslam coğrafyasında konuşlanan, ortaya çıkan, ontolojisini İslam ya da Kur'an üzerinden betimleyen terör örgütü sayısının artmasını, terör saldırılarının yoğunlaşmasını bu bakış açısıyla mutlaka sorgulamak gerekmektedir.

Düşmansız yaşayamayan kapitalizm, emperyalizm ve sömürü düzeninin, Çin ve Hindistan'ın yükselişle birlikte Konfüçyüsçülük ve Budizm'i gelecekte düşman olarak ilan etmesi şaşırtıcı olmayacaktır. Bu anlayışla, Konfüçyüsçülük ve Budizme karşı yakın dönemde yeni bir fobi kulvarı geliştirileceğini öngörmek mümkündür. Emperyalizm açısından, küresel hakimiyetinin ve küresel liderliğinin devamı, oluşturduğu siste-

min sürekliliği için ‘düşman’, olmazsa olmazdır. Buradaki temel amaç, kısa ve orta vadede Müslümanların sömürülmesidir, ancak uzun vadede insanlığın köleleştirilmesidir.

İslam’ın “bir insanın ölümünü bütün insanlığın ölümü olarak gördüğünü” söylemeniz, “İslam’ın barış dini” olduğunu anlatmanız, selamın “benden sana zarar gelmez” anlamına geldiğini haykırmanızın Batı medyası açısından bir değeri ve anlamı yok. Çünkü, küresel emperyalizm ve küresel sömürü düzeni İslam’ı hedef tahtasına koyarak, şeytanlaştırarak, itibarsızlaştırarak küresel cinayetlerini, haksızlıklarını, barbarlıklarını meşrulaştırmak, uluslar arası toplumun idrakinden kaçırmak istiyor.

Nebevi sorumluluğunu “Güzel ahlakı tamamlamak” şeklinde tanımlayan bir Peygamberin ve “Bir insanı öldüren, bütün insanlığı öldürmüş gibidir” şeklinde tespit içerikli ilahi emri barındıran bir dini ve onun mensuplarını, korku kaynağı, ötekileştirme nesnesi haline getirme çabası olarak İslamofobi, varlığını mümkün ve haklı kılacak bir çok algı ve ilişki operasyonunun ürünü ve 21. YY’da evrensel boyutta bir ötekileştirme pratiği şeklinde sahaya sürülmüştür. Bu noktada inandırıcılık sağlamak, bir dine ya da onun mensuplarına bir bütün olarak öteki etiketi yapıştırmak gibi bir hedefin olmadığı imajı oluşturmamak için de hem nicel hem de nitel düzlemde İslam’a, İslam coğrafyasına ve Müslüman kitlelere yönelik farklı kesit ve kesimler oluşturma çabası da ortaya konmuştur. Bu anlamda, bir dönem ilimli İslam projesiyle İslam’ın içi boşaltılarak, özünden kopartılarak kapitalizmi meşrulaştırma işlevi görmesine yönelik hem doktriner hem de

aksiyoner çalışmalar yapıldı. Bu yolla istenilen sonuç elde edilemeyince, bu defa Radikal İslam ve Fundtamentalizm kavramları üzerinden İslam eşittir şiddet, terör ve hoşgörüsüzlük stratejisi ve taktiğine yöneldiler. Bu noktada, büyük bir senaryoyu yürürlüğe koydular. 11 Eylül’de dünya ticaretinin sembolü olan İkiz Kulelere akıllıca saldırı planlayarak/planlatarak, hem İslamofobiyi zirveye çıkardılar hem de bu saldırı bahanesiyle Irak ve Afganistan’ı işgal ettiler. İslamofobikler tam olarak anti İslamist cephe oluşturdular. Bu düşmanlık cephesi, Boşnak’lara yapılan soykırımında olduğu gibi Körfez Savaşı’nda katledilen yüz binlerce masumun ölümünü seyretti. Bu, kelimenin tam anlamıyla, güç hastalığına kendini kaptırmış emperyalist Batı dünyasının vicdanını, aklını ve değerlerini kaybetmesi halidir.

Bu eli kanlı güçler, bugün maşa ve kuklaları yoluyla küresel hedeflerini gerçekleştirmektedirler. İstihbarat oyunları ile kurdukları, kurdurdukları IŞİD, BOKO Haram, El Kaide gibi terör örgütleri ve bu örgütlerin Charlie Hebdo benzeri saldırılarını bahane ederek terörizmle İslam’ı, teröristle Müslüman’ı yan yana getirmeye çalışmaktadırlar. Teröristin kimliği Hıristiyan ise birey olarak ele alınmakta, Batı medyası haber yaparken “akli dengesi bozuk Hans silahlı saldırıda bulundu” denilmektedir. Teröristin kimliği Hasan ise “İslamcı Müslüman terörist saldırıda bulundu” şeklinde haber yapmaktadır. Bir nevi postmodern medyatik ve zihinsel terör yapılmaktadır. İslam’ın “bir insanın ölümünü bütün insanlığın ölümü olarak gördüğünü” söylemeniz, “İslam’ın barış dini” olduğunu anlatmanız, selamın “benden sana zarar gelmez” anlamına geldiğini haykırmanızın Batı medyası açısından bir değeri ve anlamı yok. Çünkü, küresel emperyalizm ve küresel sömürü düzeni İslam’ı hedef tahtasına koyarak, şeytanlaştırarak, itibarsızlaştırarak küresel cinayetlerini, haksızlıklarını, barbarlıklarını meşrulaştırmak, uluslar arası toplumun idrakinden kaçırmak istiyor.

İslamofobi’yi tetikleyen birçok neden var. Bu nedenlerin başında ideolojik saikler var. Demografik, politik, ekonomik ve sosyolojik boyutlar var. İdeolojik boyutuna baktığımızda, aşırı sağ partilerin yabancı ve göçmenleri düşmanlaştırarak oy avcılığı yapmasını, demografik boyutuna baktığımızda Batı’da Müslüman toplumların nüfusunun artmasından fanatiklerin rahatsız

olmasını görüyoruz. İslam dünyasındaki zengin yer altı kaynaklarının emperyalistler tarafından paylaşılma planını, Batı'daki işsizliğin artmasının yabancılar ve göçmenler üzerinden okunmasını ekonomik, milli, etnik ve dinsel kimliği zayıflayan Batı düşüncesinin İslam düşmanlığı ve yabancı düşmanlığı üzerinden yeni kimlik inşa etmesini ise sosyolojik nedenler arasında sayabiliriz.

Batı'nın çok önemli yazarları eserlerinde Müslümanları acımasız, tiran, barbar, despot olarak nitelemişlerdir. Sinema, tiyatro, dizi sektörü de bu kervana katılmış, Müslümanları kötüleme yarışına ve korosuna dahil olmuştur. Masallarda, hikayelerde, senaryolarda hep kötü karakter Müslüman kimliğidir. Bu körükleyicilerin etkisiyle, Müslümanlara yönelik ayrımcılık, nefret söylemi büyümekte, kültürel dışlamalar artmaktadır. Bu da aşırı sağcı siyasi partilerin işine gelmektedir.

Bu saiklerle ortaya çıkan İslamofobik zihniyeti körükleyen unsurlar var. Bunların başında pileyi deve, deveyi pire yapan medya var. Medya, Müslümanları ve Müslümanlar üzerinden de İslamı korku kaynağı olarak göstermek için algı yönetimini en büyük enstrümanı olarak kullanmaktadır. Medya yoluyla yapılan genellemelerle İslamofobi, yaygınlaştırılmaktadır. Müslümanlara yönelik düşmanlık canlı ve güçlü bir korkuya dönüştürülmektedir. Yeşil tehlike, iç tehdit, militan İslam, Radikal İslam, fundamentalist İslam kavramları, medya aracılığıyla sürekli kamuoyunun gündeminde tutularak, İslamofobi'nin değirmenine su taşınmaktadır. Batılı yazarlar eserlerinde Müslümanları ve Türkleri hep aşağılamışlardır. "Türkler geliyor" diyerek çocuklarını korkutmuşlar, daha çocuk yaşlarda Türklere ve Müslümanlara karşı düşmanlık üretmişlerdir. Batı medyasının, aydınlarının ve ırkçı partilerinin kullandığı kelimelerden, deyişlerden, deyimlerden, atasözlerinden ciddi bir ayrımcılık sözlüğü oluşmuştur.

Medyanın körükleyici kışkırtıcı tavrına düşünce ve strateji kuruluşları da teorik destek vererek, anket şirketleri İslam'ın Batı'da güçlendiğine, Müslümanların nüfusunun arttığına ve 2050 yıllarında Batı ülkelerinin Müslümanlaşacağına dair anketler açıklayarak İslamofobik eğilimlerin güçlenmesine katkı yapmaktadırlar. Batı'nın çok önemli yazarları eserlerinde Müslümanları ve Türkleri acımasız, tiran, barbar, despot olarak nitelemişlerdir. Sinema, tiyatro, dizi sektörü de bu kervana katılmış, Müslümanları kötüleme yarışına ve korosuna dahil olmuştur. Masallarda, hikayelerde, senaryolarda hep kötü karakter Müslüman kimliğidir. Bu körükleyicilerin etkisiyle, Müslümanlara yönelik ayrımcılık, nefret söylemi büyümekte, kültürel dışlamalar artmaktadır. Bu da aşırı sağcı siyasi partilerin işine gelmektedir. Bugün Avrupa ülkelerinde aşırı sağcıların oyları sürekli yükselmekte, iktidar ortağı olma noktasına gelmektedir.

Körükleyici ve kışkırtıcı unsurların etkisiyle, yabancı düşmanlığı artmış, kundaklamalar, tehdit mektupları, İslam'a ait sembollerin tahrip edilmesi, camilerin yakılması, minare yasağının konulması, burka, peçe, başörtüsü yasağının getirilmesi gibi birçok faşist uygulama devreye sokulmuştur. Helal et kesimleri yasaklanmıştır. Kurban kesimi sınırlandırılmıştır. Öyle ki, Müslümanların ve göçmenlerin eğitim, çalışma ve barınma hakları önemli ölçüde zarar görmüştür. Karikatüristlerce Hz. Muhammed (SAV)'in tasvirleri yapılarak Müslümanların onuru zedelenmiştir. Birlikte yaşama kültürünü tahrip etmeye yönelik her türlü olumsuz faaliyet yapılmıştır. İslamofobik hareketler haritası her geçen gün giderek artıp küresel bir boyut alsa ve Batının radikal, ayrımcı ve aşırı akımları güç kazansa da çözüm yolu yine toleranstır. Birlikte yaşama kültürünü besleyecek söz ve eylemleri istikrarla sürdürmektir. Aksi takdirde Samuel Hungtinton'un "Madeniyetler Çatışması Tezi"ni güçlendirmiş, desteklemiş oluruz. Biz, tam tersini yaparak insanlığın ortak değerlerinde buluşmayı teklif etmeliyiz. Hz. Ali, 1359 yıl evvel atadığı bir Valiye hitaben yazdığı mektubunda "İnsanlar ikiye ayrılır. Ya dinde kardeş ya da insanlıkta eştir" diyor. Hz. Ali'nin bu sözü İslamofobi'yi yerle bir edecek niteliktedir. Allah Kuran-ı Kerim'de haksız yere cana kıymayı haram kılmış, cezasının ebedi kalınacak cehennem olduğunu bildirmiştir. Aynı şekilde haksız yere bir kişiyi öldürmeyi

bütün insanlığı öldürmek, bir kişiyi kurtarmayı da bütün insanlığa hayat vermek olarak kabul etmiştir. Peygamberimizde (SAV) ise, bırakın bir Müslüman'ın kanını akıtmayı, savaş ortamında olsa bile savaşmayan gayrimüslim kadınların, çocukların ve yaşlıların öldürülmesini, hatta ibadethanelerin yıkılmasını, ağaçların kesilmesini ve hayvanların öldürülmesini yasaklamıştır. İnsanların can, mal, nesil, din ve akıl güvenliğine önem veren bir dini ve müntesiplerini terörle yana yana koymak büyük bir haksızlık ve iftiradır. Bu bakımdan, İslamofobi en büyük iftira ve yalandır. Biz bu iftiralara, “İnsanı yaşat ki, devlet yaşasın”, “İnsanı yaşat ki, dünya yaşasın, insanlık yaşasın”, “Yaradılanı hoş gör yaratandan ötürü” demeye devam ederek cevap vereceğiz.

İslamofobi'nin fikri ve fiili alt yapısını oluşturanlara, güncelleyenlere ve yeni versiyonlar geliştirenlere yönelik “cevap üretme” noktasında oluşturulan birikimin ve harcanan enerjinin, “İslam ve Müslümanlar kötü değildir” savunmasından “İslam iyiliği emreder ve Müslümanlar iyidir” paradigmasına dayanan çağrıya, teklif ve tebliğ zeminine taşınması gerekiyor.

İslamofobi'nin amaçlarından biri de, Batı gençliğinin İslam'a yönelmesini engellemektir. Batı gençliğiyle sağlıklı bir ilişki geliştirerek bu tuzağı bozabiliriz. Batı gençliğine İslam'ı en güzel şekilde anlatabiliriz. Bu da güzel ahlakla olur. Güzel ahlakın en güzel örneklerini sunmakla olur. İslamofobi, aynı zamanda Batı'nın insan onuru, insan hakları, hukuk, demokrasi gibi temel değerlerine de büyük bir zarar vermektedir. 2016'nın Avrupa'sında Yunanistan'ın ırkçı Altın Şafak Partisinin milletvekili Elefterios Sinadinos, AP'de AB-Türkiye zirvesiyle ilgili düzenlenen oturumda “Bilimsel dilde ifade edildiği üzere Türkler pis ve

kirli. Oyun oynarken vahşi köpeklere benziyorlar ama düşmanla savaşmak zorunda kaldıklarında kaçıyorlar. Türklerle başa çıkmanın tek etkili yolu kararlı olmak” diyebiliyor. Bu anlayış Avrupa için büyük bir tehdittir. Allah'tan Avrupa Parlamentosu Başkanı Martin Schulz, bu ayrımcı ve ırkçı milletvekilini salondan attırmıştır. Türkiye, İslamofobiye karşı Schulz ve “İslam da Almanya'ya aittir” diyerek ezber bozan Almanya'nın eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff gibi sağduyulu Avrupalı siyasilere de işbirliği yapmalı, İslam'ı bütün yönleriyle başta Avrupalılar olmak üzere tüm dünyaya anlatmalıdır.

Sonuç itibariyle, İslamofobi'nin fikri ve fiili alt yapısını oluşturanlara, güncelleyenlere ve yeni versiyonlar geliştirenlere yönelik “cevap üretme” noktasında oluşturulan birikimin ve harcanan enerjinin, “İslam ve Müslümanlar kötü değildir” savunmasından “İslam iyiliği emreder ve Müslümanlar iyidir” paradigmasına dayanan çağrıya, teklif ve tebliğ zeminine taşınması gerekiyor. İslamofobi ile mücadele etmekten, insanlığın İslam'ı müşahade etmesine yönelik teklifler sunmaya zaman ayıramamak, İslamofobi'yi körükleyen ve köpürtenlerin gözlerden kaçırıldığı bir başarı olarak kaydedilmedi. Bunu tersine çevirmek istiyorsak “iyiye, güzele, doğruya çağrı” ve “güzel ahlak ile insan arasında sarsılmaz bir bağ kurma telaşı” noktasında sorumluluk almamız gerekiyor. Bunun için sinemadan, tiyatroya, kültürden, ekonomiye, edebiyattan, müziğe, hukuktan, ekonomiye, sivil toplumdan, sendikal zemine insana ve insanlığa dair bütün alanlarda İslamın kutlu mesajını insanlıkla buluşturacak ürünler, duruşlar, fikirler, eserler, süreç ve sistemler üretmeli, önermeli, teklif etmeliyiz. Çünkü, inanmak, bireysel olarak inancı tahkim etmeyi ve inandığını teklif ve tebliğ etmeyi gerektiriyor. Bunun için Müslümanlar, korkulması gereken kişiler/kimlikler olmadıklarını anlatmaktan öte, ümmeti olmanın hakkını vermek zorunda oldukları ve onu yok etmek isteyenlerin dahi “Muhammed-ül Emin” demekten imtina edemedikleri Peygamberimiz Hz. Muhammed gibi insanlığı korkularından ve hemen her çağda yaşanan korkunçluklardan kurtaracak “mü'min-emin” ilişkisini her yönüyle ortaya koyacak mezzetlerini “insanlık ortak paydamız” mesajını verecek biçimde ortaya koymalıdır. Bu gerçekleştiğinde, İslam'ı korku, Müslümanları tehdit kaynağı olarak gösteren fikirler de, fiiller de algı dünyasının parçası dahi olamayacaktır.

İSLAM’I ANLAMAK, İSLAMOFOBİDEN ARINMAK

Dünyada yoğun bir şekilde irrasyonel ve çılgın bir İslamofobi dalgası yayılmaktadır. İslamofobi korkusundan ziyade İslamofobi çılgınlığından söz etmemiz daha sağlıklıdır. Okulda, sokakta, markette kısacası dünyanın birçok ülkesinde insanlar, düşünmeden İslam’ı terörizm ve barbarlıkla özdeşleştirmektedirler. Birçok insanın ve grubun, düşünmeden körü körüne İslam’ı insanlığa düşman olarak kurgulamaları ciddi bir çılgınlık durumudur.

İnsanlar, günümüzde kolaylıkla İslam’ın şiddeti ve terörizmi beslediğine ve ürettiğine inanabilmektedir. İslam, insanlığın büyük bir din, ahlak ve maneviyat sistemi olarak değil, şiddet ve terörizm makinesi olarak tahayyül edilmektedir. İslam’ın yıkıcı bir şiddet aracı olmaktan başka bir değere sahip olmayan bir din olarak düşünülmesi, büyük bir felakettir. Avrupa ve Amerika’da nüfusun yüzde kırka yakın bölümü İslam hakkında negatif düşüncelere ve tutumlara sahip bulunmaktadır. Yüksek sayıda insanın temelsiz ve irrasyonel bir şekilde İslam hakkında uç ve aşırı bir anlayışa sahip olması, önemli bir problemdir. İslam hakkında olumsuz düşünce ve tutumlara sahip olanlar, bir kesin inançlı durumundadırlar. İslamofobik kesin inançlılar, hiçbir şekilde İslam’a dair irrasyonel korkularını ve önyargılarını sorgulamaya ve konuyla ilgili düşüncelerini yeniden değerlendirmeye asla yanaşmamaktadırlar.

İslamofobi çılgınlığının dünyayı kasıp kavurduğu günümüzde artık küresel hale gelen bu kavramın otuz yıllık bir geçmişi vardır. İslamofobi kavramı, farklı kontekslere ve durumlara uygun bir şekilde kullanılmaktadır. İslamofobi, seksenli yıllardan itibaren Avrupa’da Müslüman ülkelere Avrupa’ya gelen yerleşimcilere yönelik gösterilen düşmanca tutumları ifade etmek için kullanılmıştır. 11 Eylül’den sonra İslam hakkındaki korkuları ve önyargıları ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Seksenli yıllarda İslamofobi, Müslümanlara yönelik ayırıcı ve aşağılayıcı tutum ve uygulamaları ifade ederken, 11 Eylül’den sonra İslam konusunda var olduğu sanılan korkular, tehditler, fobiler ve önyargılar bu kavram yoluyla ifade edilmeye başlanmıştır.

Avrupa ve Amerika’da yaygın bir şekilde görülen İslamofobi kurgusu, Müslümanlara yönelik ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel ayrımcılığı, Müslümanların temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanmasını savunmayı, psikolojik ve fiziksel şiddeti, İslam ve Müslümanlara yönelik uç nitelikteki bütün söylemleri içermektedir. İslamofobi birbirinden çok farklı tutum, düşünce ve önyargıyı içermesine rağmen, İslamofobinin temel karakteristiği İslam’ı kapalı, standart ve değişmez bir din olarak kurgulaması, dünyadaki bütün Müslümanları da tek tip olarak vehm etmesidir. İnsani değişkenlik ve farklılığı İslamofobi, İslam

ve Müslümanlar söz konusu olduğunda ortadan kaldırmaktadır. İslamofobi, Müslümanları saygıyı hak etmeyen, hak ve özgürlüğe sahip olmaya değmeyen düşük varlıklar olarak nitelemektedir. İslamofobi, bir din hakkında düşünmek değildir. İslamofobi, bir kimliğe olan insani uzaklık, yabancılaşma ve düşmanlığın icat edilmesidir. Kişi ve gruplar, İslam ve Müslümanları ötekileştirdikçe, öcüleştirdikçe, kendi kimliklerini daha yoğun bir şekilde İslamofobi olarak kurmaktadır. İslamofobinin kimlik haline getirilmesi, tehdit algısını da değiştirmektedir. İslamofob kişi ve gruplara yönelik somut veya fiziksel bir tehdit söz konusu değildir. Batıda İslam'ın Batılı değerlere, yaşam tarzına, medeniyetine ve geleneğine tehdit olduğuna dair sembolik bir kurgu vardır. İslamofobiyi besleyen ana güç, İslam'ın modern yaşam tarzına, değerlerine ve kültürüne düşüman ve tehdit olduğu şeklindeki algıdır.

İslamofobi, İslam hakkında kurgulanan en yoz zihinsel çerçevedir. İslamofobinin temel amacı, dünyada bütün insanlığı İslam'a düşman edecek küresel bir şema oluşturmaktır. İnsanlığın, duygu, düşünce ve davranış düzeyinde küresel İslamofob olması, Anti-İslamizmin temel amacıdır. İslamofobi, medya, siyaset ve din üçlüsü tarafından uluslararası düzeyde farklı imaj ve algılarla üretilen bir nefret ideolojisidir. Radikal Hristiyan gruplar, muhafazakar siyasi yaklaşımlar, medyadaki haberler, terör korkusu, tehdit algıları ve negatif stereotipler, İslamofobiyi sürekli olarak üretilen bir ideoloji haline getirmektedir.

İslamofobi, İslam hakkında gerçek bilgilenmenin ve fikir sahibi olmanın önünde engeldir. İnsanlar, hayali imaj ve kurguları İslam'a dair otantik bilgiler ve fikirler sanıp İslamofobist militanlar olabilmektedirler. İslamofobi, bir mitler koleksiyonudur. İslamofobinin gücü, ürettiği mitlerden kaynaklanmaktadır. İnsanların İslamofobik mitlere gerçek diye şartlanmaları, işleri daha karışık hale getirmektedir. İslamofobi, korkular ve tehditler üzerine bir kimlik inşa etmektedir. Korkular ve ötekileştirme üzerine inşa edilen bir kimlik, güçlü ve güvenli değildir. İslam'ı öteki ve Müslümanları düşman olarak konumlandıran Batı, Amerika, Avrupa ve Hristiyan kimlikleri, İslamofobiyle güçlenmemekte, bilakis zayıflamaktadırlar. Ötekileştirme, bir kimliğin altını oyan en tehlikeli dinamittir.

İslamofobi, ırkçılık kategorisinde ele alınabilecek ayırıcılık ve ötekileştirmeyi ifade eden her türlü tutum, düşünce ve davranış kapsamaktadır. İslamofobi, ırkçılığın bir kategorisi olduğu gibi felsefe ve politikayı birleştiren bir olgudur. İslam karşıtı bir zihinsel düşünce biçiminin ifadesi olan İslamofobi, aynı zamanda bu felsefenin pratik düzeyde politikaya dönüşmesine neden olmaktadır. İslamofobi felsefesi, İslamofobist politikaların kaynağıdır. İslamofobi felsefesi, İslam'ı Batılı değerlere düşman ve tehdit olarak kurgulamaktadır. İfade özgürlüğü, kadın-erkek eşitliği, özgürlük ve demokrasi, İslamofobizmin İslam'ı tehdit olarak kurguladığı konulardır. İslamofobi, İslam'ı doğağal olarak şiddet ve fanatizm olarak kurgularken, onun Batı karşısında kaçınılmaz olarak aşağı ve

düşük bir vahşet ideolojisi olduğunu vurgulamaktadır. İslam'dan Müslümanlara düşmanlığı kolaylıkla transfer eden İslamofobizm, fanatizm ve şiddet dilini benimseyen Müslümanların radikalleşmesini ve teröristleşmesini kaçınılmaz görmektedir. İslamofobi, Müslüman kimliğinin gayri İslami olmanın ötesinde anti-İslami olarak kurgulanmasıdır. İslamofobi, müslümanların müslüman olma iradelerinin ve kapasitelerinin azaltılması demektir.

İslamofobi, genellikle batılı devletlerle ve uygulamaları politikalarla ilişkilendirilmektedir. İslamofobi, bir devlet projesi olmaktan ziyade sosyal bir tutum, düşünce ve ideolojidir. Sosyal bir ideoloji olarak İslamofobi, İslam'ı müslümanların sırtına yük olarak bindirirken, müslümanları da toplumun ve insanlığın sırtından kaldırılması gereken bir yük olarak konumlandırmaktadır. İslamofobi, ırkçılığın ötesini aşan bir sömürgecilik kategorisidir. Sömürgecilik ideolojisi olarak İslamofobi, dışlama, ayrımcılık ve marjinalleşmeyi içermektedir. İslamofobi, Batıda Batı sömürgeciliğinin müslümanlara uygulanmasını meşrulaştırmaktadır. İslamofobi, Müslüman kimliğini öteki anlamında istisna haline getirdiği gibi, İslam ve müslüman kimliğine karşıt ve düşman olmayı ideolojikleştirilmektedir.

İslamofobi, düzenleyici bir ideoloji olarak politik bir projedir. Politik bir proje olarak İslamofobizm, İslam'ı ve Müslümanları düzenlemeyi ve disipline etmeyi İslamsızlaşma yoluyla gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Müslüman kimliği, bugün İslamofobiye direnmeyi bir gereklilik görmektedir. İslamofobizm, müslüman karşıtı bir duruşu temsil ettiği gibi, Müslüman kimliği de bugün İslamofobiye karşı direnmeyi müslüman olmanın gerekli bir unsuru olarak görmeye başlamıştır. İslamofobi, İslam'ın şiddet dini olduğunu sürekli olarak tekrar etmektedir. Bu söyleme karşı Müslüman kişi veya grup, İslam'ın şiddet dini olmadığını söylemeyi dininin ve kimliğinin

bir gereği olarak değerlendirmektedir. İslamofobi, müslüman kimliğinin yeniden inşa edilmesi yönünde bir etki yaratmaktadır.

İslamofobi, İslam'ı ve müslümanları kontrolsüz, düzensiz ve zararlı bir yapı ve kimlik olarak görmektedir. Kontrolsüz ve vahşi bir ideoloji olarak İslam, kadının haklarını inkar etmekte, şiddeti yaymakta, hayat tarzlarına müdahale etmekte, şiddeti ve savaşı meşrulaştırmaktadır. Bu vahşi ve yabani dinin kontrol edilmesi, disiplin altına alınması, ehilileştirilmesi ve yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. İslamofobizm, İslam'ın müslüman olan veya olmayan kişi ve gruplar tarafından düzenlenmesi ve disipline edilmesi demektir. İslamofobi, düzenleyici bir ideoloji olarak politik bir projedir. Politik bir proje olarak İslamofobizm, İslam'ı ve Müslümanları düzenlemeyi ve disipline etmeyi İslamsızlaşma yoluyla gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. İslamofobizme göre, Müslümanlar İslam'dan kurtuldukça, İslam'ın kendisinden arındıkça daha kontrol edilebilir olacaklardır. İslamofobi, İslamsız İslam ve İslamsız Müslüman kimliği kurgulamayı amaçlamaktadır. İslam'ı fitrat dini olmaktan ve Müslüman olmayı ayırıcı bir kimlik olmaktan çıkardığı sürece İslamofobi işlevini ve yıkıcılığını sürdürecektir.

İslam ve müslümanlar eleştirilebilir, onlar hakkında negatif görüşlerin ve tutumların ortaya konması mümkündür. Bu dünyada var olan hiçbir şey, eleştirinin dışında olma imtiyazına sahip değildir. İslam ve müslümanlara yönelik her türlü eleştiri ve sorgulama, İslamofobi değildir. İslamofobizm, kişinin İslamofobik bir zihinsel şemaya sahip olup olmamasıyla ilgilidir. İslamofobik zihinsel şema, İslam ve müslümanların değersiz ve düşük olup olmasıyla ilgili bir zehirlenmedir. İslamofobizm, İslam ve müslümanları insani ve sosyal bir tehdit duygusu içinde düşük ve değersiz görmek demektir. İslamofobi, kişinin doğuştan sahip olduğu bir niyet veya motivasyon değildir. Kişi, İslamofobist olmayı öğrenmektedir. Kişinin İslam hakkında ne öğrendiği İslamofob olmasıyla yakından ilgilidir. İslamofobizm, İslam ve müslümanlar hakkında özel çabalar ve bilgiler sonucunda geliştirilmiş bir açıklama, tutum ve duruş şeklinde karmaşık yapıardan oluşmaktadır. İslamofobi, bir hegemonya ideolojisi ve ilişkisizliğidir. Batının İslam'a ve müslümanlara doğal olarak üstün olduğu ve doğal olarak İslam ve müslümanlar üzerinde hegemonya kurma imtiyazını Batıya veren bir ilişkisizlik ha-

lidir. İslam, biz ve onlar arasındaki değişmez sınırı oluşturmaktadır. İslamofobi, salt bir önyargı veya bilgisizlikten kaynaklanan bir durum değildir. İslamofobi, Batının ürettiği bir hegemonya ideolojisidir. İslam hakkında olumlu ifadelerde bulunmak, İslamofobiye karşı bir duruşu ifade etmemektedir. İslamofobiye karşı çıkmanın söz kadar pratikle gösterilmesi gerekmektedir. İnsanlık ve İslam için Batının vardığı yerin dışında bir yer yoktur şeklindeki anlayışın terk edilmesi gerekmektedir. Batının merkezden alınması, müslümanların ve batılıların farklı, fakat eşit olarak kabul edilmesi, İslamofobizmden arınmanın olmazsa olmazıdır.

İslamofobi, korkuyu, nefreti, dışlamayı ve ayrımcılığı kapsayan karmaşık duygusal, düşünsel, siyasal ve kültürel bir olgudur. İslamofobiyi nasıl tanımlarsak tanımlayalım, bütün unsurlarında İslamofobizmin ortaya koyduğu temel çerçevesudur: İslamofobi, İslam'ın insani ve sosyal bir şer kaynağı olduğunu savunan her türlü yaklaşım, düşünce ve uygulamadır. İslam'ın sosyal ve insani kötülük olmadığını, İslamofobizmin günümüz dünyasının en temel ve tehlikeli şer kaynaklarından biri olduğunu insanlığın anlamasına küresel düzeyde ihtiyaç hissedilmektedir. İslama ve müslümanlara yönelik ayrımcı ve yıkıcı duygu, düşünce, davranış ve politikalar, dünyada birçok kötülüğe neden olmaktadır. İslam ve Müslümanlar hakkında ırkçılığın ve sömürgeciliğin yeni formlarını üretmek her geçen gün yaygınlaşmaktadır. İslamofobi, ırkçılığın ve sömürgeciliğin sistematik bir formu ve ideolojisidir.

İslam'ı din olarak anlamadan, müslümanları normal, özgür ve onurlu insanlar olarak kabul etmeden İslamofobizmden arınmak mümkün değildir. İslamofobiden arınmak için ölçü, İslam ve insanlık olmalıdır. Ancak günümüzde İslam'ı ve müslümanları anlamak için İslamofobi ölçü haline getirilmiştir. İslamofobinin İslam'ın anlaşılmasında ölçü olamayacağı konusunda olgun bir anlayışın geliştirilmesi gerekmektedir.

Tarih boyunca ırkçılık her zaman var olmuştur. İrkçi kişiler ve gruplar, yaşadıkları toplumları ırkçılıkla zehirlemeye çalışmışlardır. Avrupa'da ve Amerika'da ırkçılık, sistematik ve süreklilik içinde var olmaya devam etmektedir. Avrupa ve Batı'nın sorunu, İslam değildir. Avrupa ve Batı'nın sorunu, sistematik ve sürekli olarak ırkçılık üreten yapısıdır. İrkçilik, Avrupalı ve Batılı kimliğin kendisi haline getirilmeye çalışılmaktadır. İslamofobi, Avrupa ve Amerika'daki ırkçılığın ve emperyalizmin yeni formudur. Avrupa, Amerika ve Batı, kimliğini İslamofobi temelinde yeniden ırkçı bir şekilde inşa etmeye çalışmaktadır. Batı, ırkçılığın ve İslamofobinin kimlik ve insanlık olmayacağını fark etmek zorundadır. Batı, ırkçılık ve İslamofobi üzerine kimliğini inşa etmeye çalıştıkça, kimliksizleşmekte ve çürümektedir. Batı, İslam coğrafyasını sömürmek, soymak ve yağmalamak için Müslümanları ve dinlerini öcüleştirmiştir. Günümüzde de Batı, İslamofobi adı altında bir öcü ve öteki yaratarak Müslümanlara yönelik ayrımcılığını, saldırganlığını ve emperyalizmini meşrulaştırmaya çalışmakta-

dir. İslamofobi, ırkçı ve kolonyalist bir ideolojidir. İslamofobinin hegemonik ve emperyalist bir ideoloji ve politika olduğunu kavramadan, ona dair söylenenlerin anlamsız olduğunu unutmamamız lazımdır. İslamofobi hakkında konuşma, İslam hakkında yapılan bir konuşma olmamalıdır. İslamofobi hakkında yapılan bir konuşma, Batı ırkçılığı, sömürgeciliği ve emperyalizmi hakkında yapılan bir konuşma olmalıdır. İslamofobi, duyguyu, düşünceyi ve davranışı bloke eden emperyalist bir ideolojidir. İslam ve İslamofobiyi birbirinden ayırmadan İslam'ı anlamak mümkün olmadığı gibi, müslümanları da anlamak mümkün değildir. Mevcut insanlık durumu içinde İslam'ı anlamak için İslamofobizmden arınmak lazımdır. İnsanlığın önünde İslamofobizmden arınma şeklinde çetin bir meydan okuma durmaktadır.

Medeniyetler arası çatışma tezi, aslında barbarlıklar çatışmasını maskeleyen bir vahşet yaklaşımıdır. Medeniyetler arası çatışma tezinin hedefinde İslam ve Müslümanlar vardır. İslam ve Müslümanlığın ötekileştirilmesi, öcüleştirilmesi ve şeytanlaştırılması, medeniyetler arası çatışma tezinde ustalıkla bir şekilde sunulmuştur. Medeniyetler arası çatışma teorisini, İslamofobik bir ideoloji olarak okumak lazımdır.

Günümüzde insanlar ve toplumlar arası ilişkiler, çatışma zemininde şekillenmektedir. Teknoloji ve iletişimin geliştiği günümüzde dünyanın küçük bir köy olacağı, insanların tarihin hiçbir döneminde olmayacak şekilde birbirine yakınlaşacağı umuluyordu. Umulanın aksine, insanlar ve toplumlar, yakınlaşmamakta bilakis uzaklaşmaktadır. İnsanlar ve toplumlar, birbirine uzaklaşma ve yabancılaşmanın sonucu olarak birbiriyle çatışmaya ve savaşa zorlanmaktadır. Soğuk savaş döneminde ide-

oloji adına dünya toplumlarını birbirine düşman olarak konumlandıran küresel egemen güçler, bugün kültür, din ve medeniyet adına insanlığın birbiriyle çatışmasını istemektedir. Medeniyetler arası çatışma tezi, insanlığı kültür ve din temelinde çatıştırmayı amaçlamaktadır. Medeniyetler arası çatışmanın gerçekleştirmek istediği şey, küresel emperyalist paylaşımın yeniden şartlarını ve meşruluğunu sağlamaktır.

Medeniyetler arası çatışma tezi, ırkçı ve şiddet yanlısı bir ideolojidir. Bu teori, medeniyet alanındaki farklılıklar adına insanlığı birbiriyle çatıştırmak Batı'nın dünyayı paylaşmasını öngören bir şiddet ideolojisidir. Medeniyetler arası çatışma tezi, aslında barbarlıklar çatışmasını maskeleyen bir vahşet yaklaşımıdır. Medeniyetler arası çatışma tezinin hedefinde İslam ve Müslümanlar vardır. İslam ve Müslümanlığın ötekileştirilmesi, öcüleştirilmesi ve şeytanlaştırılması, medeniyetler arası çatışma tezinde ustalıkla bir şekilde sunulmuştur. Medeniyetler arası çatışma teorisini, İslamofobik bir ideoloji olarak okumak lazımdır. Bugün bütün dünyada İslamofobi, bütün imkanlar ve gerekçeler kullanılarak üretilmeye devam edilmektedir. Amerika'da Cumhuriyetçilerin başkan adaylarından Trump, Müslümanların Amerika'ya girişine izin verilmemesini söyledi. Trump, bu sözlerinden dolayı içte ve dışarıda çok tepkilerle karşılaştı. Trump'un sözleri her ne kadar tepkiyle karşılanırsa da Amerika'da birçok siyasetçi, akademisyen, gazeteci, sivil toplum kuruluşu çalışanı İslam ve Müslüman karşıtı çizgide düşünmektedir. Hollanda'da yapılan bir araştırma, toplumun Müslümanlar ve İslam hakkındaki önyargılı tutumlarını ortaya koymaktadır. Araştırmada katılımcılardan Kur'an kapağı içindeki İncil'in seçilmiş ifadelerine dair görüşleri alınmıştır. Kadın, eşcinsellik ve şiddet gibi konularda seçili İncil ifadelerini Kur'an'da ifade edilen inançlar olarak değerlendiren katılımcılar, Kur'an'ın, İslam'ın ve Müslümanların insanlıkla ilgileri olmadığına dair farkında olmadıkları negatif tutumları ifade etmişlerdir. İslamofobi, Batıda ve dünyanın birçok yerinde insanların akıllarını, duygularını ve hayatlarını zehirleyen bir entelektüel, duygusal ve ruhsal bir hastalıktır.

Bu hastalığın yayılması ve etkili olması için çok uygun bir ortam mevcuttur. DAİŞ çetesinin İslam Devleti adıyla insanların kafasını kesmesi, kadın

ve çocukları köleleştirmesi, tarihi yerleri tahrip etmesi ve işgal ettiği yerlerde katliamlar yapması, dünyada İslam algısının DAİŞ üzerinden şekillenmesine neden olmuştur. 11 Eylül, İslamofobinin küresel terör adı altında küreselleştirilmesine neden olmuştur İki hafta önce Sen Bernardo'da gerçekleşen saldırıda on dört kişinin hayatını kaybettiği olayın, Amerika vatandaşı bir Müslüman çiftle ilişkilendirilmesi, Amerika toplumundaki İslam ve Müslüman karşıtı duygu ve düşünceleri harekete geçirmiştir. Batıda kulaklar İslam karşıtı sözler dinlemeye, diller İslamofobik sözler konuşmaya çok hazır ve arzulu hale getirilmiştir.

Batı, bugün İslam'ı ve insanı anlama krizi yaşamaktadır. Batı'nın İslam ve Müslüman algılayışı İslamofobik olarak niteleyebileceğimiz öcüleştirmeyi ve şeytanlaştırmayı aşamamaktadır. Küresel hegemonya mücadelesi veren Batılı emperyalist yönetimler, İslamofobinin değişik şekillerde devam etmesini istemekte ve Müslümanlara karşı güvensizliğin derinleşmesine çalışmaktadırlar. Batı, İslamofobi açmazının ötesine geçip İslam ve Müslümanları yapıcı ve yaratıcı zihinlerle ve kalplerle anlamaya çalışmalıdır. Batı, İslam'ı sahih olarak anlamadığı sürece içinde bulunduğu çok yönlü ontolojik krizi aşamayacaktır.

İslamofobi, dünyayı ikiye ayırmaktadır. İslamofobi, insanlığı, gerçek insanlar ile gerçek insanlığı yok etmek isteyen Müslümanlar şeklinde ikiye ayırarak insanlığı birbirine düşman etmektedir. Müslümanların insanlık onurunun aşağılanması ve özgürlüklerinin ellerinden alınması, büyük bir kriz halidir. İslamofobi denilen yeni ırkçılık teme-

linde insanlığın birbirine düşman edilmesi, yeni birçok sorunun ve krizin ortaya çıkacağı gerçeğini ihmal etmektedir.

İslamofobi, İslam'a ve Müslümanlara yönelik olumsuz önyargılardan ibaret bir durum değildir. İslamofobiyi, insanın duygularını, düşüncelerini ve ilişkilerini zehirleyen bir hastalık olarak değerlendirmek lazımdır. Kur'an'ın yasaklanmasını öneren Wilders, Müslümanların Amerika'ya girmesini tamamen yasaklayan yasal düzenlemenin yapılmasını savunan Trump gibi ırkçılar, İslamofobi denilen ölümcül hastalığın semptomlarını tezahür ettirmektedirler.

Amerika ve Avrupa'da ırkçılık, siyasette en etkili kart olmaya başlamış durumdadır. Fransa'da ırkçı Le Pen'in partisi, bölgesel seçimlerde büyük başarı kazanırken, Amerika'da ise Donald Trump, Cumhuriyetçilerin en güçlü başkan adayı olarak gündeme oturmaktadır. İslamofobi ve ırkçılığın oy getireceğine inanan siyasetçiler, kampanyalarını ve söylemlerini İslamofobi üzerine kurarak toplumu her açıdan zehirlemektedirler. İslamofobi, Amerika'da ve Avrupa'da demokrasinin, çoğulculuğun ve insan haklarının sonu anlamına gelmektedir.

Amerika'da beyaz üstünlüğü ve Avrupa'da Avrupa merkezlik gibi hayali kimlikler uğruna ırkçılık ve İslamofobi gibi gerçek tehditler oluşturulmaktadır. Dünya barışı ve insanlığın geleceği, Batıda icat edilen İslamofobi adlı yeni faşist ideoloji tarafından tehdit edilmektedir. İnsanlığın önündeki en büyük meydan okuma, İslamofobi denilen ırkçılığı yenmektir.

DAEŞ'TEN ÖNCE VE SONRA İSLAMOFOBİ

İslamofobi kavramı 11 Eylül 2001'de ABD'deki ikiz kulelere yapılan terörist saldırılardan sonra çok kullanılabilir hale gelmiş olsa da, aslında ötekine karşı hoşgörüsüzlük ve mevcut stereotipler geçmiş dönemlerde de kendine yer bulmuştur. 11 Eylül saldırısıyla İslamofobi Amerika ve Avrupa'da yükselmeye başlarken, El-Kaide terör örgütünün üstlendiği 15 ve 20 Kasım 2003 İstanbul, 11 Mart 2004 Madrid ve 7 Temmuz 2005 Londra saldırıları ve son olarak DAEŞ'in üstlendiği Charlie Hebdo ve Paris'te gerçekleşen terörist eylemleri eski önyargıları pekiştirmiş ve İslam karşıtlığını daha da artırmıştır. 11 Eylül'den sonra çok geçmeden İslamofobi bir salgın halini almış, dünya ölçeğinde teröristlerle ilgili takıntı, Müslümanlara karşı yersiz-nedensiz bir korkunun tırmanmasına neden olmuştur.

Özellikle 11 Eylül; İslam'ın terörizm, şiddet, barbarlık ve geri kalmışlıkla ilişkilendirilmesine zemin hazırlayarak geçmişten gelen travmaların abartılı bir korku ve paranoya haliyle birleşerek İslamofobiye dönüşmesine fırsat ve zemin hazırlamıştır. 11 Eylül sonrasında İslam, Müslümanlar ve camiler, Batı medyasının önemli bir tartışma malzemesi haline gelmiştir. Camilere yönelik saldırılar, tüm Batı dünyasında olduğu gibi bu ülkede de 11 Eylül 2001 tarihinden sonra baş göstermiş ve o günden bugüne de devam etmektedir. 11 Eylül ve sonrasında yaşananlar, Batı dünyasında İslamofobi'nin görünmez yüzünü oluşturan tarihsel ve kültürel önyargıların yeniden dirilmesi-

ne sebep olmuş, ABD ve Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslümanların, toplumdan dışlanmalarını ve ayrımcılığa maruz kalmalarını da beraberinde getirmiştir. Tarihi kökenleri Endülüs'ün fethedilmesine kadar uzanmasına rağmen son yıllarda popülerite kazanmış durumdadır.

Batı dünyasında görülen İslamofobi; tarihi, sosyal, siyasal, kültürel ve dini köklerden beslenmektedir. Batı'nın İslam'a karşı olan önyargı, dışlama ve düşmanlığının, tarihi bir arka planı mevcuttur. İslamofobi kavramı Haçlı seferleri ile başlayan tarihsel bir süreklilik bağlamında bugün de devam etmektedir. Hristiyanlar ve Müslümanlar arasında askeri, siyasi, ekonomik, dini ve sosyo-kültürel çekişmeler tarihten gelen paranoyalara neden olmakta ve yeni korkuların ortaya çıkmasına kapı aralamaktadır. Hristiyanlık-İslam karşılaşmasıyla Batılılarda oluşan olumsuz İslam ve Müslüman imajı bu korkuların ortaya çıkmasında oldukça etkilidir. Tarihsel olarak İslam'ın/ Müslümanlar'ın Batı'nın dışsallaştırma hedefi olarak kullanılması, Batı'nın köklü kültürel korkularına dair çok şey söylemektedir. İslamofobi, aslında Hristiyan dünyanın şimdilerde İslam'a/ Müslümanlar'a yansıtılan genel şiddet tavrına dair arka planını sunmaktadır.

İslâm Peygamberi Hz. Muhammed'in(sav) yedinci yüzyılda Arabistan'da peygamber olmasından itibaren İslâmiyet ve Araplar, Hristiyanlık âleminin hem komşusu, hem rakibi hem de düşmanı

olmuştur. Özellikle de Ortaçağ döneminde, Hristiyanlık ve İslâmiyet birbirlerini rakip olarak görmüşlerdir. 632'de Hz. Muhammed'in(sav) ölümünün ardından ise İslâmiyet, ilk başta askerî, daha sonra ise kültürel üstünlüğü ile çok geniş bir alana yayılmıştır. İran, Suriye ve Mısır, Kuzey Afrika İslâm orduları tarafından fethedilmiştir. Yedinci yüzyılın başlarında, Araplar'ın dolayısıyla da İslâmiyet'in Katolik Hristiyan Batı'nın 'ötekisi' olduğu bir diğer alan da askerî unsurdur. Arap ordularının Suriye, Filistin, Mısır ve Kuzey Afrika gibi Hristiyan topraklarını ele geçirmeleri, Hristiyan Katolik Batı için Arapları askerî ve dini olmak üzere iki yönlü bir tehdit durumuna getirmiştir.

Tüm dünyanın gündeminde olan bir olgunun tanımlanması ve hangi sebeplerle ortaya çıktığının belirlenmesi, büyük önem arz etmektedir. Yeni bir olguyla veya sorunla karşılaşıldığında onun anlaşılması ve aşılması için öncelikle tanımlama yoluna gidilmektedir. Bu konuyu tanımlamadaki temel sorun ise, İslamofobi'nin kavramsal bir belirsizlik içermesinin yanı sıra, yüzyıllar öncesine uzanan köklü bir geçmişi olması nedeniyle çok çeşitli sebeplerden beslenmesinden kaynaklanmaktadır. Terim olarak İslamofobinin kullanılması, Amerikan toplumunda İran İslam Devrimi ve Tahran rehine krizleri dolayısıyla Müslümanla-

ra karşı tepkilerin arttığı 1980'li yıllardan sonra medya ve kamuoyunda görünür olmuştur. Amerika'da gelişen İslamofobi bu bağlamda Avrupa'dan farklıdır; Müslümanlar ve İslam için oluşturulan önyargılar bazı tarihi olaylar tarafından şekillendirilmiştir; 1917 Balfour Deklarasyonu ve 1948 yılında İsrail'in kuruluşunun desteklenmesi, 1953 Musaddık'ın devrilmesi ve Şah'ın yönetime getirilmesi, 1970 OPEC petrol krizi, 1979 Tahran rehine krizi ve son olarak Irak'taki iki savaş, en belirgin örneklerdendir. Ancak her ne kadar İslamofobi terimi nispeten daha yakın bir zamanda kullanılır olmuşsa da Müslümanlara ve İslam'a karşı duyulan korku, şüphe ve nefretin kökenleri, sömürgecilik faaliyetleri sebebiyle Batı ile İslam'ın karşı karşıya geldiği yıllara kadar uzanır. İslam, tarihten günümüze batı modernitesinin perspektifinden 'öteki' olarak sembolleştirilmiştir. İslamofobi ilk defa Kasım 1997'de Birleşik Krallık'ta hazırlanan Runnymede Raporunda (İslamofobi: Hepimiz İçin Bir Meydan Okuma, Islamophobia: A Challenge for Us All), "Müslümanlara olumsuz ve aşağılayıcı kalıplaşmış yargılar ve inançlar atfeden bir dizi kapalı görüşün daha da kötüleştirdiği İslam ve Müslümanlara karşı korku ve nefret" olarak tanımlamıştır. Dışlama, ayrımcılık ve yalan yanlış önyargılar/kalıplaşmış yargılar doğurmaktadır. İktisadi, sosyal ve kamusal hayattan dışlama, açık bir şekilde nefret

suçları ve daha üstü kapalı haliyle aşağılama şeklinde gerçekleşen ayrımcılıktır. İslam dininin Batı ile hiçbir ortak değerinin olmadığı, yani Batı'yı temsil eden Yahudilik ve Hristiyanlık'tan daha aşağı olduğu ve Yahudilik ve Hristiyanlık'tan farklı olarak, inanç ve maneviyat kaynağı olmaktan ziyade vahşi bir siyasi ideoloji olduğu şeklindeki algıdır. Şu anki şekilleri göz önünde bulundurulduğunda hedefleri bir grup insan olduğu ve inançları, kültürleri ve etnik kökenleri sebebiyle onlara karşı nefreti körüklediği için İslamofobi bir tür ırkçılığa dönüşmüştür. Müslümanlara karşı nefret ve ayrımcılığın artmasıyla birlikte ırkçılık sadece ırkın değil, ayrıca etnik köken, dil, kültür ve dinin bir bileşkesi haline gelmiştir. Bu anlamda İslamofobi, ırksal bakımdan kör değildir. Biyolojik aşağılığa dayalı eski ırkçılık; etnik, kültürel ve dini ırkçılık şeklinde gün yüzüne çıkmıştır. İslam örneğinde militan, barbar, baskıcı, medeni olmayan, zorba, şehvet düşkününü ve vahşi gibi terimler, Müslümanların dini inançlarını ve kültürel uygulamalarını tasvir etmek için kullanılmaktadır.

Biyolojik aşağılığa dayalı eski ırkçılık; etnik, kültürel ve dini ırkçılık şeklinde gün yüzüne çıkmıştır. İslam örneğinde militan, barbar, baskıcı, medeni olmayan, zorba, şehvet düşkününü ve vahşi gibi terimler, Müslümanların dini inançlarını ve kültürel uygulamalarını tasvir etmek için kullanılmaktadır. "İrksal açıdan aşağı olma" ifadesinin yerine "dini açıdan aşağı olma" ifadesi geçmiştir.

"İrksal açıdan aşağı olma" ifadesinin yerine "dini açıdan aşağı olma" ifadesi geçmiştir. Bu anlamda İslamofobiyi Araplara, Asyalılara ve siyahlara karşı duyulan etnik ve ırkçı nefretten ayırt etmek imkânsızdır.

Kuran'ın cihad anlayışının inanmayanlar için tehdit oluşturduğu düşüncesi, Kuran'ın parçacı bir yaklaşımla yorumlanması ve böylece cihad ayetleriyle ilgili algılama yanlışlığına düşülmesi, Müslüman kimliğine sahip bazı kişi ya da grupların cehalet, kullanılmışlık veya siyasi amaçlarla gerçekleştirdikleri eylemlerine cihad ayetlerini delil göstermeleri başta olmak üzere Müslüman olmayan toplumların, İslâm ve Müslümanlar hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları, Müslüman kimlikli olup da Müslümanlıkla ilgisi bulunmayan bazı kişilerin buldukları ülkelerde töre cinayeti, aile içi şiddet, gasp ve soygun gibi eylemlere karışmaları ve böylece olumsuz bir imaj sergilemeleri, dünyanın değişik bölgelerinde emperyalist emelleri olanların, günün birinde bu emellerinin Müslümanlar tarafından engelleneceğini düşünmeleri ve bundan korkmaları, din adına işlendiği söylenen ancak dinin özünü bağdaşmayan şiddet içerikli anlayış ve davranışların İslâm'a mal edilmesi, yabancı ülkelerde yaşayan Müslüman grupların kendi aralarında çatışmacı bir görünüm sergilemeleri, Avrupa'da yükselen ırkçı radikalizm yanlılarının kendilerine en büyük tehdit olarak İslâm'ı ve Müslümanları göstermeleri gibi sebeplerle karşılaşılmaktadır. Nüfusu hızla artan Müslüman yabancıların yaşadıkları ülkelerde kalıcı vatandaşlık hakkı elde etmeye başlamaları, Avrupa nüfusunun yaşlanması ve azalması sonucunda gelecekte Avrupalıların nüfusu hızla artan Müslümanlar karşısında azınlık durumuna düşme kaygısı, son yıllarda ABD'de ve bazı Batı ülkelerinde yaşanan işsizlik sonucunda oluşan gelecek kaygısı, yabancı ülkelerde yaşayan Müslümanların ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda güç kazanmaları ve İslâm'a ve Müslümanlara karşı bilinçli propaganda ve karalama faaliyetleri de İslamofinin nedenleri arasında gösterilmektedir.

İslamofobi kelime anlamı olarak "İslam korkusu (fobisi)" demektir. Terim olarak İslam'dan ve Müslümanlardan korkma, çekinme içgüdüsünü ifade etmekte, İslâm'a ve Müslümanlara karşı "önyargı ve ayrımcılık" anlamına gelmektedir. İslamofobi terimi, diğer ayrımcılık türlerini geriplanda bırakarak, dini ayrımcılığı vurguladığından dolayı ırk ve sınıf ayrımcılıkları gibi farklı şekillerde yapılan ayrımcılıklar göz önüne alındığında; yabancı düşmanlığının ve ötekileştirmenin, ırkçılık ve nefret söylemine-suçuna varacak

düzeylede Batı toplumlarında Müslümanlara yönelmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır. İslamofobi Müslümanlara ve İslam'a karşı asılsız bir korkunun, güvensizliğin ve nefretin motive ettiği ırkçılık ve yabancı düşmanlığının çağdaş bir formudur. İslamofobi aynı zamanda hoşgörüsüzlükten, ayrımcılıktan, eşitsiz muameleden, önyargıdan, düşmanlıktan ve olumsuz halk söylemlerinden ortaya çıkmaktadır. Klasik ırkçılık ve yabancı düşmanlığından farklı olarak, İslamofobi bir din ve onun takipçilerini damgalama üzerine oluşturulmuştur ve bu kavram insan haklarına ve Müslümanların onuruna karşıdır. Müslümanlara biyolojik bir ırkçılık değil kültürel ırkçılığa dayalı bir ayrımcılık yapıldığı görülmektedir.

Bizatihi İslam'la ve onun müntesipleri olan Müslümanlarla alakası olmayan bu saldırılar sonucunda Avrupa'da Müslümanlara ve İslam dinine karşı gelişen düşmanlık ve dışlanma duygusu artmıştır. Müslümanlar, Batı'nın yeni "ötekileri" olarak, "içerideki tehdit ve düşman" şeklinde algılanır olmuş ve çok büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Batı'da, Müslüman imajı bu saldırılardan olumsuz olarak etkilenmiş, İslam'a karşı korkular ve paranoyalar artmaya başlamış, Müslümanlara karşı tutumlar giderek sertleşmeye devam etmiştir. Avrupa'da her geçen gün yükseliş trendine geçen aşırı sağ ve bu bağlamda Almanya'da PEGİDA, Fransa'da Le Pen örneği; nasyonal sosyalist zihniyetin ivme kazanması buna örnektir. Bir yandan var olan Müslüman nüfusun, diğer yandan mühtedilerin (başka bir dinden İslamiyet'e geçen kimseler) artmasıyla, Avrupalıla-

rın İslamofobi algılarının yükselişe geçmesi arasında doğru orantı bulunmaktadır. Avrupa bölgesinin içinde bulunduğu derin ekonomik krizin bir sonucu olarak AB'nin tüm ülkelerine yayılan Neo-Nazi dalgası Avrupa'yı radikalize etmiştir. Avrupa'da birçok genç aşırı sağcı partilerin fikirlerinden etkilenmektedir. Mevcut ekonomik problemler sonucunda birçok genç iş bulamadığında ve düzenli bir eğitime erişme imkânından yoksun kaldığında İslamofobik söylem yükselmektedir. Son on yıl içerisinde de Fransa'da Müslüman azınlıkla ilgili yaşanan toplumsal olaylar ve burka yasağı, Danimarka'da yayınlanan aşırı sağcı günlük gazete Jyllands Posten'da Hz. Muhammed(sav) ile alay eden karikatürler, İsviçre'deki minare yasağı ve Anders Behring Breivik'in Oslo'da gerçekleştirdiği katliam, Charlie Hebdo olayı ve daha pek çok vaka bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Avrupa kıtası genelinde var olan bu geniş Müslüman nüfus ve bu nüfusun kıtanın en büyük ikinci dinî grubunu oluşturması, kimi Avrupa halkları arasında kendi kimliklerinin ve kültürlerinin yok olup gideceği korkusunu ve bu bağlamda da kültürel kimliklerinin savunulması dürtüsünü beraberinde getirmektedir. Bu durum ise 'içerideki düşman' korkusunu fitillemekte, o da milliyetçiliğe, hatta ırkçılığa dönüşebilmektedir. Müslüman Avrupalılar bugün evdeki yabancılar olarak radikal İslamofobik söylemleriyle kimlik inşasında nefret objesi haline getirilerek konumlandırılırken toplumsal düzlemde de İslam korkusuyla hareket eden aktörlerin varlığı dikkat çeker. Bütün bunlar temelde Avrupalı kimliğinin

bileşeni olarak Müslüman Avrupalı bulunmalı mı bulunmamalı mı sorusunun izdüşümleridir. Dışlanan bireysel kimlikler toplulukçu kimlik tanımına yönlendirilmekte ve bu bağlamda Müslümanlık bir etnisite gibi konumlandırılmaktadır. Avrupa'da 1980'lere kadar yapılan etnik ırkçı ya da alt sosyal gruplara karşı uygulanan fiziksel ve de en önemlisi sembolik şiddet, 1990'lardan itibaren dinsel bir grup olan Müslümanlara yapılmaya başlanmıştır. Hem şiddetin görünürlüğü artmış, hem de Müslümanların, Müslüman olarak görünürlüğü artmıştır. İrkçi söylemler, her yerde karşıda bir monolitik grup görürler ve ona yönelirler ; dün Yahudilere yönelen ırkçı nefret bugün Avrupa'da Müslümanlara yönelmiştir ve daha önce, Arap, Türk, işçi ya da fakir olarak kategorize edilenler, artık "Müslüman" olarak kategorize edilmektedir.

Bu bağlamda İslam karşıtı kitlesel hareketlerde son yıllarda ciddi büyüme meydana gelmiştir. Sokak gösterileri, cami cemaatlerine yönelik saldırılar ve namaz vakitlerinde dahi cami yakma girişimleri artmıştır. İsveç gibi liberal ülkelerde bile bu eylemlerin görülmesi durumun ciddiyetini göstermektedir. DAESH terör örgütünün söylem ve eylemleri Avrupa'da Müslümanlara yönelik ırkçı terör saldırılarını genişletmiş; bu saldırıların gerekçesi haline gelmiştir. Halkın siyasi tercihlerinde aşırı sağa doğru eğilim sürmektedir. 2014 yılındaki Avrupa Parlamentosu seçimlerinde aşırı sağcı ve İslam karşıtı partilerin oy oranlarında büyük artış olmuştur. Örneğin Aralık ayında, Almanya Dresden'de, PEGİDA adıyla bilinen ve kendilerini "Batı'nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar" olarak tanımlayan hareketin organize ettiği gösteride toplanan 17 bin 500 kişi 'Batı'nın İslamlaşması' olarak niteledikleri durumu protesto etmişlerdir. Yine benzer yönde gösteriler farklı şehirlerde yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Bu tür gösteriler, demokratik hakların ırkçılık motifli saiklerle nasıl kullanılabileceğini göstermesi açısından çarpıcı birer örnek teşkil etmektedir.

Almanya'daki Neo-Nazilerin camilere yönelik sistematik saldırıları da sürmektedir. Örneğin Dormagen kentinde Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'ne bağlı Süleymaniye Camisi ırkçı saldırıya maruz kalmıştır. Caminin duvarlarına "Yaşasın

Hitler, yaşasın NSU", "Almanya'da İslam batsın" ve "Toplama kampına gönderileceksiniz" gibi ırkçı ifadeler yazılmış, Nazilerin sembolü çok sayıda gamalı haç çizilmiştir. Bu saldırılara rağmen başta Fransa, İngiltere, Hollanda, İsveç, Avusturya ve Almanya olmak üzere son aylarda birçok AB üyesi ülke, DAESH tehdidi bahanesiyle İslam karşıtı yasalar çıkararak Müslümanların en temel haklarını sınırlamaktadır. İslam karşıtlığı ile beslenen Alman ırkçıları, istihbarat teşkilatları üzerinden örgütlenmektedir. Yüzlerce evin yakılması, insanların öldürülmesi gibi, ırkçı eli değen hiçbir cinayet ve suçun aydınlatılmamış olması da derin devlet şüphesini güçlendirmektedir.

PEGİDA'nın kurulmasından bir süre sonra gerçekleşen Charlie Hebdo olayının yaşandığı gün ve önceki günde Irak'ta tam 83 kişi, Yemen'de 38 kişi, Suriye'de 23 kişi, Afganistan'da 18 kişi öldürülmüş, Nijerya'da Boko Haram örgütü de bir kasabayı basarak 2000 kişiyi katletmiştir. Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez de daha ilk günden saldırıyı yapanları kesin bir dille telin etmesine karşın, İslam coğrafyasında öldürülen 12 milyon Müslüman'a ses çıkarmayanların 12 kişi için düzenledikleri gösterileri ibretle izlediğini belirtmesi kendisine yönelik bir linç girişimine yol açmıştır. "Hangi İslam", "Gerçek İslam" tartışmaları yapılırken sadece gösteri yapan ve şiddete başvurmeyen 4000 kişiyi bir günde katleden Sisi Mısır'da darbe yaparken, El-Ezher ekibiyle "İslam'da Reform Yapılsın" demeçleri vermeye başlamıştır. Türkiye'deki İslamofobikler, Görmez'den belki de böyle bir hareket beklerken Papa karikatür olaylarının düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğini ve ifade özgürlüğünün de bir sınırı olduğunu belirtmiştir. Nasıl ki Breveik'in gerçekleştirdiği katliamdan Hıristiyanlar mesul değil ve Breveik Hıristiyan bir terörist değil ise bu katliamdan da Müslümanlar sorumlu değildir. Özellikle Türkiye kökenli göçmenler için değil İslam düşmanlığı üzerinden geliştirilen ırkçılığa karşı verilen mücadelenin saflarında yer almak, gerek PEGİDA gerekse mevcut İslamofobi ile ortak mücadeleyi büyütüp her türlü ırkçılığı püskürtmek, birlikte yaşam konusunda atılan adımları geliştirmek 2016'nın en önemli hedefleri arasında yer almalıdır. Buna fırsat vermeme adına, Avrupa'da PEGİDA gibi ırkçı hareketlerin ve Charlie Hebdo katliamının yükselteceği İslamo-

fobi 'ye rağmen, her ne kadar insanlık onuruna yakışmayan şartlarda hayatlarını devam ettirmeye çalışsalar da, Avrupalı Müslümanların bu tür oyunlara alet olmadan aleyhlerine olabilecek tuzaqlara düşmemeleri gerekir.

PEGİDA, göçmen karşıtı söylemiyle kendi ırkçı ve İslamofobik söylemini gizlemeye çalışmaktadır. Bilinmektedir ki İslamofobi; din, milliyetçilik ve farklılık gibi tartışmalar için anahtar terim olduğu gibi küreselleşme, insan hakları ve göç ile ilgili tartışmalarda da anahtar terim olmaya başlamıştır. Avrupa'daki İslamofobi'nin tarihi Avrupa'ya göç tarihinden bağımsız değildir. İkinci dünya savaşından 1980'e kadar Avrupa'ya göç geçici bir olgu olarak görüldüğü için Müslümanlara karşı ciddi bir düşmanlık ve nefret söz konusu değildir. Fakat Batı'nın sömürgelerinden gelenler ve konuk işçilerin ve göçmenlerin mukim olmasıyla birlikte; Batı dünyasında İslamofobi, göçmenleri, sığınmacıları ve mültecileri dışlama ve ötekileştirme aracı olarak kullanılmaya başlamıştır. Müslüman ülkelerden Avrupa'ya göçler ile Avrupa'da İslam ve Müslüman varlığının artması; Batı toplumu ile sosyal, siyasi ve kültürel, politik yahut dinî gerilim alanlarına neden olmuştur. Avrupa'da Müslümanların neredeyse tamamının göçmen olması ve sosyo-ekonomik statülerinin düşük olması nedeniyle İslamofobi aynı zamanda göçmen karşıtı söylemin bir parçasını oluşturmakta, Müslümanların entegrasyonlarındaki başarısızlık da bu söylemin inşasında geniş yer tutmaktadır. Avrupa'da yabancı düşmanlığı ya da göçmen karşıtlığı zaman içerisinde farklı din etnik ve dini gruplara yönelmiş olsa da artık tümüyle Müslüman nüfusa yönelmiştir. Avrupa'da, Müslümanlara yönelik olumsuz tutumlar ve ayrımcılık, gün geçtikçe yükselmektedir. Malesef günümüzde ötekileştirmeden en çok etkilenenler İslam ve Müslümanlardır.

İslamofobi gerçeklikte karşılığı olmayan, fabrikasyon bir korkudur. Bu korkunun temel nedenleri, İslam'ın doğru bilinmemesinin yanı sıra anlamı çarpıtılarak dolaşıma sokulan cihat, şeriat gibi kavramlarla tahrif edilmesi, ön yargı ve ötekileştirmeler, medya kanalları ile insanlarda İslam aleyhine yapılan propaganda, siyaset ve yayınlarıdır. Yazılı ve görsel medyada ve gündelik siyasetin dilinde sürekli olarak İslam'ı terör ve şiddet olaylarıyla ilişkilendiren söylemlerin dolaşıma sokulması

İslam ve Müslümanlara fobik bir korku oluşmasına neden olmaktadır. İslamofobi'nin, medya ve siyasetin politikaları ile tehlikeli boyutlara ulaşması için, medyanın İslamofobi'yi körükleyecek yayınlardan, Müslümanlar aleyhine olumsuz değerlendirmeler yapmaktan kaçınması ve çözüm yollarının gündeme taşınması, problemin çözülmesine uğraşması gerekmektedir. Aynı zamanda toplumun önde gelen siyasetçileri, aydınları ve din adamları; İslam ve Müslüman karşıtlığını ifade eden söylem ve davranışlardan uzak durmalıdır.

Avrupa'da Müslümanların neredeyse tamamının göçmen olması ve sosyo-ekonomik statülerinin düşük olması nedeniyle İslamofobi aynı zamanda göçmen karşıtı söylemin bir parçasını oluşturmakta, Müslümanların entegrasyonlarındaki başarısızlık da bu söylemin inşasında geniş yer tutmaktadır.

İslamofobi, Müslümanların din hürriyetini, sivil özgürlüklerini ve insan haklarını ihlal eden ve sıklıkla da ayrımcılığa, önyargılara ve nefret suçlarına yol açan ya da bunların oluşmasını tahrik eden söz ve eylemlerdir. Müslümanlara yönelen bu ırkçı bakış açısı ve yabancıyı kabul etmeme, kuşku duyma, bir türlü eşit saymama hep vardır. Bu ırkçılık açıkça söylenemediği ya da yapılamadığı için küresel düşman olarak ve kötü olarak algılanmış İslamofobi; gizli İslam düşmanlığının adıdır. Böylece kendi ırkçı söylem ve davranışlarını uygulamalarına meşruiyet sağlamaya çalışıyorlar. İslamofobi ile karşılaşmayan insan çok azdır.

Ama çoğu bunları dile getirmez hatta bir kısmı ayrımcılık/İslamofobi olduğunun farkında bile değildir. Bilenler polise/adli makamlara başvurmaz. Bir şey çıkmaz, düzelmez diye düşünür öğrenilmiş çaresizlik. İslamofobi bir nefret söylemidir ve bütün nefret söylemleri yanlıştır. Bugün Avrupa'da Müslümanın yahut STK'ların İslamofobiyle

savaşırken yaptıkları üzere “İslâm aslında barış ve adaleti emreder” diyerek İslâm’dan irrasyonel bir şekilde nefret eden birinin fikrini değiştirilmesi mümkün değildir. Çünkü İslamofobikler zaten İslâm’dan şu veya bu niteliğini beğenmediği için nefret etmemektedir, içindeki nefretin odağına İslâm’ı yerleştirmiştir, İslâm’dan ve Müslümanlardan ontolojik olarak nefret etmektedirler.

Müslümanlar en nihayetinde Avrupa coğrafyasında yeniden alevlenmiş bir anti-Semitizmin Yahudi mağdurları konumuna düşmemek için İslamofobiyle birlikte bütün nefret suçlarıyla mücadele etmelidirler. Nefret söylemleri birbirini beslemektedir ve topyekûn savaşılması gerekmektedir. Nefret söylemlerine sıfır hoşgörü uygulamamız şarttır. Sadece İslamofobiye, sadece ırkçılığa, sadece Yahudi düşmanlığına karşı savaşmak çözüm değildir. Tarihsel süreç içerisinde baktığımızda nefret edilenlerin değiştiğini fakat nefret söyleminin değişmediğini görürüz.. Ama nefret söyleminin hastalıklı, yanlış, nefret edilesi bir şey olduğunda hem fikir olduğunda İslamofobi ortadan kalkacaktır.

Müslümanlar’ın yapması gereken en önemli şey, genel olarak nefret söylemlerine karşı örgütlenmektir. İlk olarak kendi içimizdeki nefret söylemleriyle yüzleşmemiz elzemdir. Hem İslâm ırkçılığı yasak ettiği için, hem de insanlık bunu gerektirdiği için bütün nefret söylemlerini Müslümanlar artık kesin surette reddetmelidir. Çünkü bir gruba karşı oluşturulan nefret söyleminin başka gruplara karşı nefret söylemlerini kaçınılmaz olarak bes-

leyeceği tartışılmaz. O nedenle de hepsine birden karşı çıkılması elzemdir.

İslamofobinin Batı’da bir kültürel ırkçılık türü ve nefret suçu olduğuna değindikten sonra son yıllarda İslam düşmanlığını meşrulaştırmak için ortaya çıkan DAES’e değinerek yazımızı bitireceğiz. DAES’le Soğuk savaş sonlandıktan sonra 11 Eylül saldırılarının önemli bir dönüm noktası olduğu ve İslam’ı terörle birlikte anma ısrarının öne çıktığı, İslam’ın doğasından kaynaklanan bir şiddet özelliği taşıdığına dair bir düşüncenin dünya toplumlarına yerleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Irak’ta doğan terör örgütü DAES günümüzde Irak ve Suriye toprakları üzerinde stratejik bir terör üssü durumuna gelmiştir. DAES gerek işgal ettiği topraklardaki konumu ve saldırılarıyla gerek ideolojik yapısı ve terör yöntemleriyle İslamofobi malzemesi üreten bir fabrika gibi çalışmaktadır. DAES, Batı’nın geçmişten günümüze Doğu ile ilgili düşüncelerini, İslamofobisini ve teorilerini haklı çıkarmaya çalışan bir örgüt görünümündedir. Fransa’daki Charlie Hebdo saldırısı da, Paris saldırıları da bu sürecin bir parçasıdır. Avrupa’nın 11 Eylül’ü şeklinde lanse edilen Paris’teki Charlie Hebdo isimli mizah dergisine yapılan ve büyük sarsıntıya yol açan saldırıda, şüpheli Şerif ve Said Kouachi kardeşler Fransız vatandaşı olarak Irak ve Suriye’de savaşmak üzere eleman devşirmeye çalışan kişilerdi.

Avrupa ve İslam bugün iki önemli sorunla karşı karşıyadır. Bunlar; DAES ve İslamofobi’dir. Bu iki sorun birbirini beslemekte, tetiklemekte ve

büyük yıkıcı sonuçlara neden olmaktadır. İslamofobi, özellikle Batı toplumlarındaki İslam'ın tehdit olarak algılanması ve yapılandırılması için kullanılan bir kavramdır. Batı'dan çıkarak gün geçtikçe bütün dünyada yayılmaya başlayan İslamofobi, küresel bir biçime bürünmektedir. İslamofobi yorum farklılıklarını gözetmeksizin bütün Müslümanlara karşı duyulan mantıksız önyargı ve korkudur.

Yeni elemanlar kazanmak, Avrupa ve İslam dünyasındaki genç Müslümanları radikalleştirmek için Suriye'deki savaşı bir araç olarak kullanan DAES'in çarpık ideolojisi, İslam'ın temel ilkelerine ve dünyadaki 1,7 milyar Müslüman'ın pratikleriyle taban tabana zıt olup, sorun bizatihi İslâmın karakteri ve temel ilkelerinden kaynaklanmaktadır.

Aralarındaki çok katmanlı farklılıklara rağmen politika ve medya alanlarında aynı özellikleri paylaşan ve aynı stratejiyle yaklaşılacak bir topluluk gibi tanımlanan Avrupa'daki Müslümanlar; neredeyse homojen olarak düşünülen ve Batı değerlerine düşmanlık besleyen grup olarak görülmektedir. "Müslüman" kelimesi "potansiyel terörist" ve "radikal" kelimeleriyle eş değer olarak görülmeye başlanmıştır. Bir avuç fanatik Hristiyan'ın ve Yahudi'nin patolojik İslam karşıtlığı, bütün Hristiyanlara ve Yahudilere asla teşmil edilemeyeceği gibi bir avuç fanatik Müslüman'ın şiddet yanlısı söylem ve eylemleri de bütün İslam dünyasına teşmil edilemez. Burada vurgulanması gereken DAES ve dünya nüfusunun çeyreğine denk gelen Müslüman nüfusu arasındaki mesafedir ve aslında DAES mağdurlarının

büyük çoğunluğunun Müslümanlar olduğu gerçeğidir. 1,7 milyar kişilik Müslüman topluluğunun büyük çoğunluğu DAES ve onun vahşi eylemlerine karşı durmaktadır ve durmaya da devam edecektir.

Suriye iç savaşına katılan binlerce yabancı savaşçının ortaya çıkması da Avrupa için yeni bir ulusal güvenlik meselesi olmuştur. Avrupa ve ABD'nin korkusu İngiliz, Fransız, Alman ve Belçika vatan-daşı olan bazı marjinal DAES veya el-Kaide sempatizanlarının Suriye'deki alışılmadık ölçüde radikal faaliyetlerinden çok, bu örgütlerin aktif üyesi/askeri olan yabancı savaşçıların Avrupa'ya dönme ihtimalidir. Bu savaşçıların Suriye ve Irak savaş tecrübelerini Avrupa'daki anavatanlarına taşıması "Avrupa'nın kendine dönen silahı tartışmalarını" alevlendirmiştir. Örneğin, ABD Başkanı Obama yabancı savaşçıları şu söylemle eleştirmiştir "Ortadoğu'da ve başka yerlerde bu teröristler çatışmaları azdırıyorlar, bu bölgedeki insanlara tehdit oluşturuyorlar ve pek çok yerde gördüğümüz üzere kendi vatanlarına dönüp orada da ölümcül saldırılarda bulunabiliyorlar." Yeni elemanlar kazanmak, Avrupa ve İslam dünyasındaki genç Müslümanları radikalleştirmek için Suriye'deki savaşı bir araç olarak kullanan DAES'in çarpık ideolojisi, İslam'ın temel ilkelerine ve dünyadaki 1,7 milyar Müslüman'ın pratikleriyle taban tabana zıt olup, sorun bizatihi İslâmın karakteri ve temel ilkelerinden kaynaklanmamaktadır.

Amacı, fert ve toplumu bozup dejenere etmek değil, aksine fert ve toplumu maddî ve manevî açıdan fitratına uygun düzeye ulaştırıp yüceltmek olan İslâm'ın bu tür yıkıcı hareketlerle ilişkisi olmadığı bir yana, her türlü anarşi, fitne, fesat, bozgunculuk, eziyet, işkence ve zulmü kısacası terör ve tedhişi kesin bir biçimde Müslümanların gündeminden çıkarmaktır. İslam yeryüzünde 1,7 milyar insanın inandığı bir dindir. Her ilahi din gibi İslam, kendi müminlerine güzel ahlakı ve iyi insan olmayı emreder. Sorun İslam'ın teolojisinde değildir. Sorunun kökeninin Müslüman toplumların yaşadığı ülkelerdeki sosyo-ekonomik krizler ve siyasi istikrarsızlıklarda aranması gerekmektedir. Kelime kökeni olarak barış anlamına gelen İslam'ın ilke ve değerlerinde terör olarak nitelendirilen eylemleri

meşru gösterecek hiçbir referans olmadığı gibi, bu fiillere İslam kaynaklarında ve geçmiş uygulamalarda günümüz hukukundan çok daha sert yaptırımlar öngörülmektedir.

İslam'ın ortaya koyduğu ilke ve esaslar incelendiğinde; gerek savaş sırasında gerek savaş dışında fert, örgüt ve devletlerin sivillere yönelik saldırılarının, hiçbir şekilde meşru sayılamayacağını öngördüğü açıkça anlaşılacak, ismi ne olursa olsun terör, şiddet, bunalım ve anarşiyle uzaktan yakından ilişkisi olmadığı açıkça görülecektir.

Kuran'daki "Kim bir mümini kasten öldürürse cezası, içinde ebediyen kalacağı cehennemdir. Allah ona gazap etmiş, onu lânetlemiş ve onun için büyük bir azap hazırlamıştır" ve "Kim, bir cana veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur.

Küresel düzeyde artan radikalleşme tehdidinin önüne geçilebilmesi ve sorunun temellerine inerek kalıcı sonuçlar alınması, terörle mücadele ve radikalleşmeyi önlemede uygulanan güvenlik politikalarına, sosyal politikaların dâhil edilmesi ile mümkün olabilir. Sadece güvenlik eksenli bir zeminde terörle mücadele etmek teröre daha fazla maruz kalmaya kapı aralayacaktır.

Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur" ayetlerinde de görüldüğü üzere bütün insanlığın Rabbi olan yüce Allah(cc), İslâm'ın kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de kasten, haksız yere adam öldürmeyi haram kılmış, ceza-

sının sonsuza kadar kalınacak cehennem olduğunu bildirmiş, haksız yere bir kişiyi öldürmeyi bütün insanlığı öldürmek, bir kişiyi kurtarmayı da bütün insanlara hayat vermek olarak kabul etmiştir. Kelime kökeni olarak barış anlamına gelen İslam'ın mukaddes kitabı Kuran-ı Kerim'de; "Ey iman edenler! Hep birden barışa girin. Şeytanın adımlarına uymayın. Çünkü o sizin apaçık düşmanınızdır." buyrulmuş barışın önemine vurgu yapılmaktadır.

Herhangi bir din ya da milliyete aidiyetinden söz edilemeyecek olan terör eylemleri, kim tarafından ne amaçla, nerede, ne tür bir yöntemle gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin sonuçta korku ve panik yaratmayı arzulamaktadır. Terör örgütleri kendilerini İslami isimlerle ansalar bile insanlara, barışı, sevgiyi öğütleyen İslam adına terör eylemi gerçekleştirmek elbette ki İslami bir tavır olamamaktadır. Bir avuç fanatik teröristin yaptıklarının İslamla bağdaştırılması son derece yanlıştır.

Terörün tek bir nedene indirgenemeyeceği açık olsa da terör olaylarında son zamanlarda gözlenen artışın temel sebepleri arasında, Suriye'de acımasızca devam eden kanlı savaş ve Irak'taki güvenlik zafiyeti vardır. Uluslararası toplum, daha geniş bir perspektiften terörizmi ve iç savaşları ortaya çıkaran nedenleri analiz etmeli ve bunları önlemek için uygun tedbirleri almalıdır.

Özellikle iç savaş çıkma potansiyeli taşıyan zayıf ve kırılabilir devletler, başarısız devlet olmadan önce güçlendirilmelidir. Irak ve Suriye'deki istikrarsızlık ortamında ortaya çıkan ve hızla yayılan DAESH ve Afrika'daki Boko-Haram gibi radikal yapılanmaların doğmasının önlenmesi ve bu örgütlerin doğmasına zemin hazırlayan faktörlerin analiz edilmesi elzemdir. Küresel düzeyde artan radikalleşme tehdidinin önüne geçilebilmesi ve sorunun temellerine inerek kalıcı sonuçlar alınması, terörle mücadele ve radikalleşmeyi önlemede uygulanan güvenlik politikalarına, sosyal politikaların dâhil edilmesi ile mümkün olabilir. Sadece güvenlik eksenli bir zeminde terörle mücadele etmek teröre daha fazla maruz kalmaya kapı aralayacaktır.

Kaynakça

- "Remarks by the President at U.N. Security Council Summit on Foreign Terrorist Fighters", Office of the Press Secretary, The White House, <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/09/24/remarks-president-un-security-council-summit-foreign-terrorist-fighters> (24 Eylül 2014) BAILEY W. Diffie ve George D. Winius, *Foundations of the Portuguese Empire (1415-1580)*.
- BALLARD Roger, "Islam and the Construction of Europe", *Muslims in the Magrin: Political Responses to the Presence of Islam in Western Europe*, Wasif A.R. Shadid ve P. Sjoerd van Koningsveld (Der.), Kok Pharos Publishing, Kampen, 1996, s. 21 - 22.
- CESARİ Jocelyn, "European Islam: A Profile", *Islam in Europe and United States, A Comperative Perspective*, Shireen T. Hunter (Der.), Washington, D.C, Center for Strategic and International Studies, 2002, s. 13.
- GODDARD, Hugh A *History of Christian - Muslim Relations*, Chicago, New Amsterdam Books, 2000, s. 84.
- FOUCHER Michael, "Cultural History of Europe", *The Culture of European History in the 21st Minneapolis*, University of Minnesota Press, 1977, s. 9.
- HOLMES Leslie, ve Philomema Murray "Introduction. Citizenship and Identity in Europe", *Citizenship and Identity in Europe*, Leslie Holmes ve Philomema Murray (Der.), Aldershot, Ashgate Publishing, 1999, s. 1.
- HUDSON Nicholas, " 'Hottentots' and the Evolution of European Racism", *Journal of European Century*, Susanne Kolb ve Petra Rösger (Der.), *Almancadan* çev. George Williams ve Neil Musset.
- Islamophobia: A Challenge for Us All*, Runnymede Trust, Londra, 1997.
- LEWIS Bernard, *Cultures in Conflict: Christians, Muslims, and Jews in the Age of Discovery*, 1990, s. 14.
- MAİLLARD Dominique, "The Muslims in France and the French Model of Integration", *Mediterranean Quarterly*, Cilt 16, Sayı 1, 2005, s. 64.
- NİELSEN Jorgen S., *Towards a European Islam*, Birmingham, Macmillan Press, 1999, s. 122.
- NORMAN Daniel, *Islam and the West: The Making of an Image*, Oxford, Oneworld, 1993, s. 311.
- PASSERİNİ Luisa, "From the Ironies of Identity to the Identites of Irony", *The Idea of Europe: From Antiquity to the European Union*, Anthony Pagden (Der.), Cambridge, Cambridge University Press, 2002, s. 193.
- PIÇHT Robert, "Disturbed Identities: Social and Cultural Mutations in Contemporary Europe", *European Identity and the Search for Legitimacy*, Soledad García (Der.), Londra, Pinter Publishers, 1993, s. 82.
- RATH Jan Rinnus Pennix, Kees Groenendijk ve Astrid Meyer, *Western Europe and Its Islam*, Leiden BRİLL, 2001, s. 29.
- RİLEY Jonathan Smith, *The First Crusade and the Idea of Crusading*, Londra, The Athlone Karpas (Der.), İstanbul, Ufuk Kitapları, 2003, s.75.
- ROY Oliver, *Küreselleşen İslam*, çev. Haldun Bayrı, İstanbul, Metis Yayınları, 2003, s. 51.
- VAN DE KAA Dirk J., "European Migration at the End of History", *European Review*, Cilt 1, Sayı 1, 1993, s. 98.
- WEİSS Michael & HASSAN Hassan, *ISIS Inside The Army of Terror*, Regan Arts. New York, 2015

İSLAMOFOBİYE KARŞI ÖRNEK BİR İSLAM TOPLUMU OLUŞTURULMALI

Her ne kadar etimolojik anlamı “İslam korkusu” olarak tercüme edilebilirse de Oxford Dictionary İslamofobi kavramını, “İslam veya Müslümanlardan –özellikle siyasi bir güç olması bakımından korku ya da nefret” olarak tarif ederken aslında kelimenin kullanıcılar açısından ne kadar anlam yüklü olduğunu da vurgulamaktadır. Zira “fobi” klinik psikolojide çoğunlukla rasyonel bir temele dayanmayan ve korku duyulan şey ile kişi arasında orantısız –veya haddinden fazla- bir endişe ve korkuyu anlatmak için kullanılan bir kavramdır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, böyle bir korkunun kişinin kendisine mahsus bazı psikolojik sebeplere dayandığı ve korkulan şeyin çoğu zaman masum olmasıdır. Mesela, toplum içinde bulunmaktan duyulan sosyal fobilerde kalabalığın kendisinin herhangi bir tetikleyici unsura sahip olmaması; yükseklik, kapalı yerler veya ev gibi “güvenli” sayılan yerlerin dışına çıkıldığında duyulan korkularda bu yerlerin “korkunç” olması gerekmediği gibi çoğu zaman zararsız olan örümcek, böcek, yılan ya da yırtıcı hayvanlardan duyulan “haddinden fazla” korkularda da yine bu canlıların kişilerde aşırı korku uyandırması kişinin kendi psikolojik durumuyla alakalıdır. Klinik psikoloji bugüne kadar yüzden fazla fobi çeşidini tespit etmiştir. Bu fobilerin bir kısmı da ne yazık ki diğer insanlar veya kültürlerle karşı duyulan korkulardır. Bunlardan yabancılara karşı duyulan zenofobi, Almanlara karşı duyulan Germenofobi, Fransızlara karşı duyulan Gallofobi veya Ruslara karşı

duyulan korkuyu ifade etmek üzere Russofobi gibi korkularda da bu kişilerin insanda korku uyandıracak herhangi bir özelliklerinin olmaması aslında herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

Ama İslamofobi kavramı, yukarıda zikredilen klinik psikolojik korkuların ötesinde İslam düşmanlığı ihtiva etmektedir. Diğer korkularda hayvanların, yerlerin veya insanların temelde masum olduğu ve korkuyu duyan kişinin kendisinde bir psikolojik rahatsızlık olduğu kabul edilirken İslamofobi’de İslam’ın ya da Müslümanların masum oldukları ve korku duyulması gereken olgular olmadığı gerçeği hep göz ardı edilmektedir. Zaten zenofobi, Yahudilerden duyulan Judeofobi, gençlerden duyulan efebifobi veya İslamofobi gibi korkular için kullanılan fobi takısı klinik bir rahatsızlıktan ziyade sosyal olarak bazı gruplara karşı oluşan nefret duygularını ifade etmektedir. Psikolojiden ödünç alınan ve gerçeğe dayanmayan ama kişinin bazı psikolojik sebeplerle yarattığı abartılı bir korku ve tedirginlik halet-i ruhiyesini yansıtmak için kullanılan bir kavram olduğu da iddia edilmektedir. Bu tür korkunun –daha doğrusu nefretin- temelinde de tarihi ilişkiler süreci ve bazı grupların, milletlerin veya medeniyetlerin kendilerinden olmayana karşı duydukları önyargı ve dışlama gibi rahatsızlık olduğu açıkça görülebilir. Psikolojik rahatsızlığın ötesindeki bu tavır ve davranışlar ancak “İslam karşıtlığı” ve hatta “İslam düşmanlığı” ile açıklanabilir. Bu sebeple,

¹Maréchal, B. (der.) 2002, *A Guidebook on Islam and Muslims in the Wide Contemporary Europe*, Louvain-la-Neuve: Academia Bruylant.

gerçeklerle alakası olmayan bilgilere dayanan önyargı ve kişinin vehminden kaynaklanan fobinin yok edilmesi imkânsız olmasa bile en azından uzun zaman alacak bir değişikliğe işaret etmektedir. Söz konusu bu önyargı ve fobinin üstesinden bize göre ancak Avrupalılara örnek bir Müslüman toplum sunarak gelinebilir. Dolayısıyla, bundan sonra şimdiye kadar kullanılan “Avrupa’da İslam” tabiri yerine “Avrupa ve İslam” olgusu kabullenilerek Avrupa’da İslam’ın nasıl pratiğe dönüştürülebileceği üzerinde tartışılmaya başlanmalıdır.

Batı’nın İslam’a karşı olan bu önyargı, dışlama ve düşmanlığını bu iki medeniyetin ilk karşılaşmalarına kadar geri götürebiliriz. Avrupa’nın İslam’la tanışması oldukça eskiye, Tarık b. Ziyad’ın ordularının 711 senesinde İspanya kıyılarına ulaşmasına kadar dayanır. Ama Endülüs Emevilerinin yaklaşık 800 yıl, Fransa’nın güneyindeki Poitiers şehrine kadar tüm İspanya ve Portekiz’in büyük bir kısmını yönetimleri altında tutmalarına rağmen günümüzde Avrupa ve İslam’ın bir araya gelmesi hep kuşkuyla yaklaşılabilir bir konu olmuştur. Bugün İslam Avrupa’da en hızlı büyüyen dinlerden birisidir ve hatta bazı kaynaklara göre inanan sayısı bakımından Avrupa’nın ikinci büyük dini haline gelmiştir, ama bu durum farklı mezheplerden oluşan Hıristiyanların sayısı göz önüne alındığında oldukça iddialı bir söylemdir. Zira nüfusu bir milyara yaklaşan Avrupa’da Müslümanların sayısı ancak 13 milyon civarındadır. Özellikle Doğu Avrupa ve Balkanlarda mesela Arnavutluk ve Bosna gibi yerli halk ile Bulgaristan, Yunanistan, Romanya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti,

Polonya veya Slovakya’da yaşayan azınlıklar bulunmasına rağmen Avrupalı Müslümanların büyük bir kısmı Batı Avrupa’da ikamet etmektedir.

Avrupalı zihin pek çok sebepten dolayı İslam’a karşı bir tavır geliştirmiştir. Bu negatif tavrın sebepleri arasında Hıristiyanlık ve onun İslam’ı kendisine rakip görmesi yani İslamiyet’in doğuşundan bugüne dek süren bir rekabet söz konusudur. Özellikle İslam’ın ilk dönemindeki hızlı yayılma hareketi ve daha sonra Haçlı savaşlarından dönen Hıristiyan askerlerin İslam ve onun medeniyeti hakkındaki müspet görüşleri Hıristiyan Kilisesi’ni ürkütmüştür; zira her iki din de evrensel bir mesaj vermekteydi ve İslam’ın yayılmasını önlemek isteyen hiyerarşinin hem dini ve hem de onun peygamberini karalayıcı kampanyalar başlatmasına sebep olmuştur. Tarih boyunca bu kampanyaların etkisiyle her iki taraf da birbirine önyargılı olarak yaklaşmış ve karşılıklı anlamama sürecine girmişlerdir. Osmanlı Devleti’nin ve Endülüs Emevilerinin Avrupa’ya karşı oluşturduğu fiziki tehdit de İslam ile ilk defa kendi bölgelerinde karşılaşan Avrupalılar için yeni bir korku vesilesi olmuştur. Zira Müslümanların o dönemdeki zenginlikleri ve ileri teknolojileri karşısında aşağılık kompleksine kapılmışlar ve ona karşı açılacak savaşlarla kendi dinlerinin üstünlüğünü kanıtlamaya ve kültürel anlamda da Grek ve Roma medeniyetlerini ön plana çıkarmak suretiyle Müslümanların katkılarını yok saymaya veya en azından değerini azaltmaya çalışmışlardır. Genel olarak Avrupalıların zenciler, üçüncü dünya ülkeleri, sömürgeler ile Hıristiyan olmayanlar, özellikle de Müslümanlara karşı

ırkçı yaklaşımları bilinen bir gerçektir. Avrupa'nın "oryantalist" yaklaşımıyla Müslümanlar hakkında 1001 Gece Masalları bağlamında çizilen imaj, İslam'ın dini, fiziki ve askeri tehdit olarak algılanmasında katkısı olmuştur.

Batılı zihni İslam ve Müslümanları anlamaktan alıkoyan sebeplerden belki de en önemlisi, kendileri farkında olsalar da olmasalar da, Batılı zihin Aydınlanma döneminin etkilerini hala üzerinde taşımaktadır. Bir başka deyişle,

II: Dünya Savaşı sonrasında İsrail devletinin kurulması, petrolün dünya ekonomisini etkileyecek bir faktör haline gelmesi ve özellikle de Sovyetler Birliği karşısında Orta Doğu'nun jeopolitik bir önem kazanması, bölgeyi kontrol altında tutmak isteyen güçler arasında siyasi gerilimlere yol açmıştır. Bu arada İslam âleminde sömürgecilik karşı milliyetçi ve dini akımlar giderek güç kazanmışlar ve neticede fundamentalist olarak nitelendirilen bir İslam çeşidi ortaya çıkmıştır. Bu eğilime sahip grupların genel olarak Batı ve özelde Avrupa ile iyi ilişkiler kurmaya çalışan kendi ülkelerindeki muhalif hareketler Batı'nın daha fazla dikkatini çekmeye başlamıştır. Hele bu grupların görece zayıf hedefler olan sivilere karşı sabotaj, rehine alma ve uçak kaçırma gibi eylemleri, Batılı zihnin İslam imajını her zaman olumsuz olarak etkilemiştir. Zaten öteden beri var olan ikili süper güç kavgası Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla da yeni bir çerçeveye oturmuş ve tek kalan süper güç kendisine yeni bir öteki, düşman ve muhalif yaratma çabasına düşmüştür. Medeniyetler arası çatışma fikri de bu yeni öteki yaratma sürecinin en önemli unsuru olmuştur. Zaten yüzyıllardır mevcut olan karşılıklı önyargı ve Batı'nın İslam'a karşı olumsuz tavrı sayesinde bu yeni düşman kolaylıkla kabul görmüştür.

Kitle iletişim araçları da Müslümanlar ve onların ülkeleri hakkındaki haber ve görüşleri iletirken İslam'a karşı hep olumsuz bir tavır takınmış ve Müslümanlar, dinleri gereği şiddet yanlısı, dini fanatikler, geri kalmışlar ve Batı karşıtı olarak resmedilmişlerdir. Böylece Batı kendi medeniyetinin pozitif unsurlarını ön plana çıkararak tahakküm ettiği ülkelerin, özellikle de Müslümanların medeniyetini görmezden gelmiştir. Bunun asıl sebebi de yönetimdeki seçkinlerin diğer ülkeleri sömürgeleştirmekte ve istismar etmekteki suçluluk duygularını azaltmaktır. Sinema ve televizyon dizilerinde de diğer medya araçlarında olduğu gibi olumsuz imaj devam etmiş, hatta bu filmlerin yönetmenleri kısmen yansız davranmaya çalışsalar bile ortaya hiç

bir zaman müspet bir Müslüman imajı çıkamamıştır. Birkaç yıl önce sinemalarda gösterilen Fransız yönetmen François Dupeyron'un Monsieur Ibrahim et les fleurs de Coran isimli filminin de yukarıda anılan sebeplerden dolayı toplumda çok da ilgi çekeceği düşünülmemektedir. Eğer bu tahminler doğru çıkarsa, müspet Müslüman imajının tekrar beyaz perdeye aktarılması ihtimali de giderek zayıflayacaktır.

Gayr-i Müslimlerin İslami ülkelerdeki hayat tecrübeleri göz önüne alındığında mesela Osmanlı Devleti'ndeki Katoliklerin ne derecede Osmanlı Katolisizmi yaşadıkları bugüne kadar üzerinde ancak azınlıklara verilen haklar veya Osmanlı millet sistemi denilen idari uygulama çerçevesinde yaklaşmıştır.

Ehl-i Kitap'a olan hoşgörüsünden ötürü Müslüman toplumlar tarih boyunca hep çok uluslu ve çok dinli toplumlar olmuşlardır. Fakat 19. yüzyıldan itibaren İslam âlemi o güne kadar pek alışık olmadığı bir durumla karşılaşmıştır: Müslümanlar Batı karşısında artık yenilmeye ve geri kalmaya başlamışlar ve neticede sömürgecilik ve işçi göçü gibi sebeplerle tarihte ilk defa Müslümanlar diğer dinlerin ege men olduğu toplumlarda azınlık olarak yaşamaya başlamışlardır. Bu duruma alışkın olmadıklarından mevcudiyetlerini sürdürdükleri ortamlarda hem ev sahibi toplum ve devlet ve hem de kendileri açısından bazı problemlerle karşılaşmak kaçınılmaz olmuştur. Aslında gayr-i Müslimlerin İslami ülkelerdeki hayat tecrübeleri göz önüne alındığında mesela Osmanlı Devleti'ndeki Katoliklerin ne derecede Osmanlı Katolisizmi yaşadıkları bugüne kadar üzerinde ancak azınlıklara verilen haklar veya Osmanlı millet sistemi denilen idari uygulama çerçevesinde yaklaşmıştır. Elimizde o dönemde böyle bir tecrü-

besi bulunan grupların da kendi aralarında İspanya Katolisizmi ile Osmanlı Katolisizmi arasında nasıl bir fark olduğuna dair tartışmaların olmamasına ve bizim onlara alabildiğince hoşgörülü yaklaştığımız iddialarına karşın bu tür grupların ilk önce Haçlılar ve daha sonra da Osmanlının zayıfladığı dönemde hemen her fırsatta kendi dindaşlarının tarafını tuttuğu da malumdur.

Ayrıca, dünya dinleri denilen ve evrensel mesaja sahip olan dinler, doğdukları coğrafyadan başka bölgelere yayıldıklarında yerel kültürlerle işbirliği yaparak yeni bir çehre kazanırlar Senkretizm olarak adlandırılan bu süreçte esas olan dünya dininin, yeni kültürel çevreye ayak uydurmasıdır. Özellikle yeni katılımların sınırlı kalmasından korkulduğu için o dinin otoriteleri bazı yerel uygulamaları reddetmek yerine onları yeni dinin içine –belki biraz değişiklik yaparak—almaya çalışmışlardır. Mesela Noel ayınları ve türbe ziyaretleri dinlerin aslından olmayıp dinin tamamen reddedilmesindenense karşılıklı anlaşma ile her iki tarafın bazı fedakârlıkları olarak anlaşılabilir. İspanya ve Latin Amerika Katolisizmi arasındaki farklar da bu şekilde açıklanmaktadır. İslam gibi Hıristiyanlık da Orta Doğu kökenli bir dindir ama Hz. İsa'nın havarilerinden Aziz Peter'in Roma'ya gelerek Kilise'yi kurması ve üç asır sonra da Bizans imparatoru Konstantin'in bu yeni dine girmesiyle Hıristiyanlık artık yeni bir kimlik edinmiştir. Bugün geleneksel Arap kıyafetli bir Hristiyan'ı zihnimizde canlandırmak bile oldukça güç hale gelmiştir. Ama Batı tarzı bir kıyafet giymiş Müslümana dünyanın her yerinde rastlanması gayet olağan bir hadisedir.

Farklı kültürel bölgelerde yaşanması sebebiyle esas olarak tek bir İslam mevcut olmasına rağmen İslam'ın Malezya'dan Fas'a kadar pek çok farklı kültüründen bahsedilebilir. Zira İslam'ın Edile-i Erbaa denilen dört kaynağı Kur'an-ı Kerim, Hadis, fakihlerin Kıyas'ı ve ümmetin İcma'ı, dinin prensip ve uygulamalarını Akide, İbadetler ve Muamelatı belirler. Akide, yani iman ve ibadetler söz konusu olduğunda dünyanın neresinde yaşarlarsa yaşasınlar Müslümanlar aynı kurallara uymak zorundadırlar ama gündelik hayat hakkında bu kadar kesin hükümler yerine yaşanılan bölgenin örfü, edile-i erbaa'ya beşinci bir unsur olarak ilave edilmiş ve daha esnek davranılmıştır. Bugün Avrupa'da yaşayan Müslümanlar da Arap ülkelerinden gelecek bir alimi bekleyerek içinde buldukları kültürel ortama onların nasıl uyabileceklerini anlatmasını beklemek yerine kendi ilim adamlarını, entelektüellerini ve seçkinlerini yetiştirerek İslam'ın asıl mesajını yeni şartlara göre yorumlamak zorundadırlar.

11 Eylül 2001 saldırılarına kadar özellikle Britanya'daki Salman Rushdie hadisesiyle zaten menfi olan İslam imajı artık yerini İslamofobi olarak adlandırılan bir korkuya bırakmıştır. Müslümanlar artık bu tarihten sonra sadece Avrupa ve Batı'ya değil aynı zamanda tüm insanlık için bir tehdit olduğu iddiaları artık gündelik hayatta her an duyulan tartışmalar haline gelmiştir. Hatta İslam'ın bugünkü dünya düzenine uygun olmadığı ve İslam'ın terörizm ve teröristler için bir sığınak sağladığı fikri bile genel kabul görmeye başlamıştır. Üstelik İslam aleyhine duygular artık Haçlılar, Osmanlılar, Endülüs Emelileri ve hatta Hıristiyanlık-İslam çekişmesinin de

ötesine ulaşmış ve sadece Avrupa ile Amerika değil tüm dünyaya yayılmıştır. Artık “İslam’ın kelime anlamı bile barıştır” gibi sloganlar ne Koreliler ne de Arjantinliler için bir anlam ifade etmemektedir. Zira 11 Eylül öncesinde ve sonrasında Nairobi, Darusselam, Mombasa, Riyad, Casablanca, Bali, Moskova, Tunus, Jakarta, Mumbai, İstanbul, Madrid ve Osetya gibi dünyanın büyük şehirleri ve turistik bölgelerine yapılan saldırılar insanlarda korku uyandırmaktadır. Buna karşılık Almanya’da İslami merkezler ve camilere terörizmle ilgili deliller bulmak için polis tarafından baskın yapılmakta; Fransa’da öğrencilere başörtüsü yasağı getirilmekte ve diğer Avrupa ülkelerinde eğer uyum sağlayamayacaklarsa göç yasalarıyla Müslümanların sayılarının azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

İslamofobi, yani Müslümanları “diğer” olarak görüp başka hiçbir kültürle ortak değeri olmayan ve ne onları etkileyebilen ne de onlardan etkilenen; İslam’ı Batı’nın aşağısında ve şiddete eğilimli, saldırgan, rasyonel olmayan, terörizmi destekleyerek “medeniyetler çatışmasının” gerçek olmasını sağlayan, daha da önemlisi, anti-Müslim husumetini tabii ve normal olarak gören bir eğilim Avrupa ve dünyada şiddetini giderek artırmaktadır.

11 Eylül hadiselerinden birkaç hafta sonra tepkisini dile getirmek üzere yazdığı La Rabbia e l’orgoglio (Öfke ve Gurur) isimli kitabı İtalya (Rizzoli Yayıncılık) ve Fransa’da (Plon Yayıncılık) yayınlanan Oriana Fallaci, 1970’lerde dünya liderleriyle yaptığı söyleşilerle dikkati çeken bir İtalyan gazeteci idi. New York’ta yaşadığı için olaylara karşı oldukça sert bir tepkiyle Müslümanlar aleyhine kin, nefret ve öfkesini dile getirirken Avrupa’nın yeni bir yabancı düşmanlığına da tercüman oluyordu. Or-

taçağlardaki Hıristiyanların dışındaki herkese (Yahudiler, Müslümanlar, sapkınlar ve kadınlar gibi) karşı duyulan nefret bir bakıma anlaşılabilir; ama 21. yüzyılda bu tür tepkilerin hortlaması gerçekten anlaşılması zor bir hadisedir. Bu kitabın mağdurları Müslümanlar değil de herhangi bir başka din veya millet olsaydı acaba bu prestijli yayınevlerinin kararını çok merak ediyorum. Fakat Müslümanlar artık kolay hedef haline gelmiş ve onlara yapılacak her türlü saldırı, saldırganlara sadece saygı değil, aynı zamanda menfaat de sağlamaktadır. Zaten bunun en iyi etkilerini bu tür kitapların milyonlarca satmasından da anlayabiliriz.

İslamofobi, yani Müslümanları “diğer” olarak görüp başka hiçbir kültürle ortak değeri olmayan ve ne onları etkileyebilen ne de onlardan etkilenen; İslam’ı Batı’nın aşağısında ve şiddete eğilimli, saldırgan, rasyonel olmayan, terörizmi destekleyerek “medeniyetler çatışmasının” gerçek olmasını sağlayan, daha da önemlisi, anti-Müslim husumetini tabii ve normal olarak gören bir eğilim Avrupa ve dünyada şiddetini giderek artırmaktadır. Hatta bu önyargılar o dereceye ulaşmıştır ki, Fallaci’nin deyişiyle Müslümanlar “fareler gibi üreyen ve kiliselerdeki vaftiz sularını pisleten” insanlar konumuna düşürülmüşlerdir.

Öfke ve Gurur’un her yeni baskısıyla ve Avrupa dillerine tercümesiyle birlikte Batılıların ortaçağdan kalma rasyonel olmayan İslam’a karşı nefretleri de giderek daha fazla hissedilmeye başlamıştır. Bu bağlamda Türkiye’nin Avrupa Birliği üyeliğinin Fransız cumhurbaşkanları Giscard d’Estaing ile Jacques Chirac ve diğer Avrupa liderleri tarafından reddedilmesinin arkasında bile bu tür önyargıların olduğu rahatça iddia edilebilir. Müslümanların uğradıkları haksızlıklarından tatmin olmayan Fallaci, Avrupalıları da Batı’yı korumak bir yana, İslam’ın Batı medeniyetine karşı tehdidinin boyutlarını anlayamayacak kadar entelektüel çöküntü içinde olmakla suçlamaktadır.

Anti-semitizm de, İslamofobi de iki ucu keskin bir bıçak gibidir ve sadece bu iki din mensupları değil, Fallaci gibi Katolikler ve Hindistan’da Hinduların Müslümanlara yaptıkları haksız muamelelerde olduğu gibi dinler ve medeniyetler arasında çatışmalar doğurabilir. Böyle bir neticeden ancak diyalog ve karşılıklı hoşgörü ve birbirini incitmeden anlaşma çabalarıyla kaçınılabilir. Aksi takdirde bir yanda bin Ladinizm ve öte anda Fallacism diğer dinleri ırklaştırarak ve sanki yekpare bir oluşum gibi algılanarak

din ve o dine mensup olanları birbirinden ayırt etmeden bütün nefret ve kinlerini “öteki”nin üzerine yönelteceklerdir.

İslam'ın Avrupa'daki imajının dünyanın diğer bölgelerinden çok da farklı olmayan bir biçimde menfi bir özellik taşıdığı artık herkesin malumudur. Bu menfi imajın düzeltilmesi için her yıl pek çok akademik düzeyde toplantı ve tartışma yapılmakta, ancak bütün çabalara rağmen varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Önyargı, tarifi gereği, doğru olmayan ve kulaktan dolma bilgilere dayandığı ve sahip olan kişinin hiçbir emek sarf etmesine gerek kalmadan edindiği bir malumat olduğu için de değiştirilmesi en zor inançlardan birisidir. Bu mevcut önyargıya karşı belki “anti- Semizm” kavramında olduğu gibi İslam düşmanlığının hukuk sistemleri içinde bir suç unsuru olarak yerleştirilmesine yönelik çaba sarf edilebilir. İlk etapta İslam'ın Avrupa toplumuna entegre edilmeye çalışılması, beraberinde bazı tartışmaları da getirmektedir. Öncelikle bir din olarak İslam üzerinde yapılacak değişikliklerle bir nevi Hıristiyanlaştırılmakta mıdır, yani dinin sosyal alandan çekilerek ve sekülerleştirilerek sadece ferdi hayatın bir parçası haline mi ge-

tirilmektedir? Bu da Avrupa'daki değişik ülkelerin farklı sekülerlik anlayışlarına bağlı olarak, mesela “Fransız İslamı” veya “İsveç İslamı” gibi kavramların öne çıkmasına sebep olmaktadır. Batılı seküler politikalar hâkimiyetin özgür ve düzenli seçimlerle siyasi iradesini göstererek yöneticilerini belirleyen fertlere aittir. İslam'da ise, en azından teoride, hâkimiyet sadece Allah'a aittir ve herhangi bir geçici hükümetin de meşruyeti Allah'ın iradesi ve şeriatın uygulanmasına bağlıdır. Teori bir yana bırakılacak olursa, hükümetlerin bir şekilde toplumda sosyal refah ve ahengi sağlamak zorunda oldukları bir hakikattir. Ancak burada da rehberlik yapacak prensiplerin belirlenmesinde bir problem yaşanabilir ki, özellikle farklı görüşlere sahip mezhepler söz konusu olduğunda İslam'ın kendisi “hangi İslam, neredeki İslam ve ne zamanki İslam” şeklinde sorgulanır hale gelecektir. Suudi Arabistan, Sudan, Pakistan, İran ve Afganistan gibi İslam'ı siyasi yapının merkezinde tutanlar ile bunların dışında kalan pek çok ülkede olduğu gibi siyasi yapının seküler olduğu durumlarda uygulanan İslam da farklı olacaktır. Dolayısıyla, Müslüman ülkeler, içinde buldukları kötü durumun sebebi olarak Batı'yı suçlamaları yerine kendi ülkelerindeki uygulamaları daha dikkatli olarak gözden geçirmelidirler. Mesela Avrupa ülkelerinde yaşayan Müslüman azınlıkların haklarını koruyabilmek için öncelikle kendi ülkelerinde yaşayan gayr-i Müslim azınlıkların şartlarına bakmalıdırlar. Bugün itibarıyla Müslüman ülkelerde yaşayan azınlıkların hoşgörünün ötesinde eşit vatandaşlık haklarının tanınması ve kabul edilmesi gereklidir.

Batı'nın erişmiş olduğu demokrasi ve insan hakları seviyesinde Avrupa'da yaşayan Müslümanların çoğu kendi ülkelerinden çok daha fazla dini özgürlüklere sahiptir. Mesela Fas, Tunus veya Cezayir asıllı Müslümanlar kendi ülkelerinde uygulanan laiklik sebebiyle bir çeşit Kuzey Afrika İslamı ya da Türkiye'deki Müslümanlar da zaten tarihten gelen sufilerin ve dervişlerin yaydığı sınır İslamını yaşarlarken yirmi birinci yüzyılda ülkelerinde meydana gelen siyasi ve sosyal değişimlerden ötürü uydularını Türk İslamını tecrübe edegelmislerdir. Eğer Fransa'da yaşayan Müslümanlar kendilerini Fransız yasaları ile tahdit edilmiş veya başörtüsü yasağı sebebiyle toplum içerisinde “görünmez” hale getirilmek istendiklerine inanıyorlarsa Cumhuriyet yasaları çerçevesinde demokratik mücadelelerini sürdürmek durumundadırlar. 1950'li yıllardan önce sayıları birkaç yüz bini geçmezken sanayileşen Avrupa'nın işgücü ihtiyacını karşılamak üzere

İslam ülkelerinden gelen bu insanlar, yaşadıkları ülkelerde çoğunlukla ağır şartlarda yaşamak zorunda kalmışlar, ırkçı saldırılar ve işsizlik gibi problemlerle karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle ilk nesil göçmenler uyum problemleri yaşarlarken onların çocukları ebeveynlerinin kültürü ile Avrupa kültürü arasında bocalamaktadır. Bu durumda topluma entegrasyon sorunları devam etmekte ve yaşadıkları şehirlerin varoşlarında marjinal hale gelerek kendilerine özgü bir hayat tarzı benimsemişlerdir. Avrupa kültürünün baskın olmasından ve özellikle de ekonomik sorunları dolayısıyla kendi içlerine kapanan bu insanlar, bir çeşit getto İslam'ı icat ederek giderek radikalleşme yoluna girmişlerdir.

Sosyolojik olarak “yeniden dindarlaştırma” (re-Islamisation) eğiliminde olan genç nüfusun ebeveynlerinden farklı bir din anlayışına sahip olmaları normaldir ama yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları problemler yüzünden kendi içlerine kapanacakları yerde, miras aldıkları geleneğe sahip çıkarak ve saygı duyarak farklı bir dünyada yaşamaları mümkündür.

Avrupa'da en çok Müslüman nüfusa sahip Fransa ile Avusturya ve Danimarka'da Jean-Marie Le Pen, Jorg Haider ve Pia Kjaersgaard gibi ırkçı eğilimli siyasetçilerin de katkılarıyla Müslümanlar, kendilerini Avrupa'da adına cihad ya da Samuel Huntington'un “medeniyetler çatışması” denilmesine bile bir çeşit gerilla çatışması içinde bulmuşlardır. Yaşadıkları ülkelerde farklı dilleri konuşan, farklı mezheplere mensup ve farklı sosyo-ekonomik sınıflara ait Müslümanlar ortak bir yapılanmadan mahrum kalmışlar ve en önemlisi de kendi istek ve arzularını yerel otoritelere anlatabilecek bir sözcüye de sahip olamamışlardır. Böylece kendilerini hep dışlanmış olarak hisseden Müslümanlar, özellikle de Avrupa'ya işçi olarak gelmiş ilk neslin Avrupa'da doğup batılı eğitim almış çocukları kimlik problemiyle karşılaşmışlar ve bazı radikal grupların da etkisiyle dindarlaştırma yolunu seçmişlerdir. Selefilik

olarak adlandırılan bu dindarlık da uyum çabalarını boşa çıkarmaya devam etmiştir. Tarihte hep gayri-Müslim azınlıklar ve onlara tanınan haklar ile hoşgörü meselelerine alışık olan Müslümanlar, tarihleri boyunca ilk defa seküler bir devlette azınlık olarak yaşamaya başlamışlar ve düşünsel bağlamda karşılaştıkları en büyük güçlüklerden birisi de klasik İslami anlayış olan dünyanın Daru'l-Harb ve Daru'l-İslam olarak ikiye ayrıldığı ve bir Müslümanın dini olmayan bir devlette yaşamasının zor olacağı fikridir. Aslında bu ayırımın dinin temel prensiplerinden olmadığı kabul edilecek olursa, o zaman Müslümanların dinlerini rahatça yaşayabilecekleri bir yer olarak Daru's-Şehade veya Daru's-Sulh veyahut Daru'l-Ahd kavramının yaygınlaştırılması, onları zihnen rahatlatılabileceği gibi yaşadıkları ülkelere daha kolay adapte olabilmelerine imkân tanıyabilir. Yeni şartlara uygun ictihadlarla da İslam yeniden yorumlanabilir. Bu yeni düşünce tarzının en önemli temsilcilerinden birisi olan Tarık Ramadan da (Mısır'daki İhvan-ı Müslimin'in kurucusu Hasan el-Benna'nın İsviçre'de doğup büyümüş torunu) “bir Müslüman olarak kendimi güvende hissettiğim ve hukuk devletinin benim ibadet ve vicdan hürriyetimi koruduğu her yerde kendimi evimde hissedirim ve bu yeni ortamda dinimin mesajına şahadet etmek de benim görevimdir” demektedir.

Euro-İslam ya da Avrupa İslam'ı hiçbir zaman “ya hep ya hiç” seçeneği değildir. Yani bir kişi hem Avrupalı ve aynı zamanda Müslüman olabilir. Sosyolojik olarak “yeniden dindarlaştırma” (re-Islamisation) eğiliminde olan genç nüfusun ebeveynlerinden farklı bir din anlayışına sahip olmaları normaldir ama yaşadıkları ülkelerde karşılaştıkları problemler yüzünden kendi içlerine kapanacakları yerde, miras aldıkları geleneğe sahip çıkarak ve saygı duyarak farklı bir dünyada yaşamaları mümkündür. Böylece Avrupa İslam'ı iki kültür arasında bir köprü oluşturacak ve genç nüfus kendilerine daha çok güven duyarak bilinçli Müslümanlar haline geleceklerdir. Ancak Müslümanların dinlerinden yeni yorumlarla taviz olarak algılanabilecek bir takım haklarından vazgeçmelerinin karşılığında da Avrupa devletleri onlara kendi tekellerinde olduğuna ve en iyi uygulayıcıları olduklarına inandıkları hukuk devleti, demokrasi ve insan hakları bağlamında çok daha toleranslı davranmalı ve onları kendi evlerinde hissettirmelidirler. Dolayısıyla Müslümanların Masumiyeti gibi İslam'a hakaret etmeyi amaçlayan saldırılar karşısında da Müslümanların küçük bir azınlığının gösterdiği öfke ve şiddete dayanan tepkiler yerine belki çok daha sert resmi tepkiler, uluslararası kuruluşlarda dile getirilmelidir.

İSLAMOFOBİ ve İNSAN HAKLARI

Kelime anlamı olarak İslamofobi, İslam korkusu demektir. İslamofobi, Müslümanlara yönelik irrasyonel önyargı ve ayrımcılıktan doğmaktadır. Bu sebeple İslamofobi, Müslümanlara karşı irrasyonel korku, nefret, ayrımcılık, düşmanlık,... anlamına gelmektedir.

İslamofobi kelimesi ilk kez 1976'da kullanılmıştır. 1997'de düşünce kuruluşu olan Runnymede Trust, "Islamophobia: A Challenge For Us All" (İslamofobi: Hepimize Karşı Bir Meydan Okuma) isimli kitabın basımını gerçekleştirmiştir. Bu kitaptan sonra İslamofobi kavramı, çok sıklıkla kullanılmaya başlamıştır.

İslamofobi'nin, İslam dini ve Müslümanlardan kordan ziyade onlardan nefret olduğu söylenebilir. Bunu ortaya çıkaran bazı unsurlar vardır. Bunların başında gelenler, İslam dini ve Müslümanlara yönelik dini hoşgörüsüzlük, ötekileştirme ve ayrımcılıktır. Bu sebeple, İslamofobi'yi anlayabilmek için bu kavramların anlaşılması zorunludur.

"Dini hoşgörüsüzlük", esas olarak, herhangi bir topluluğun, dini gerekçelerle ibadet, kişi veya inançlara hoşgörü göstermeyi reddetmesidir. Öne çıkan iki unsur vardır. İlki hoşgörülü muameleyi reddetmedir. İkinci olarak bu reddediş dini sebeplere dayanmaktadır. Hoşgörüsüz davranış, inananlardan gelebileceği gibi inanmayanlardan da gelebilir. Buna karşılık, bir inancın ve bağlılarının, diğer inanç ve ibadetlere "doğru değil" demesi dini hoşgörüsüzlük sayılmamaktadır. Bu husus, daha çok ifade ve eleştiri özgürlüğü kapsamında görülmektedir.

İslamofobi'ye kaynaklık eden bir diğer husus "ötekileştirme"dir. Ötekileştirme, bir süreçtir. Bu süreçte kişi veya grup modelin/normun dışına çıkarılır ve kenara itilir. Bir grubun nitelikleri onu normalden ve modelden ayırmada kullanılabilir. Bu takdirde ötekileştirme bir ayrımcılık aracı ve yöntemine dönüşür. Aynı zamanda ötekileştirme hem ırkçılık hem de ayrımcılığın diğer biçimlerinin geçmişinde ve sürmesinde rol sahibidir.

Batı'nın Doğu'ya karşı sergilediği sömürgeci tutum, Doğu Batı'nın karşıtıdır düşüncesi ile örneklendirilmektedir. Bu genelleştirmeleri ve Doğu'yu öteki yaparak, Batı hem kendisini model/norm yapmakta hem de Doğu ile kendi arasındaki farkı ve açığı kuvvetlendirmektedir. Bunun sonucunda ötekileştirme sürecinin çoğunluğu, muhayyel farka veya fark beklentisine dayanmaktadır. Bu kapsamda "biz buradayız", "onlar orada" şeklinde mekânsal fark oluşturulur. Böylece "burası" normal olurken "orası" dış ve yabancıya dönüşür. Sonuç olarak, muhayyel farklar hem insanları grup halinde sınıflandırmaya hem de onlara, tasarlayanın istek ve beklentilerine uygun nitelikler vermede hizmet eder.

"Ayrımcılık" ta İslamofobi'nin ortaya çıkmasında etki ve rol sahibidir. Ayrımcılık, dezavantajlı ve aleyhte muamele ve değerlendirmeye tabi tutulmadır. Bu farklı davranış, kişilere ve eşyalara yöneliktir. Sonucunda kişi veya gruplar alışkın oldukları gibi değil çok daha kötü muameleler görürler. BM de ayrımcılığa ilişkin yaklaşım ortaya koymuştur. BM, ayrımcılığın çok değişik biçimle-

rinin olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte BM'ye göre, bunların tümünün ortak noktası "dışlama" ve "reddetme"dir. Ayrımcılığın birçok sebebi ve çeşidi mevcuttur. Ayrımcılığa sebep olan unsurlar arasında yaş, engellilik, dil, milliyet, ırk, etnik köken, cinsiyet,... gibi çok değişik hususlar görülmektedir. Bu sebepler arasında konumuz bakımından dikkat çeken "dini (gerekçelerle) ayrımcılık"tır. Bir kişi ve grubun, inanması ya da inanmaması ve bir dine ilişkin hisleri dolayısıyla farklı şekilde muamele ve değer görmesi, dini (gerekçelerle) ayrımcılıktır.

ABD Kişisel (Medeni) Haklar Komisyonu, 1979'daki bir danışma görüşü ile, dini ayrımcılığı tanımlamıştır. Bu görüşte, dini ayrımcılık, kişisel haklar içinde tanımlanmış ve kişiyle sıkı bağlantısı olduğu gösterilmiştir. Bu kapsamda dini ayrımcılığın tanımı da yapılmıştır: Buna göre, herhangi bir kişinin "kanunlar tarafından eşit olarak korunması, hukuk önündeki eşit statüsü, adaletin işleyişinde eşit muamele görmesi, din özgürlüğü hakkı sebebiyle istihdam, eğitim, konut (barınma), kamu imkan ve olanakları ile kamu hizmetlerine erişimde fırsat ve faydalanma eşitliği"nin reddedilmesi ve tanınmaması, dini ayrımcılıktır.

Ayrımcılıkla ilgili bir husus, devlet ayrımcılığının var olabileceğidir. Böyle düşünmeye iten sebepler vardır. Devlet yetkilileri ve siyasetçilerin şirketler kadar kayıp ve zararları önemsemediği, bu

sebeple ayrımcılıktan uzak kalmaları yönündeki motivasyonlarının daha düşük kaldığı dile getirilmektedir. İktisatçı Gary Becker, 1957'de yayınlanan *The Economics of Discrimination* (Ayrımcılık İktisadı) isimli eserinde, ayrımcılık yapan şirketlerin piyasa tarafından otomatik olarak cezalandırıldığını ileri sürmüştür. Bununla birlikte, Richard S Toikka gibi iktisatçılar, Gary Becker ile aynı düşüncede değildirler.

Görüldüğü üzere, İslamofobi; dini hoşgörüsüzlük, ötekileştirme ve ayrımcılık ile birlikte ortaya çıkmıştır. Bu şekilde ortaya çıkmış olan İslamofobi'nin sahip olduğu bazı nitelikleri vardır. Bunlar daha çok olumsuz önyargılardır: Bu niteliklerin ve önyargıların önemlileri şunlardır:

- 1. İslam dini durağan olup değişim ve gelişimlere kapalı bir din olarak kabul edilir.**
- 2. İslam kültürü hem farklı hem de ötekidir. Bu sebeple diğer kültürlerle ortak değer ve yönleri yoktur, onlardan etkilenmez ve onları da etkilemez.**
- 3. İslam düşünce ve ideolojisi Batı'nınkinin altında ve gerisindedir. Bu sebeple İslam ideolojisi vahşi, akıldışı, ilkel ve cinsiyetçidir.**
- 4. Müslümanların görünüş ve algılanması da kötüdür: Saldırgan, tehditkâr ve terör destekçisi.**

5. İslam dini, siyasi ve askeri amaçlar için kullanılan bir dindir.

6. Batı'nın İslam'a getirdiği eleştiriler kontrolden ve çığıırından çıkmış durumdadır.

7. İslam düşmanlığı hem Müslümanlara yönelik ayrımcı davranışları meşrulaştırmak hem de Müslümanları toplum hayatının uzağında tutmak için kullanılır.

8. Müslüman karşıtlığı ve bağnazlığı, doğal ve normal kabul edilir.

İslamofobi bu niteliklerle kendini göstermekten başka şekillerde de ortaya çıkabilmektedir. Nitekim İslamofobi, yabancı düşmanlığı (xenophobia) içerisinde de karşımıza çıkmaktadır. İslamofobinin bir diğer gözükme şekli nativizmdir (nativism). Nativizm ise, göç ve göçmenlerin engellenerek yerel halkın korunmasıdır.

İslamofobi'nin bir diğer görölme biçimi sahte ve yalan tarihtir (pseudo-historical Islamophobia). Burada tarih çarpıtılır ve ters yüz edilir. Böylece tarihteki birçok olumsuzluk, İslam ve Müslümanlara mal edilir. Bu şekilde İslam nefreti ve korkusu pekiştirilir. Bu kapsamda, Hristiyan dünyanın gerçekleştirdiği Haçlı Seferleri dolayısıyla İslam ve Müslümanlar suçlanır. İslamofobikler, Bosna Savaşı'nda yüzbinlerce ölü ve yaralı verip topraklarından sürülen Boşnakları; Sırp ve Hırvatlara soykırım yapmakla itham etmektedirler. Hatta II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'daki en büyük katliam olan Srebrenitsa Katliamı, İslamofobiklere göre ya hiç olmamıştır ya da abartılacak bir olay değildir.

Tüm bu olumsuz hususlara rağmen, İslamofobi'nin suç oluşturduğu ve zararlı olduğu konusunda geniş bir uzlaşma vardır. Bu uzlaşma hem İslamofobi için hem de dini hoşgörüsüzlük, ötekileştirme ve ayrımcılık için mevcuttur. Zira İslamofobi hem din özgürlüğü hem de (dini gerekçe ile) ayrımcılık yasağı ile bağlantılıdır. Dolayısıyla İslamofobi genelde insan hakları, özeldense kişisel insan hakları içerisinde yer almaktadır.

İslamofobi'yle ilgili hukuki düzenlemelere hem ulusal hem de uluslararası düzeyde rastlanılmaktadır. Ulusal düzenlemelere baktığımızda ayrımcılık yasağı, genel hukuk ilkesi haline dönüşmüş-

tür. Bu sebeple her devlette mevcut ve geçerlidir. Bunun sonucu olarak, ayrımcılık yasağı ulusal anayasalar ve kanunlarda karşımıza çıkmaktadır. Ulusal düzenlemelerin amacı aynı olmakla birlikte getirdiği düzenlemeler farklılaşmaktadır. Nitekim bazı ülkelerdeki yasal düzenlemeler, devleti; dini hoşgörüsüzlük ve dini tercihte bulunmaktan yasaklamaktadır. Bir diğer grup ülkede, anayasal hükümler mevcut değilse de dini gerekçelerle ayrımcılık yapılmasını yasaklayan yasal düzenlemeler mevcuttur. Bazı ülkelerde dini tercihe müsaade vardır bununla birlikte dini hoşgörüsüzlüğe müsaade yoktur. Kimi ülkelerde ise dini değerlere hakaret ve dine küfür yasaktır. Ancak din değiştirmeyi (irtidat) dine hakaret sayan ve yaptırım uygulayan ülkeler (Afganistan) vardır. Bu ise din özgürlüğü ve ayrımcılık yasağıyla uyumlayan bir durumdur. Uluslararası hukuki düzenlemelere baktığımızda tüm insan hakları sözleşmelerinde din özgürlüğü ve ayrımcılık yasağı bulunmaktadır. BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bu konuda hükme sahip olan ilk sözleşmedir. Bildirge'nin ardından hazırlanan BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin (1966) 18 ve 19. maddeleri din özgürlüğünü düzenlemişken 2. maddesi dini ayrımcılık yasağını düzenlemiştir. Benzer şekilde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de 9. maddesinde din özgürlüğünü, 14. maddesindeyse ayrımcılık yasağını düzenlemiştir.

Sonuç olarak, İslamofobi, korkunun arkasına gizlenmiş bir nefret, ön yargı ve aşığılamadır. Bunun kabul edilmesi mümkün değildir. Zira gerek din özgürlüğü hakkı gerekse ayrımcılık yasağı buna izin vermez. Söz konusu yasaklama sadece ulusal düzeyde değil evrenseldir de. Bu sebeple İslamofobi ile mücadelenin en önemli araçlarının başında hukuk ve insan hakları gelmektedir. Bu araçların yanına, İslam dini ve Müslümanlara yönelik önyargıları ortadan kaldıracak veya azaltacak tedbirlerin de eklenmesi uygun olacaktır.

Kaynakça

- "Discrimination"*, (16.02.2016), <https://en.wikipedia.org/wiki/Discrimination>
- "Islamophobia"*, (14.02.2016), <https://en.wikipedia.org/wiki/Islamophobia>
- "Islamophobia"*, (14.02.2016), <http://rationalwiki.org/wiki/Islamophobia>
- "Religious intolerance"*, (16.02.2016), https://en.wikipedia.org/wiki/Religious_intolerance
- "Runnymede Trust"*, (14.02.2016), https://en.wikipedia.org/wiki/Runnymede_Trust

İSLAMOFOBİNİN ANATOMİSİ

Fobiyi genelde ürkülecek, korkulacak bir hâl olarak biliriz. Son dönemlerde ise bu hâl sıklıkla İslam kelimesiyle yan yana kullanılıyor. Avrupa’da birçok siyasi parti İslamofobiyi bir propaganda enstrümanı haline dönüştürmüş durumda. Avrupa toplumlarının bazı kesimlerindeki din bakiyesi İslam karşıtlığı olarak tezahür ediyor ve kendini, karikatür krizi benzeri somut olaylarla sık sık gösteriyor bugünlerde... Çoğu İslam’dan habersiz olan bu zümreler, İslami değerleri tanımadan bir takım ön yargılarla İslam’ın demokrasi ve insan haklarıyla uyuşmayacağını söyleyerek Müslümanları, kendi varlıkları için büyük bir tehdit olarak görüyorlar.

Kökleri Derinde

İslamofobi, her ne kadar 11 Eylül’de Amerika’da, hatta onun vahşi canavarı kapitalizmin sembollerinden biri olan İkiz Kuleler’de yaşanan hadise sonrasında sıkça duyduğumuz bir kavram olarak hayatımızda var olsa da aslında İslam’ın dünyayı aydınlatmak için varoluşuyla birlikte başladı. Ebu Cehil, Ebu Leheb ve tüm azılı İslam düşmanı müşrikler aynı zamanda tarihin ilk İslamofobikleriydi. Bu karakterleri tarihin belli bir döneminde yaşayıp ölmüş birer insan olarak değerlendirmek doğru değil. Onlar bir modeli, bir insan karakterini temsil ediyorlar. Bugün onların karanlık ruhlarından yansıyan korkuyu, nefreti ve intikam heyecanını hali hazırda karşılaştığımız birçok İslamofobik’te görmek mümkün. Özellikle belirtmekte fayda var; onlar Batılı değildi. Bila-

kis köküne kadar doğuluydu... Dolayısıyla bugün İslamofobi her ne kadar Batı’yla özdeşleşse de aslında sadece Batı’ya ait bir fenomen değil... Farklı form ve vücutlarda dünyanın farklı coğrafyalarında tezahür ediyor. Tıpkı günümüzde olduğu gibi önce ellerindeki sosyal imkanları, maddi gücü, Habeşistan gibi dış bağlantılarını yani diplomasiyi kullandı ilk İslamofobikler. Sonra şiddet başladı. Fikriyle yenik düşen her cahil gibi şiddete başvurdular.

Bedir, Uhud, Hendek vahşetin başladığı ilk İslamofobi Savaşları’ydı. Başaramadılar. Ama hiç pes etmeden devam ettiler... Peki neden? Bu nefretin ve kinin kaynağı neydi? Cevap basit aslında; İslam, düzeni değiştirdi. Dönemin en önemli sömürü aracı olan köleliği, her türlü adaletsizliği, diktatörlüğü, zulmü ve cehaleti bitirdi. Düzenleri yıkıldı. Batıl mağlup oldu. Bugünkü İslamofobik çıkışlar alemlere rahmet olarak insanlığı şereflendiren kutlu Hz. Peygamber Rasulullah (s.a.v)’e karşı başlayan bir akımın modern çıktısı olarak karşımızda duruyor. Başkası cehennemdir kabulüyle narsist-egoist fikir dünyasında yaşayan İslamofobiklerin asıl derdi kurdıkları mezalim sistemin çöküşü...

Tarihsel Referanslar

Köklerinin Antik Yunan ve Antik Roma’ya dayandığını iddia eden tipik bir Batılı için öteki Doğu’dur. Yunan site devletleriyle girdiği savaşlar sırasında Doğu’yu Persler temsil ediyordu. Bu öteki üzerinden kendini tanımlama anlayışı daha sonraki çağlarda da devam etti ve İslamiyet’in doğuşu ve hızla

geniş coğrafyalara yayılması neticesinden zirveye oturdu. İlk karşılaşma Emevilerin Cebelitarık'tan İber Yarımadası'na geçmesiyle yaşandı. Müslümanlar burada izlerini bugün dahi açık bir şekilde görebildiğimiz o parlak Endülüs medeniyetini meydana getirdiler. Ardından ikinci büyük karşılaşma Haçlı Seferleri ile oldu. Yağma, talan ve işgal zihniyetiyle hareket eden Haçlılar için zenginliği elinde tutan Müslümanlar ötekiydi ve ezilmeliydi. Meşhur Haçlı seferlerinin tek amacı da yine aynıydı... İslam'ın engellenemeyen yükselişi ve zaferi uykularını kaçırdı... İlkinde Kudüs'ü alıp, zulme devam edeceklerini düşünerek umutlanmışlardı ama Aslan yürekli Richard, Selahaddin Eyyubi'nin gücü karşısında rezil, adaleti karşısında rüsva oldu. Üçüncü büyük karşılaşma ise ecdadımız Osmanlı'nın Balkanlara yürüyüşüdür. Bu yürüyüş esnasında Batılıların yaşadığı çaresizlik bugün hala hafızalarda tazedir ve İslamofobiklerin tarihsel referans kaynaklarından.

Aradaki Temel Fark

Temel olarak her medeniyetin ilerleme gerileme ve tekrar sıçrama evreleri olur. Bu noktada her medeniyetin ilerleme safhasında sahip olduğu prensiplere bakmalı. İslam medeniyeti Ortaçağ boyunca altın bir devir yaşadı. Maddi ve fikri her türlü güç Müslümanların elindeydi. Müslümanlar bu ilerleme esnasında daima hakkın ve adaletin tesisi için çalıştılar. Neden benim gibi inanmıyorsun diyerek kendilerinden farklı inançlara sahip insanlara zulmetmediler, o insanları Allah'ın emaneti gibi gördüler, kendi örf adet gelenek ve inançlarını özgürce yaşama hakkı tanıdılar. Biz engizisyon nedir, insanlar nasıl morisko yapılır

bilmeyiz, ama İber'de insanlar sadece Yahudi oldukları için katledilmek üzereyken kurtarmışlığımız çoktur... Batı medeniyetinin ilerleme çağında ise maddi kuvveti eline geçiren karşındakine her türlü zulmü reva gördü. Önce İslam mülkünü tarumar etmek için Tağutlar iktidar yapıldı, Müslümanların birliği dağıldı. Bosna... İnsanlık tarihinin en büyük utançlarından biri... Yakın tarihin kaydettiği tarifsiz acı. Oysa Boşnaklar Avrupa'ya aitti. Öz be öz Avrupalı'ydı. Tek suçları Müslüman olmalarıydı. İslam, binlerce yıldır Afrika'da, ve onun değerlerinin ışığıyla sırf derisinin renginden ötürü kimse kölelik yapmadı. Hiçbiri hayvanat bahçelerinde sergilenmedi. Az mahsul topladığı, günler boyu aç karnına çalışırken, düşüp bayıldığı için kolu, bacağı kesilmedi... İslam girdiği topraklara medeniyet ve ilim getirdi. Bugün İslamofobi kelimesini ağızlarından düşürmeyenlerin tarihinde neler var?

Asya'da yaşanan elim hadiseleri hatırlayalım. Doğu Türkistan, Arakan, Çeçenistan, Azerbaycan ve Kırım'da yaşanan sayısız felaketlerin sorumlusu Müslümanlar mıydı? Birleşik Devletlerin tarihine bakalım; varlıklarını, topraklarını ve huzurlarını gasp ettikleri milyonlarca yerli Müslüman neo-amerikanlar mı katletti? Bu öyle büyük bir katliamdı ki, Afrikalı iş ortaklarının yardımıyla milyonlarca insanı özyurtlarından koparıp yeni kurdukları cinayet örgütünde köle olarak çalıştırmadılar mı? Bu gerçeği görmek için sadece son yüzyılda I. - II. Dünya Savaşları, Vietnam Japonya, Afganistan, Irak'ta yapılan katliamlara bakmak yeterli. Bu kadar zulüm hafızalarımızda taptaze dururken İslam'dan mı, yoksa bu kabusları yaşatan emperyalardan korkmamız gerekiyor?

Yeni Stratejiler

İslamofobikler İslam'a karşı verdikleri 1000 yıllık mücadelenin sonucunda kazandıkları tecrübeyle yeni stratejiler geliştirdiler. Artık kendileri ellerini olabildiğince az kirletiyor. Bu işi taşeronlara yaptırıyorlar. 70'lerde fonladığı ve silahlandığı "Direniş Savaşçıları" bugün El-Kaide'ye dönüşmüş durumda. 80'lerde Ortadoğu'yu ateş çemberine çeviren baş aktör Saddam Hüseyin'in elindeki biyolojik/kimyasal kitlesel imha silahları nereden geldi? Ya 11 Eylül'ün baş aktörü Bin Ladin? Kutsal Anti-komünizm savaşlarında kullanmak için destekledikleri adam değil miydi? Gerçekten trajikomik... Bugünse DEAŞ, Boko Haram ve bilu-

mum kurgu örgütlerle bu stratejilerini devam ettiriyorlar. Güncel örnekler bakıldığında DEAŞ'ın sahip olduğu ekipman ve silahın menşei sağır sultan dahi biliyor. Bunların hiçbirini Müslümanlar yapmadı. Yapmıyor. Güncel örnekler bakıldığında DEAŞ'ın sahip olduğu ekipman ve silahın menşei sağır sultan dahi biliyor. Tıpkı Kureş'in İslamofobikleri gibi bugün modern işgallerle yuvalarına tecavüz edilen milyonlarca Müslüman Suriyeli hicret etmek zorunda kalıyor. Kureş'in müşriklerinden tek farkları çağdaşlık ediyor olmamız.

Dışlanma Yaygınlaşıyor

Sözde İslam adına hareket ettiğini söyleyen ama yaptıkları asla İslam'la telif edilemeyecek örgütlerin sergilediği vahşet üzerinden İslamofobi körükleniyor. Bugün Avrupa ve Amerika'da yaşayan Müslüman topluma dayatılan ikinci sınıf vatandaş statüsü, gelişen sosyal medya sayesinde gizlenemiyor. Sosyo-psikolojik, kültürel ve ekonomik defakto operasyonlarla ayrımcılığın zirve yaptığı şehirlerde gettolaşan gruplar sefalate, cehelete ve suça itiliyor. Birçok Avrupa ülkesi hala İslam dinini resmi olarak tanımıyor...

Yapmış olduğum Avrupa seyahatlerinde istisnasız her şehirde karşılaştığım manzara bu. İlk deneyimim 2006 yılında Almanya'nın meşhur Kreuzberg'i olmuştu. Tecride, ayrıma ve ötekileştirmenin had safhasına gözlerimle şahitlik ettim. Aradan on yıl geçti, seyahatler arttı fakat durum her geçen gün daha da vahim bir hâl alıyor. Yeni kanunlarla getirilen İslamofobik yasaklar, bu çifte standardı alenen gözler önüne seriyor. Sonsuz tüketim ve yüksek yaşam standartları başka, insanlık başka. Batı medeniyeti (ki eğer böyle bir medeniyet varsa) kendinden farklı olana tahammül edemiyor. Sömürgecilikle gelen zenginliğin sağlamış olduğu refahı bitirmeye başladıkça iç dünyaları ortaya çıkıyor. Yıllarca sadece kendileri için yaşamış, servet biriktirmiş ve asla paylaşmamış bu insanlar, düşküne yaşama hakkını bile çok görüyor...

Mültecilerin karşı karşıya olduğu büyük insani trajediler bile vicdanlarını uyandırmaya yetmiyor. Bu ateş hepimizi yakacak. Avrupa ve dünya ateşin sönmesi için tek bir adım dahi atmıyor. Türkiye'nin ensar-muhacir kardeşliği çerçevesinde

insanlığın onurunu kurtarması, insani-ahlaki bir duyarlılık oluşturmak için yeterli olmuyor. Batıda konuşulan tek şey para yardımları... Kendini göçmen karşıtlığı üzerinden tanımlayan aşırı sağıcı ırkçı partilerin artan oyları, Pegida türevi faşizan örgütlerin sayısındaki artış dikkat çekici. Avrupa faşizan köklerine dönüyor. Bu işi paraya bile çeviriyorlar. İslamofobi içerikli organizasyonlarda milyonlarca dolar para kazanılıyor.

Ne Yapmalı ?

Avrupa'daki Müslümanlar iş ve çalışma hayatında, eğitim ve sağlık hizmetlerinde dışlanma, zorluk ve sıkıntılar yaşıyorlar. Korku, nefret ve küçümseme artıyor. Bir kere bu endişe ve korkuların belli bir algı yönetimi ile inşa edildiğinin bilincinde olmalıyız. Böyle bir fobinin gerçeklikle bir alakasının olmadığı, psikolojik karakterli olduğu ortaya konularak işe başlanmalı. Müslümanlar nasıl Eurofobia, Americofobia vb. gibi tanımlar üretmiyorsa onların da böyle bir tanımı kullanmalarına müsaade etmemeliyiz. Çünkü bu tabir kullanıldıkça kanıksanıyor.

Müslümanları olumsuz gösteren yayınlara karşı İslam'ın barışı ve kardeşliği önceleyen temel değerleri neşriyat, medya ve tüm iletişim kanallarının günümüzdeki etkin gücü kullanılarak tanıtılmalı. Müslümanların terörle özdeşleştirilmeye çalışılması karşısında mutlaka suçun bireysel olduğu vurgulanmalı, çünkü her kesimden her inançtan suç işleyen çıkabilir. Bunun yanında muhataplar kozmopolit Avrupa gerçeğini görmeye davet edilmeli.

Farklı kimlikleri bünyesinde barındıran bir Avrupa'da belli bir kesimi ötekileştirmenin kıta gerçekleriyle uyuşmadığı ortaya konulmalı. Her insanın ayrımcılığa maruz kalmadan yaşama hakkı vardır. Bu sebeple insan haklarının, demokrasinin beşiği olduğunu iddia edenler önce sosyo-kültürel ayrımcılığa son vermeli, her biri doğuştan getirdiği temel insan haklarına sahip olan göçmenler siyasi malzeme olmaktan çıkarılmalı. Ekonomik krizle birlikte artan işsizlikten göçmenlerin sorumlu tutulduğu aşık bu tarz irrasyonel suçlamalar karşısında Avrupa'daki Müslüman toplum, birlik ve bütünlüğünü her zamankinden daha fazla korumalı.

YABANCI DÜŞMANLIĞI GÖRMEZDEN GELİNİYOR

ALMANYA'DA, Yunancadan gelme "Xenophobia" (Ksenofobi), (Yabancılara karşı duyulan düşmanlık ve korku) hep vardı. Yalnız aşırı sağcı yabancı düşmanı, ırkçı çevrelerde değil, sokaktaki "normal vatandaşlar" arasında da yabancılara olumsuz yaklaşmaların sayısı hiç de az olmadı hiçbir zaman. Ciddi Alman kurumları tarafından yapılan kamuoyu araştırmaları da bunu her zaman ortaya koydu. Almanya'nın Mölln, Solingen kentlerinde Türklere ait iki bina aşırı sağcı Neonaziler tarafından kundaklandı. 23 Kasım 1992'de Schleswig-Holstein Eyaleti'ndeki Mölln kentinde 3, 29 Mayıs 1993 tarihinde Kuzey Ren Vestfalya (NRW) Eyalet sınırları içindeki Solingen'de 5 Türk insanı diri diri yakıldı. 3 Şubat 2008 tarihinde Rheinland-Pfalz Eyaleti'nin Ludwigshafen kentinde Türklerin oturduğu bir binada yangın çıktı. 9 Türk insanı cayır cayır yanarak can verdi. Daha yangın nedeni belli olmadan, kundaklama olup olmadığı belirlenmeden, bazı Alman politikacılar, "yabancı düşmanı motifli değil" diye açıklamalar bile yaptı. Aradan yıllar geçti... Soruşturma dosyaları çöktü kapandı. Ama kundaklama mı, yangın mı sorusunun yanıtı hala bir türlü açıklık kazanmadı.

Almanya'nın çeşitli kesimlerinde 2000'li yıllarda 8 Türk öldürüldü. Alman makamlarınca, Alman medyasının "döner cinayeti" olarak nitelediği

bu cinayetlerin "iç hesaplaşmalardan" kaynaklandığı ileri sürülerek başka motifler aranmadı. Yıllar sonra bu cinayetlerin ırkçı "Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) örgütü teröristleri tarafından işlendiği ortaya çıktı. Almanya'da yabancı düşmanlığının "körüklenmesinde" hiç şüphesiz aşırı sağcı partiler ve çevreler kadar, bazı yayın organlarının haber verme biçimleri de etkin rol oynadı. Alman yayın organları Türkiye ile Almanya arasındaki ilişkilerin "insani boyutu" konusunda gereken duyarlılığı sergilemedi. Örneğin, Türkiye, Nazilerin terör rejiminden kurtulmak için vatanlarını terk etmek zorunda kalan Almanlara kucak açan ülkelerden biri olduğu halde bundan pek bahsedilmedi. Ülkemize sığınan bu insanlar modern Türkiye'nin gelişmesine önemli katkılarda bulunduğu, bunlar arasında çok sayıda bilim adamı ve sanatçı olduğu, bu insanlar Türkiye'de unutulmayacak izler bıraktığı halde, bunlar doğru dürüst dile getirilmedi. 30 Ekim 1961 tarihinde Türkiye - Almanya arasında imzalanan "Türk İşgücü Göçü Anlaşması" ile başlayan yeni ilişkilerin "insani boyutu" genelde hep gözardı edildi. Federal İstatistik Dairesi'nin verilerine göre Almanya'da 1 milyon 500 bine yakın Türk vatandaşı olmak üzere bu ülkede 2 milyon 800 binin üzerinde Türk kökenli insan yaşamaktadır. Alman vatandaşı Türk kökenli sayısı 1 milyon 300 binden fazladır. Bunların 900 binden fazlası bu

ülkede dünyaya gelmiştir. Yani bu insanlar “buralıdır”. Ama hem Almanların çoğunun hem de Alman medyasının önemli bir bölümünün gözünde bunlar hala “yabancıdır”, “göçmendir” veya “göçmen kökenlidir”.

1960’lı yılların sonlarından beri yapılan araştırmalar Alman medyasındaki Türkler ve Türkiye ile ilgili haberlerin çok büyük bir bölümünün sansasyon ve sürtüşme içeren haberlerden oluştuğunu ortaya koymuştur. 1969 yılında Kuzey Ren Vestfalya Politik Bilim Eyalet Kurumu adına yapılan araştırmada da, 1980’li yılların ortalarına doğru Münster Üniversitesi profesörlerinden Klaus Mertens’in yaptığı araştırmada da, 1995 yılında Giessen Üniversitesi’nden profesör Sigmund Quandt’ın yaptığı araştırmada da Alman medyasındaki Türk ve Türkiye fotoğrafının uyumu destekleyici nitelikte olmadığını ortaya koymuştur.

Almanya’nın önde gelen dergilerinden birinin 30 Temmuz 1973 yılındaki kapağında şöyle deniliyordu: Getto in Deutschland- Eine Millionen Türken” (Almanya’da getto-Bir milyon Türk). Haber, “Die Türken kommen, rette sich, wer kann” (Türkler geliyor, kendini kurtarabilen kurtarsın” başlığı altında verilmişti. Benzer haberler daha sonraki yıllarda yine kapaktan verilmişti.. 1997 yılında “Ausländer und Deutsche: Gefährlich fremd” (Yabancılar ve Almanlar: Tehlikeli derecede yabancı) başlıklı haber, elinde Türk bayraklı siyah saçlı bir kız fotoğrafıyla yayınlanmıştı. Aynı dergi aynı yıl “Banliyöler saatli bomba” başlığıyla çıktı. Haberde, bir polisin ağzından “Nerede bir bıçakla-

ma olayı varsa, arkasında çoğunlukla bir Türk vardır” sözlerine yer verildi. Söz konusu dergi, 9 Eylül 2001 tarihinde “Fakirler akını” başlığıyla Almanya’ya fakir yabancıların akın akın geldiğini yazdı. Bunlar sadece birkaç örnek. Alman medyasının önemli bir bölümünde genelde ikinci ve üçüncü nesil Türkler “sorunlu grup” olarak yansıtılmakta. Türk gençleri arasında şiddete başvuranlar tabii vardır. Ama Almanya’nın en ünlü kriminologlarından Christian Pfeifer’e göre bu grup kendi yaşlıları diğer göçmenler ve yerli gençlerden çok daha farklı bir tutum sergilememektedir. Böyle olduğu halde Alman medyasında çok farklı bir “Türk gençleri” fotoğrafı yansıtılmaktadır. Aynı durum Türk kadını için de geçerlidir. Ne zaman Türk kadını gündeme gelse hemen başörtülü fotoğraflar göze çarpmaktadır. Modern yüzler görmezden gelinmektedir. Medyanın hiç şüphesiz olayları olduğundan güzel gösterme gibi bir işlevi yoktur. Olmamalıdır da. Ama, zaten var olan önyargıları körükleyici nitelikteki abartılı habercilikten de kaçınılmalıdır.

Resmi verilere göre Avrupa Birliği (AB) ülkelerinde 14 milyonun üzerinde Müslüman yaşamaktadır. Merkezi Almanya’nın Wiesbaden kentinde bulunan Federal İstatistik Dairesi’nin verilerine göre 2.6 milyona yakını Türkiye kökenli olmak üzere Federal Almanya’da yaşayan Müslüman sayısı 4.3 milyon civarındadır. Böyle olduğu halde yıllarca Almanya’da yaşayan Türklerin ve diğer ülkelerden gelen Müslümanların dinleri kimseyi ilgilendirmedir. 1969 yılında yüksek öğrenim yapmak için Fransa’ya gittim.

“ARD ve ZDF’de İslam’ın Sürtüşme ve Şiddet Fotoğrafi” adı altında yapılan araştırmada, bu programların yüzde 23’ünün terörizm ve aşırı İslam, yüzde 17’sinin Uluslararası sürtüşmeler, yüzde 10’unun dinsel hoşgörüsüzlük, yüzde 7’sinin köktendincilik ve İslamlaşma, yüzde 4’ünün kadınlara baskı, yüzde 16’sının uyum sorunu, yüzde 4’ünün insan hakları ve demokrasi, yüzde 8’inin güncel sosyal sorunlar ve yüzde 11’inin de kültür ve dini içerdiği ortaya çıktı.

Yurtdışındaki ilk yıllarım Fransa’da geçti. Hiç kimse bana dinimi sormadı. Daha sonra Almanya’ya geçtim. 40 yılı aşkın süredir bu ülkede yaşıyorum. Kimse dinimin ne olduğunu sormadı. Birkaç ay İngiltere’de yaşadım. Orada da dinimi soran olmadı. Birçok Avrupa ülkesinde dolaşım. Dinimi hiç soran olmadı. Bu başta Almanya olmak üzere başka Avrupa ülkelerinde yaşayan diğer göçmenler ve göçmen kökenliler için de geçerlidir. 30 Ekim 1961 tarihinde imzalanan “İşgücü Anlaşması” yoluyla Almanya’ya gelen Türklerin “Gastarbeiterler”in (Misafir işçiler) dinleri kimseyi ilgilendirmedir. Yıllarca onlara kimse “sizin dininiz ne?” diye sormadı. Ancak 1970’li yılların sonlarına doğru Avrupa “İslam’ı keşfetti”. Fransa’da sürgünde yaşayan Humeyni’nin 1 Şubat 1979 tarihinde İran’a geri dönüşüyle başlayan İran İslam Devrimi, Avrupa’da gözlemlenen Müslümanlara ve İslam’a çevrilmesine yol açtı. O zamana kadar Almanya’da yaşayan Türklerin de, Kuzey Afrikalıların da, Boşnakların da, başka ülkelerden gelen Müslümanların da dini kimlikleri kimşenin umurunda değildi. “Köln’lü Halife” olarak bilinen Metin Kaplan’ın babası Cemalettin Kaplan’ın 1992 yılında Anadolu Federe İslam Devleti’ni ilan etmesine ve şu andaki İslam Toplumu Milli Görüş’ün (İMG) bazı aktiviteleri ile Almanya’nın bazı kesimlerinde açılan Kur’an kursları dışında, Almanya’da yaşayan Türklerin de diğer ülkelerden gelen Müs-

lümanların dini yani “müslümanlıkları” yıllarca hiç ön plana çıkarılmadı. Ama 11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide teröristlerinin Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) intihar saldırılarında bulunarak 3 bine yakın insanın ölümüne yol açması üzerine İslam ve Müslümanlara neredeyse “öcü” gözüyle bakılmaya başlandı. Yalnız ABD’de değil, Avrupa’da da, o zamana kadar, içte yaşansa bile dışa vurmayan “İslamofobi” (İslam düşmanlığı) kendini göstermeye başladı. Evet, 11 Eylül’den sonra Müslümanlara yaklaşım tamamen değişti. Bu saldırılardan sonra Alman medyasında yer alan haberlerde, “istemeyerek” de olsa İslam dini ile şiddet ve terör arasında bir bağlantı havası estirildi.

Erfurt Üniversitesi Medya ve Komünikasyon Bilimleri Fakültesi Profesörü Kai Hafez ile Carola Richter’in kamu televizyonları olarak bilinen ARD ve ZDF’teki magazin ve “Talkshow” programlarını değerlendirdikleri içerik analizinde de paralel bir sonuç ortaya çıktı. “ARD ve ZDF’de İslam’ın Sürtüşme ve Şiddet Fotoğrafi” adı altında yapılan araştırmada, bu programların yüzde 23’ünün terörizm ve aşırı İslam, yüzde 17’sinin Uluslararası sürtüşmeler, yüzde 10’unun dinsel hoşgörüsüzlük, yüzde 7’sinin köktendincilik ve İslamlaşma, yüzde 4’ünün kadınlara baskı, yüzde 16’sının uyum sorunu, yüzde 4’ünün insan hakları ve demokrasi, yüzde 8’inin güncel sosyal sorunlar ve yüzde 11’inin de kültür ve dini içerdiği ortaya çıktı. Dinsel hoşgörüsüzlükle ilgili programlarda Orta Doğu’da Hıristiyanlara baskı, kadınlara baskı ile ilgili programlarda töre cinayetleri, zorla evlendirmeler, kadınlara tecavüz gibi konuların ağırlıklı olduğu da kaydedildi. Yazılı basında da öyle. Almanya’daki bazı dergilerde “Allahs rechtlose Töchter. Muslimische Frauen in Deutschland” (Allah’ın haksız kızları. Almanya’da Müslüman kadınlar, “Mekke Deutschland. Die stille Islamisierung” (Mekke Almanya. Çaktırmadan İslamlaştırma) başlıklı haberler yayınladı. “Unheimliche Gäste” (Korkutucu-Ürkütücü misafirler) başlıklı haber, cami ve ibadet eden insanların fotoğrafıyla kapaktan verildi. “Die dunkle Seite des ISLAM” (İslam’ın karanlık yüzü) başlığı bir derginin kapağına taşındı. Başka bir dergi, “Wie gefaerlich ist der Islam?” (İslam ne kadar tehlikeli?) başlığını kullandı.

Almanya’da 2014 yılı Ekim ayında “Pegida” kısa adıyla tanınan (Bati’nin İslamlaşmasına karşı Yurtsever Avrupalılar” diye karşı bir hareket başlatıldı. Başta eski Doğu Almanya’nın Leipzig ve Dresden

kentleri olmak üzere “Pegida”, Almanya’nın çeşitli kentlerinde sokaklara dökülerek ciddi bir “İslam düşmanlığı” sergilemeye başladılar. Bu gösterilere katılan onbinlerce insan, nedense “530 milyon Avrupalıyı 14 milyon Müslüman nasıl İslamlaştıracak?” diye sormadı. Tabii karşı gösteriler düzenlendi. Ama onların sesi cılız kaldı. Evet, AB ülkelerindeki 14 milyona yakın Müslümanın çok çok büyük bir bölümü buldukları ülkelerin yasalarına saygılı bir şekilde ve barış içinde yaşamaktadır. Başka dinden insanlar arasında olduğu gibi Müslümanlar arasında da köktendinciler ya da teröristler vardır. Ancak terörle İslam dini arasında bir bağlantı kurarak bu ülkelerde yaşayan Müslümanların adeta birer potansiyel tehdit ve tehlike gibi gösterilmesi, barış içinde birlikte yaşam açısından son derece tehlikelidir.

11 Eylül öncesi Almanya’da yaşayan Türklerden yalnız Türkler diye bahsedilirken, bu saldırılardan sonra, Almanya’da özellikle politikacıların ve medyanın aklına birden en büyük yabancı grubu oluşturan Türklerin “Müslümanlıkları” da geliverdi. Yani Türkler yerine “Müslüman Türkler” sözcükleri birlikte telaffuz edilmeye başlandı. Tabii bunun arkasında İslami terör ve Müslüman olan Türklerin de diğer yabancıların da Almanya’da terör eylemlerine katılabileceği “olasılığı” yatıyordu. Ancak Almanya’da yaşayan Müslümanlar sağduyulu bir tutum sergileyerek tüm bu hesapları suya düşürdü. Karikatür Krizi sırasında da, Fransa’nın

banliyölerinde yaşanan sürtüşmelerden sonra da, Poseidon, Hz. İsa, Buddha ve Hz. Muhammed’in kesik başlarının ellerde taşındığı Berlin’de sahnelenen Mozart’ın Idemeneo Operası tartışmaları günlerinde de Almanya’da yaşayan Müslümanlar önyargıların aksine sağduyulu bir tutum sergilediler. Almanya’daki Müslümanlar Paris’te geçen yıl Charlie Hebdo dergisi çalışanlarına girişilen “katliamı” da kınayıp kararlı bir tutum sergiledi. Evet, Almanya’da Müslümanlar yıllardır yaşadığı halde, İslam dininin de artık bu toplumun bir parçası haline geldiği gerçeği ancak son yıllarda telaffuz edilmeye başlandı. Almanya’nın eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff ilk kez 2010 yılında “İslam da Almanya’ya aittir” diyerek özellikle muhafazakâr kesimin ezberini bozdu.

Cumhurbaşkanı Wulff’un bu yaklaşımına tepki gösteren Alman politikacılar bile oldu. Ancak zamanla onlar da yavaş yavaş alışmaya başladı. Başbakan Angela Merkel bile aynı söylemi sahiplendi. Dönemin Federal İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble de bu gerçeği görenler ve kabullenenler arasında yer alarak ilk kez 2006 yılında hayata geçirdiği “İslam Konferansı”nda Almanya’da yaşayan Müslümanların temsilcileriyle biraraya geldi. Schäuble, İslam Konferansı öncesi, Washington’da Vatani Koruma Bakanı Michael Chertoff, ABD Başkanı George Bush’un Güvenlik Danışmanı Stephan Hadley, Gizli Haberalma Teşkilat-

ları Koordinatörü John Negroponte'nin yanı sıra Başkan Yardımcısı Dick Cheney, Dışişleri Bakanı Condolezza Rice ve Adalet Bakanı Alberto Gonzales ile görüştü.

Görüşmelerin ağırlık noktasını Uluslararası terörizme karşı birlikte mücadele oluşturdu. Hiç şüphesiz "İslam Konferansı" düzenlenmesinde Bakan Schaeuble'nin ABD'de yaptığı politik temaslar etkin bir rol oynadı. Ancak kimin rolü olursa olsun, ilk kez Almanya'daki Müslümanların temsilcileriyle bu denli bir diyalog başlatılması çok önemliydi. Çünkü Alman makamlar okullarda İslam din dersleri olsun, başörtüsü tartışmaları olsun, hep bir "muhatap bulamamaktan" yakınmaktaydı. Aslında Almanya'daki Müslümanların muhatabı çoktan bellidir. Almanya Müslümanlar Merkez Konseyi, İslam Konseyi gibi çatı kuruluşları vardır. Ama bu ülkede en büyük Müslüman grubu oluşturan Türk kökenliler Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB), İslam Kültür Merkezleri Birliği (VIKZ), İslam Toplumu Milli Görüş (İGMG) çatısı altındadır. Almanya Alevi Dernekleri Federasyonu da bunlar arasındadır. Alman tarafı şimdiye kadar "devlet güdümlü" gerekçesiyle DİTİB'i "tam muhatap" olarak kabullenmemekte diremiştir. Ancak bu çok yanlış bir yaklaşımdır. Çünkü

DİTİB, Almanya'da yaşayan Türklerin çok büyük bir bölümüne hizmet vermektedir. Bu gerçek kesinlikle gözardı edilmemelidir.

Almanya'da politik sorumlular artık "bahane üretmekten" vazgeçip, sağduyulu ve günümüzün gerçeklerine uygun politikalar üretmelidir. Evet, 30 Aralık 2015'te yılbaşı akşamı ve gecesi Arap ve Kuzey Afrikalı görünümüne "sapıkların" Almanya'nın Köln, Hamburg ve Stuttgart kentlerinde genç kız ve kadınlara cinsel tacizde bulduklarının ortaya çıkması üzerine Müslümanlar yine "hedef tahtası" haline geldi. Bir Alman dergisi "Kadınlar davacı" başlığı altındaki haberini, göğüslerini ve mahrem yerini elleriyle kapatmış, vücudunun her yerinde siyah parmak izleri bulunan çıplak bir kadın fotoğrafıyla yayınladı. Alman politikacıların büyük bir bölümü de suç işleyen sığınmacıların sınırdışı edilmeleri yönünde seslerini yükselttiler. Oysa ki, geçerli yasalara göre suç işlemiş olsalar bile kendilerini işkence ve idam bekleyen sığınmacıların kendi ülkelerine iade edilemeyeceğini bu politikacılar da bilmektedir. Yılbaşı gecesi yaşanan bu çirkin olayların savunulacak hiçbir yönü yoktur. Ama medyaya da, Alman politikacılarına da toplumsal barışın korunması için çok önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu unutulmamalıdır.

TÜRKİYE’DE İSLAMOFOBİ KONULU LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARA BAKIŞ

“Eğer insanlar ırkından,
inançlarından veya renklerinden dolayı baskıya uğruyorsa buna ırkçılık denir.”

Glyn Ford

İslamofobi Nedir? Ne Değildir?

Müslümanlara karşı korku, önyargı, ayrımcılık ve nefret söylemlerini ifade etmek için türetilen İslamofobi (İslam karşıtlığı) kavramı, İslam kelimesine phobia kelimesi eklenerek türetilmiştir. Yunan mitolojisinde dehşet ve korku tanrısı olarak bilinen “phobos” kelimesinden türetilen fobi (phobie veya phobia) genel olarak korkuyu ifade etmekte ve eklendiği kelimelere korku anlamı yüklemektedir. Fobi veya fobia, normal koşullarda korkulmayacak belli bir durum ya da nesne karşısında ortaya çıkan olağan dışı korku halini anlatmaktadır (Aktaş, 2014: 35, Öztürk, 1992: 241).

Endişe bozukluklarının en yaygın biçimleri olarak ele alınan fobiler, genel olarak irrasyonel bir korku ile karakterize edilmektedir. Korku düzeyinin kişinin kontrolünden çıkarak rahatsızlık vermesi ve endişeye dönüşmesi ile korkular fobiye dönüşebilmekte ve bazen panik atağa yol açabilmektedir. Dolayısıyla fobi tedavi edilmesi gereken bir tür hastalık olarak görülmektedir. O halde “İslamofobi” de iyileştirilmesi gereken bir rahatsızlık olarak tanımlanabilir (Aktaş, 2014: 36).

Diğer yandan fobi veya fobia, eklendiği kelimelere korkunun yanı sıra kelimenin anlattığı olgu veya duruma karşı bir tür kin ve nefret besleme anlamı da yükler. Yabancı düşmanlığı anlamına gelen zenofobi (xenophobia) buna örnek gösterilebilir. Dolayısıyla

İslamofobi genel olarak: İslam ve/veya Müslümanlara karşı kin, nefret veya düşmanlık besleme veya onlara güvenmeme, onlardan şüphe duyma, İslam’dan korkma şeklinde tanımlanabilir. Kentel’in ifadesiyle Batı’da “inşa edilmiş” bir korku olarak ortaya çıkan “İslamofobi” yeni zamanların ürünü olsa da İslam korkusu pek yeni ve özel bir durum değildir. Kuşkusuz Batı’da, Arapların İspanya’yı fethinden beri ya da Osmanlı’nın Avrupa içlerine ilerleyişinden bu yana İslam’a veya Müslümanlara dair bir korkudan söz etmek mümkün olsa da, öncelikle burada “İslamofobi” kelimesinin içindeki “fobi” kısmına dikkat çekmekte yarar vardır. “Fobi” somut bir durum karşısında duyulan “korku” olmaktan ya da bir “gerçekliğe” tekabül etmekten ziyade, hayatı sürekli etkileyen ve bir “takıntıya”, bir “hayale” işaret eden bir duygu haline tekabül etmektedir. “İslam” ve “fobi” kelimelerinin yan yana gelmesi ise aslında İslam’ın yaratmadığı, İslam’dan kaynaklanmayan bir korkuya, başka bir deyişle, “yaratılmış” ya da “icat edilmiş” bir korkuya işaret etmektedir. Genellikle İslam dairesinin dışında kalan insanların, İslam hakkında duydukları icat edilmiş bu korkunun temelinde ise çok daha basit ve temel bir “öteki” korkusunun yeniden ve yeni biçimler altında üretilmiş olması yatmaktadır (Kentel, 2012: 133-34).

İslam ve Müslümanlara duyulan korku anlamında kullanılan İslamofobi kavramı sık sık İslam karşıtlığı ile eş anlamlı olarak da kullanılmaktadır. Literatürde her ne kadar İslamofobi ile anti-İslamizm kavram-

ları eş anlamlı ve geçirgen olarak kullanılsa da, bu iki kavramın tekabül ettiği olgular açısından birbirinden ayrı oldukları için farklı anlamlarda kullanılmalıdır. Sosyolojik bir kavram olarak İslamofobi, Batılı toplumların İslam karşısındaki korku, nefret, kınama, küçümseme gibi tutumlarını dile getirmektedir. Bu duyguların temelinde aile, sosyal çevre, eğitim ve medya gibi kurumlar aracılığıyla aktarılan ve yeniden üretilen tarihsel ve kültürel önyargılar yatmaktadır. (Canatan, 2010: 42)

İslamofobiye ilişkin bilimsel yayınlar incelendiğinde, İslamofobi'nin daha çok "önyargı" (prejudice), "ayrımcılık" (discrimination), "dışlanma" (exclusion), "şiddet" (violence) gibi kavramlara atfen tanımlandığı görülür. "Önyargı" ile Batı mediasında ve Batılıların gündelik hayatında Müslümanlar aleyhine sergilenen tutum ve tavırlar; "Ayrımcılık" kavramıyla Müslümanların iş ve çalışma hayatında, eğitim ve sağlık hizmetlerinde karşılaştıkları farklı uygulamalar; "Dışlanma" ile Müslümanların siyasi ve demokratik haklarını kullanmaktan yoksun bırakılmaları durumudur. (Kirman, 2010: 21-39)

İslamofobi kavramının ilk kez ne zaman kullanıldığına ilişkin akademik tartışmalar bulunmaktadır. Bu konuda Fransız yazar ve akademisyenler Caroline Fourest ile Fiammetta Venner'in, Londra'daki El Muhacirun ve Islamic Human Rights Commission gibi İslamcı dernekler tarafından 1970'lerin sonunda gündeme getirildiği tezi (Fourest ve Venner, 2003: 28) kabul görmektedir. Her ne kadar ülkemizde yayımlanan birçok Türkçe yayında İslamofobi kavramının ilk defa İngiliz Düşünce Kuruluşu Runnymede Trust'ın 1997'de yayımlanan Islamophobia: A Challenge for Us All (İslamofobi: Hepimiz İçin

Bir Meydan Okuma) adlı raporunda kullanıldığı (Akdemir, 2009) yazsa da, bu kavram 1997'den çok daha önce kullanılmıştır. Ancak Runnymede Trust'un 1997'de yayımladığı rapor İslamofobi kavramını tüm dünyaya duyurmuştur. Dinsel önyargıların nedenlerinin araştırıldığı ve Müslümanların karşılaştığı sorunları ele alan Runnymede Trust'un raporu büyük yankı uyandırmıştır. Trust raporunda Müslümanlarla ilgili yürütülen tartışmalarda ve Müslümanların karşılaştığı sorunlarda İslam karşıtı bir önyargının hâkim olduğunu, bu önyargının iş ve eğitim alanında Müslümanlara yönelik ayrımcılığı, onlardan nefret edilmesini, onların medyada ve günlük yaşamda yanlış karakterize edilmesini körüklediğini dile getirmiştir. (Runnymede Trust, 1997)

Tüm bunlara rağmen Küçükcan'ında belirttiği gibi tarih boyunca Batılılar tarafından Müslümanlarla ilgili yazılan eserler incelendiğinde önyargı ve yaftalamaların sanıldığından daha yaygın olduğu ve Batı'daki bu İslam karşıtlığının tarihsel gelişimi, kültürel ve siyasi etkileri bir çok kitapta görülmektedir. Bu nedenle, son yıllarda daha sık olarak karşılaşılan İslam karşıtlığının bir görünüşü olan İslamofobi anlayışı bu tarihsel bilinçaltının değişik bir yansımasıdır. (Küçükcan, 2007)

Türkiye'de İslamofobiye Konu Edinen Lisansüstü Çalışmalar

Kavramsal olarak 1970'lerin sonunda ortaya atılan İslamofobinin Türk üniversitelerinde lisansüstü araştırmalara konu olabilmesi, El-Kaide terör örgütü tarafından üstlenilen 11 Eylül 2001'de ABD, 15 ve 20 Kasım 2003 İstanbul, 11 Mart 2004 Madrid ve 7 Temmuz 2005 Londra saldırılarından sonra ABD ve kıta Avrupa'sında Müslümanlara yönelik artan baskılar sonucunda gazete ve raporlarda buna İslamofobinin neden olduğuna ilişkin kanıtların ortaya konmasından sonra mümkün olabilmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu veri tabanında yer alan bilgilere göre İslamofobi 10 farklı üniversitede (İstanbul, Marmara, Gazi, Trakya, Zirve, Uludağ, Ankara, Kahramanmaraş Sütçü İmam, Fatih, KTÜ) 10 tane yüksek lisans tezinde incelenmiştir (Bakınız Tablo 1). Söz konusu tezlerden 5 tanesi uluslararası ilişkiler, 1 tanesi dinler tarihi, 2 tanesi din sosyolojisi, 1 tanesi siyaset ve sosyal bilimler, 1 tanesi de siyaset bilimi dalında yapılmıştır.

Tablo 1 İslamofobi Üzerine Yapılan Tezler

Tez Adı	Tez Türü	Yazarı	Yapıldığı Üniversite	Yılı
Post-Kolonyal Dünya Sisteminde İslamofobi ve Kültürel İrkçilik	Yüksek Lisans	Ozan Çağım Şiyve	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Uluslararası İlişkiler (İng) Bilim Dalı	2015
İngiltere ve Fransa'nın İslamofobi Açısından Karşılaştırılması: British National Party, United Kingdom Independence Party ve Fransız Front National Partisi Örnekleri	Yüksek Lisans	Yılmaz Balcı	Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi Bilim Dalı	2014
Amerikan Medyasında 11 Eylül Sonrası İslamofobik Önyargı	Yüksek Lisans	Nasa'i Muhammad Gwadabe	Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı	2014
11 Eylül Saldırıları ve İslamofobi: ABD ve Avrupa'da Görülen İslam Karşıtı Eylem ve Hareketlerinin Nedenleri ve Sonuçları	Yüksek Lisans	Murat Erdin	İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı	2015
Avrupa Birliği Ülkelerinde İslamofobi	Yüksek Lisans	Mustafa Kemal Sayar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı	2014
Yükselen İslamofobi'nin Avrupa Kimliğine Etkisi	Yüksek Lisans	Tanju Deniz	Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı	2014
İslamofobi: Bir İrkçilik Türü ve Nefret Suçu	Yüksek Lisans	Hilal Barın	Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı	2014
Batı'da İslamofobi ve Kilise	Yüksek Lisans	Mustafa Arif Ayık	Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı	2013
İslamofobi Kavramsal ve Sosyolojik Yaklaşım	Yüksek Lisans	Ebru Şeref	Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı	2010
Avrupa'da Müslümanlar ve İslamofobi (Hollanda Örneği)	Yüksek Lisans	Hasan Gökmen	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı	2010

İslamofobiye konu edinen ilk çalışmalarda ulaşılan sonuçlardan dikkate değer olanları şunlardır:

• İslamofobi pek çok yerde görülmekte olup Müslümanlara yönelik “Ötekileştirme”, “Bayağılaştırma” ve “Korku”, Batı toplumlarındaki sosyal dokunun bir parçası haline gelmiştir. İslamofobi yeni bir dinsel önyargı ya da yeni bir ırkçılık tipi olarak ortaya çıkmıştır (Şiyve, 2015)

• İngiltere ve Fransa’da İslamofobi, bu iki ülkedeki seçmenlerin oy verme davranışlarını etkilememekte aksine siyasi partilerin İslamofobik söylemleri kabul edilebilir ve hatta meşru bulunmamaktadır (Balci, 2014).

• 11 Eylül’den sonra, daha önceden Amerika’da var olan İslamofobik önyargı negatif bir yöne kayarak Müslümanların diğer önyargı ölçütlerine nazaran özellikle terörist olarak yaftalanması neticesinde, Müslümanlar hakkındaki önyargıları artmıştır (Gwadabe, 2014).

• Müslümanların kendi kimliklerine saygı gösterildiği her ülkede başkalarıyla uyum içinde yaşama esnekliğine sahip olmalarına karşın günümüzde Avrupa ülkelerinde görülen yabancı, başkası, bizden olmayan tarzındaki ötekileştirmeler ve farklı bakış açıları Avrupalı Müslümanlar için sorun teşkil etmektedir. AB ülkelerinin bu sorunlara entegrasyon, yabancı sorunu veya göçmen politikası gözleriyle bakması, Müslümanları kendi özerk kimliğinden ayırarak gördüğünün bir tezahürüdür.. Birçok Avrupalıya göre Avrupa bir göçmen kıtası değildir. Oysa İslam dünyası tarihe bakıldığında sürekli göç almış bir coğrafyadır. Göçmenler İslam topraklarında kendi kimliklerini koruyarak yaşayabilmişlerdir. Onların maruz kaldığı baskı ve asimilasyon politikaları ilhamını İslam dininden ve İslam tarihinden değil, Batı’da oluşmuş ulus-devlet sisteminden almış görünmektedir. (Erdin, 2015)

• Avrupalı Müslümanlar çoğunlukla etnik kimliklerine, sosyal yaşantılarına, dinsel yaklaşımlarına bakılmaksızın çeşitli alanlarda ve şekillerde İslamofobi adı verilen ayrımcılık akımıyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Avrupalı Müslümanların işsizlik oranları ortalamanın üzerinde, eğitimde ise başarı oranları ortalamanın altındadır. Avrupalı Müslümanlar, nispeten kötü barınma koşullarına sahip bölgelerde

kalabalık gettolarda yaşamakta ve genellikle düşük vasıflı işlerde istihdam edilmekte, düşük ücretli sektörlerde çalışmaktadırlar (Sayar, 2014).

• Avrupa’da ırkçılık ve ayrımcılık artık deri rengine ve etnik kökene bakmaksızın Müslümanlar ve İslam ile uğraşır hale gelmiştir. Müslümanların adeta yeni bir ırk gibi değerlendirilmesi, ırkçılığın yeni bir formunu oluşturmaktadır. Kitle iletişim araçları ile bazı kişilerin davranışlarından hareketle tüm Müslümanlar hakkında bir dizi önyargı oluşturularak Müslümanlara ve onların kutsal değerlerine ve mekânlarına yönelik sözlü ve fizikî saldırılar gerçekleştirilmektedir. Bu yeni kültürel ırkçılık türü olarak İslamofobi, kendini acımasızca gündelik hayatta, medyada, siyasette, akademik çevrelerde ve bazı kilise kuruluşlarında göstermektedir (Barın, 2014).

• Hıristiyan Batılılar, pek çok sebepten dolayı İslam’a ve Müslümanlara karşı negatif düşüncelere sahiptirler. En önemli sebep ise; Hıristiyanlığın, İslam’ı kendisi için bir rakip olarak görmesidir. Tarih boyunca Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında askeri, siyasi, ekonomik, dini ve sosyo-kültürel çekişmeler yaşanmıştır. Bu çekişmeler, tarihten gelen korkuları sürekli diri tutmakta ve yeni şartlar altında yeni korkuların ortaya çıkması noktasında önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Batı toplumlarında görülen İslamofobi’nin arka planında Hıristiyan kültürünün, Hıristiyan inanç ve değerlerini temsil eden din adamlarının tutum ve davranışları yer almaktadır (Ayık, 2013).

• İran İslam Devrimi, Avrupa’da İslamofobi veya Anti-İslamizmin çok daha net olarak ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İslam Devrimi’nden sonra Batı dünyasında İslam aleyhtarı bir “karşı-propaganda” dönemi açılmış ve İslam hakkındaki önyargılar ve ırkçı tavırlar yeniden su yüzüne çıkmaya başlamıştır (Ayık, 2013).

• Berlin Duvarı’nın yıkılması ve Komünist Blok’un çözümlenmesinden sonra bir “öteki” arayışına giren Batı; “kızıl komünist tehlike”nin yerine “fanatik Müslüman imajı”nı koymuş ve böylece İslam ile Hıristiyanlık karşı karşıya getirilmeye çalışılmıştır. (Ayık, 2013).

• Müslümanlara karşı İslamofobik söylem ve davranışların yaygın olduğu Batı ülkelerinde, genellikle

düşünüldüğü gibi İslamofobi, Müslümanlardan kaynaklanan bir problem olmayıp, söz konusu toplumların kendi "Müslüman" algılarının bir sonucudur (Ayık, 2013).

- Siyasal İslam'ın radikal unsurlarının yarattığı terör, uzun bir sekülerizasyon geçmişine sahip olan Batılılara, unutmaya çalıştıkları kendi toleranssız ve şiddetle dayalı dini geçmişlerini hatırlatmakta ve bir korku kültürü yaratmaktadır.

- Batı, bir yandan İslam'ın Batı değerleri ile uyuşmadığı şeklindeki görüşünü; pozitivizm, aydınlanma, sekülerizm, modernite gibi değerlerin İslam ülkelerinde bulunmadığı teziyle savunmakta diğer yandan terörle mücadele, demokrasi, açık toplum vb. söylemlerle İslam ülkeleri üzerinde baskı kurmaya çalışmaktadır. Böylece hem kendi toplumlarında komünizmden sonra ortaya çıkan öteki boşluğunun doldurulmasını sağlamak hem de emperyalist politikalarının ideolojik altyapısını oluşturmaktadır (Şeref, 2010).

- 1960 yıllarıyla beraber Hollanda'ya göç etmiş insanlar, yerleşik olduklarını gösterdiklerinden itibaren ayrımcılığa uğramışlardır (EUMC Raporu, 2004). Ekonomik ve eğitim durumu zayıf olan Müslüman göçmen grupların ayrımcılığa en çok maruz kaldığı alan, iş bulma ve yeterli ücret alamama noktasıdır. Eğitim ve diğer sosyal alanlarda, yasal düzenlemelere duyulan ihtiyacın hiçte küçümsenmeyecek düzeylerde olduğu ifade edilmektedir (Gökmen, 2010).

Sonuç ve Öneriler

İslamofobi; Gelişmiş ülkeler olarak adlandırılan kimine göre temel insan hak ve hürriyetlerin en üst seviyede olduğu ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Almanya vb Batı ülkelerinde Yabancı düşmanlığının yabancılar içinde büyük çoğunluğunu oluşturan Müslümanlara yönelmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geleceğe köprü niteliği taşıyan kadim geleneğin ve medeniyetimizin bir yeryüzü devleti olma yolunda yürüyen yarınki büyük Türkiye'nin, bu sorunun çözümüne yönelik yapabileceği birçok çalışma mevcuttur. Bu konuda öncelikli görev üniversitemize düşmektedir. Son on yıllarda üzerine yüzlerce lisansüstü araştırma ve kitap yazılmış olan İslamofobi hakkında

sadece on yüksek lisans tezinin yapılmış olması kabul edilebilir bir durum değildir. Bu durum bize üniversitemizde toplumdaki dünyadan ve küresel gelişmelerden kopuk bir şekilde akademik faaliyetlerin yapıldığını göstermektedir.

Tüm dünyada Müslümanların terörist olarak algılanmasına neden olan önyargıların engellenmesinde en önemli faaliyet alanını oluşturan akademik çalışmalarda üniversitemiz daha saldırgan olmaları için hükümet, kamu kurum ve kuruluşlarıyla sivil toplum örgütleri baskı unsuru olmalıdır.

Üniversitemiz İslamofobiyle mücadele konusunda öncelikli olarak şu konularda çalışma yapılmalıdır:

- İslam İşbirliği Teşkilatı, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve AGİT'in İslamofobik olguların ölçülmesi, ve önlenmesi

- Müslüman göçmen grupların yaşadıkları ülkelerin sosyo-hukuki yaşamına uyumu

- Uluslararası kurumların İslam karşıtı tutum ve söylemleriyle mücadele

- İslam ve Müslümanlar aleyhinde açıklamalar yapan, İslamofobik tutum ve söylemlerde bulunan şahıslar, medya kuruluşları, internet siteleri hakkında Müslüman ülkeler, İslami kuruluş ve organizasyonlar tarafından yapılabilecek hukuki çalışmalar

- İslami terör algısı dolayısıyla sivil Müslüman halkın terörist muamelesi görmesi, eğitim, güvenlik, hukuk, sağlık alanlarında uğradıkları ayrımcı tutumlarla ilgili konularda bilimsel toplantıların düzenlenmesi

- Avrupa üniversitelerinde İslami Terör Algısı, İslamofobi, antiislamizm, Ortadoğu ve İslam konulu ortak akademik çalışmaların yapılması ve bu konularda ilgili fakültelerde kürsü açılması.

- İslami sivil toplum örgütlerine Avrupa'da yaşayan Müslüman azınlığa dinlerinden ötürü maruz kaldıkları ırkçı tutumlara karşı mücadele edebilmeleri için destek verilmesi

Kaynakça

Gyln Ford: *İşçi Partisi'nin Manchestar'dan Avrupa Parlamentosu üyesidir. Parlatentonun "Yabancı Düşmanlığı ve Irkçılıkla Mücadele Komisyonu"nun bir kez başkanlığını ve bir kez de raportörlüğünü yaptı.*

Türkiye'de İslamofobiyi konu edinen ilk bilimsel toplantı uluslararası düzeyde 30 Haziran-01 Temmuz 2012 tarihleri arasında İstanbul'da Üsküdar Üniversitesi, Risale Akademi ve Akademik Araştırmalar Vakfı işbirliğinde düzenlenmiştir. Sempozyumda farklı ülkelerden 34 bilim insanı sunum yapmıştır.

Ali Kirman, "İslamofobinin Kökenleri: Batılı mı Doğulu?", *Journal of Islamic Research* 2010; 21 (1), s. 21-39.

Caroline Fourest ve Fiammetta Venner, "Islamophobia?", *Prochoix*, No : 26-27, AutomneHiver, Paris, 2003, s. 28.

Ebru, Şeref, *İslamofobi Kavramsal ve Sosyolojik Yaklaşım*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010, Ankara.

Erhan Akdemir, "11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 ve 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarının Adından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 8, No:1, 2009, s.1-26.

EUMC (European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia), 2006, *Avrupa'da Irkçılık ve Yabancı Düşmanlığını İzleme Merkezi Medya Bülteni*, Viyana, 3s.

Ferhat Kentel, "İslamofobi" Vesilesiyle Türkiye'nin Fobilerine Bakmak", *İslamofobi Kolektif Bir Korkunun Anatomisi*, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Sempozyum Tebliğleri, 30 Nisan-1 Mayıs 2010 Sivas, AnkaMat Matbaacılık, Ankara, 2012, s. 133-134.

Hasan, Gökmen, *Avrupa'da Müslümanlar ve İslamofobi (Hollanda örneği)*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2010, Kahramanmaraş.

Hilal, Barın, *İslamofobi: Bir Irkçılık Türü ve Nefret Suçu*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2014, Ankara

Kadir Canatan, "İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım", Kadir Canatan ve Özcan Hıdır, (eds.),

Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm, Eski Yeni Yayınları, Ankara, 2010, s. 42.

Murat Aktaş, *Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi*, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt:13, No:1 (Yıl: 2014), s.31-54

Mustafa, Arif Ayık, *Batı'da İslamofobi ve Kilise*, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Dinler Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2013, Bursa.

Murat, Erdin, *11 Eylül saldırıları ve İslamofobi: ABD ve Avrupa'da görülen İslam karşıtı eylem ve hareketlerinin nedenleri ve sonuçları*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015, İstanbul.

Mustafa, Kemal, Sayar, *Avrupa Birliği Ülkelerinde İslamofobi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2014, Trabzon.

Nasa'i Muhammad Gwadabe, *Amerikan Medyasında 11 Eylül Sonrası İslamofobik Önyargı*, Zirve Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2014, Gaziantep.

Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Ankara, 1992, s. 241

Ozan çağım Şiyve, *Post-Kolonyal Dünya Sisteminde İslamofobi Ve Kültürel Irkçılık*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Uluslararası İlişkiler (İng) Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2015, İstanbul.

Runnymede Trust, *Islamophobia: A Challenge for Us All*, 1997, Londra.

Talip, Küçükcan, *Avrupa İslamofobiye teslim mi? SETA, Açık Görüş*, <http://www.setav.org>.

Tanju, Deniz, *Yükselen İslamofobi'nin Avrupa Kimliğine Etkisi*, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2014, Edirne.

Yılmaz Balcı, *İngiltere Ve Fransa'nın İslamofobi Açısından Karşılaştırılması: British National Party, United Kingdom Independence Party ve Fransız Front National Partisi Örneklemleri*, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2014, İstanbul

Yunus Emre DELİ

Birlik Stratejik Araştırmalar Merkezi

İslamofobi ve Hak İhlalleri Araştırmaları Enstitüsü Direktörü

İSLAMOFOBİYİ ANLAMLANDIRMAK

*“Zira, tasavvur bulanıklaşınca tasdik de bulanıklaşır.”
İbn-i Sina (İşaretler ve Tembihler)*

İslamofobi nedir? Peki İslamofobi ne değildir? Eğer bir sorun söz konusu ise bu hangi coğrafya, sınıf, dönem ve uygulamaya aittir? Toplumsal ve kişilerarası ilişkileri yönlendiren; kültürel, sanatsal, sportif, siyasi, akademik ve hayatın içinden diğer alanları kendisine bir mecra haline getiren İslamofobinin muhatapları kimdir? İslamofobi basit anlamda tanımlanırsa yalnızca Müslüman ve Müslüman olmayanlar arasında mı hayat bulur ya da korku, endişe, şüphe, ayrıştırıcı tutum, nefret söylemi gibi hukuksuzluğa maruz bırakan hatta kimi zaman yaşama hakkına karşı bir saldırıya dönüşen İslamofobi nedensel perspektifte özne ve nesne ilişkileri ile nasıl ele alınmalıdır?

Öncelikle söylemek gerekir ki İslamofobinin kendisi bir sonuçtur. Veya başka bir deyişle modernizasyonun bir çıktısıdır. Bir süreç neticesinde zuhur etmiş, çeşitli araçların ve uygulamaların eşgüdümlü programı ile çeşitli toplumsal gruplara tercih hakkı bırakmayacak şiddette gündeme gelmiştir. İslamofobinin tercih edilen bir durum olmadığı iddiasını modernitenin yanılsamalarında ayrıca açarak ele almak gerekir. Modern toplumsal tahayyüllerde birer hayal kırıklığı olarak ortaya çıkıp, sosyal bakımdan zaruri bir yabancılaşma meydana geldiği aşikarın İslamofobi için günümüz toplumunun kendisinden sonrakilere aktarmakla mesul oldukları bir miras şeklinde bahsetmek mümkün. Bununla birlikte toplumsal meselelerde temel etkilerin ihmal edilerek salt sonuç çıktıları üzerinden gerçekleştirilecek bir söylem, kendi içerisinde konjonkürel kalır ve yapıcı

bir etki göstermez. Toplumsal kodları ile ele alınması halinde yalnızca Müslüman ve Müslüman olmayanlar arasında değil hem Müslümanların kendi arasında hem de Müslüman olmayan bir yerde bile bir tehdit olarak dikkate alınmaya değer olan İslamofobi, gerekli entelektüel çerçevede ele alındığında topyekün bir ayrıştırıcı ve toplumlar üzerinde yeniden üretimi amaçlayan plan ve programlara eleştiriyi beraberinde getirir. Aksi taktirde muhteviyatında gayet zengin bir literatürü bulunduran İslamofobi her kullanımında kavramsal mahiyetinde etkisizleşir ve ciddiyetini kaybeder.

Gerek Müslümanlara yöneltlen çeşitli şekillerdeki saldırıları İslamofobi şeklinde yorumlayan sosyologların çıkarımları gerekse öncesinde hayli dikkate değer tecrübenin varlığı İslamofobiyi alışlagelmiş ötesinde asıl manada kökleri ile incelemeyi gerekli kılıyor. Günümüz toplum yapısında bu denli büyük bir etki yaratan İslamofobi tarihsel incelemenin yanında modernleşmenin paradoks ve yanılsamaları ile ayrıca değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme sonucunda ilk görülecek olan ise İslamofobinin günümüz ihtilaflarının yaşanmasına sebep veren bir faktör olarak değil, daha derin bir keşifte bilhassa sonuç olarak hayat bulduğudur. İslamofobinin bir süreç neticesinde ortaya çıktığı ve Müslüman olmayanların bu tercihi isteyerek yapmadıkları geç modern düşünürlerin modernizme yönelik yaptıkları toplumsal eleştirilerde sabittir. Herhangi bir din üzerinde tercihte bulunma hakkını kullanmayanların bile ortak

noktada “dini propagandaya” maruz kaldığını, bunun daha sonrasında devamlı olarak işlediğini ifade edebiliriz. Bu makalede genel itibari ile İslamofobinin terminolojik çerçevesi ele alınacakken sosyolojiye mal olmuş toplumsal bir araştırma konusu olarak değerlendireceğimiz İslamofobi, mikro-nesnel (objektif) bir kavram düzeyinde incelenecektir.

Sosyolojide Kavramın Anlamlılığı Üzerine

Konusu tabiatın kendisi olan doğa bilimlerine karşın araştırma alanını insan üzerinde konumlandırılan toplum bilimlerinde ontolojik, epistemolojik ve metodolojik tartışmalar son döneme has görülse de felsefe tarihinin en eski zamanlarından bu yana henüz mutabakatın olmadığı ihtilafları içeriyor. İnsanın kendisini konu alıyor olmasından dolayı üzerine yapılan çeşitli yorumlar ile parçalanmış bir görüntü çizen sosyoloji, diğer bilim alanlarına kıyasla kendi kendini konu edinmesiyle farklı bir tartışmayı da beraberinde getiriyor. Kimya disiplininde deneysel incelemenin odak noktası laboratuvar ortamındaki maddelerin halleri iken sosyoloji, sosyoloğun hem cinsi ile ilgilenir. Bu boyutu ile nesnellik ve öznellik tartışmaları yapısal eleştiri ile birlikte kapsam ve kavram eleştirilerini beraberinde getiriyor. Toplumsal bir mesele doğal bir gerçeklik olarak ele alınabilir mi? Dilthey’in toplumsal konularda odaklandığı “anlama” (verstehen) ile Weber’in bunu geliştirerek

girdiği nedensel ve anlamsal tartışmalara karşın Heidegger, özne ve nesne arasında keskin bir ayrıma tevessül etmeden insanın kendisi tarafından inceleme konusu yapılan bir nesnenin (bu herhangi bir şey olabileceği gibi insan da olabilir) araştırmacıdan farklı bir muhteviyatta bulunamayacağını dile getiriyor. Weber ve George Herbert Mead tarafından temelleri atılan “sembolik etkileşim” kuramına göre ise araştırmacının içinde bulunduğu ortamdan doğal olarak etkilenmesiyle sosyal bir şartlanma göstermesi sonucunda nesnel olmayan tavırların gösterilmesi beklenebilir.

Bu bakımdan, nesnesi insan olan toplumsal konuları anlama ve anlamlandırma süreçlerinde yöntem kullanımı büyük önem taşıyor. Özellikle meseleleri konumlandırmada ve aktarım sürecinde kullanılacak olan kavram ve terim, araştırmacının kendisi için olduğu kadar araştırmaya konu edilen nesne için de hayati anlam ifade ediyor. Yani toplumsal bir sorunun kavram, terim ve tanımının üretilmesinde insan hem özne hem de nesnedir. Haliyle Sosyolojiyi bir yandan ciddi bir bilim dalı haline getiren diğer taraftan yönteminin sorgulanmasına sebebiyet veren tartışmalar bahsi geçen ikilemden kaynaklanıyor. Kimya örneğinde çok fazla ihtilafa sebebiyet vermeyen kavramlaştırma, sosyolojide en önemli parçalardan biri olarak varlığını sürdürüyor. Türkçe ve İngilizcede aynı kök ve kullanıma sahip kavram Türkçede kavramak fiilinden “sarıp sarmalamak, kavramak, kucaklamak” anlamına geliyorken aynı

anlamı ifade eden kullanım İngilizcede Latince'den beslenen con-cipere kökünden aynı anlam ile türüyor. Sosyolojik çalışmaların bir nevi ürünü olarak ifade edilebilecek olan kavramın bir sonraki adımı olarak terim de sosyolojik bir çalışmanın vitrini sayılabilir.

Antik Roma literatüründe sınır taşı ya da sınırları belirginleştiren işaret anlamına gelen terminoloji (terminus) günümüz toplum araştırmalarında tahayyül etme, anlamlandırma, genelleme ihtiyacından dolayı her nesne, olay veya durumu isimlendirmek için yeniden üretilerek kullanılıyor. Mantıksal bir önerme süzgecinde ilk olarak herhangi bir zihinsel tasarım, kavram olarak adlandırılırken bunun bir sonraki adımında daha sistemli, disiplinli ve düşünsel boyutu aşarak görünür hale gelişi terim olarak ifade edilir. Her ne kadar herhangi bir terim toplumsal gerçekliğin tamamını içerebilecek kapsayıcılıkta olmasa da sosyolojik bir nesnenin terminolojik kullanımı ona bir muhteviyat tayin eder. Kavram ve terminoloji gerek araştırmacının çalışmasını sağlıklı şekilde yürütebilmesi gerekse bu keşiflerin birer muhatabı olarak toplumu oluşturan kişilerin içinde buldukları sorunları gerçekliğine uygun bir şekilde anlayabilmeleri açısından önemlidir.

İslamofobinin gündelik hayatta Müslümanlara ve olgusal olarak İslam'a yöneltilen tüm saldırıları tanımlamak için kullanıldığını biliyoruz. Ancak kabul etmek gerekir ki İslamofobi kendi muhteviyatında genel bir Müslüman ve İslam karşıtlığını içermez.

Sosyoloji araştırmacılarının farklı ideoloji, yöntem veya beklentiler ile sosyoloji üzerinde farklı yorumlamalarda bulunmaları genel itibari ile parçalı bir görüntü çiziyor. Gibbs bu parçalanmışlığı iki sebebe dayandırarak konu alanlarının özünde çok farklı olmaları ve 1960'lerden sonrasında sosyolojik yaklaşımların artmasıyla bu çok sesliliği açıklıyor. Eğer sosyolojiyi bir çatı olarak ele alır ve toplumsal meselelerin bu bilim ile nesnel bir gerçekliğe kavuşabileceğini varsayarsak başta sosyolojinin kendisi olmak üzere onun tüm genel ve ayrıntı içeren hatlarının da topyekün

yorumuna açık olduğunu kabul etmeliyiz. Nasıl ki sosyolojinin kullandığı yöntem bazında bir fikir birliği sağlanamamışsa onun ürünlerinin de tekrar farklı açılardan ele alınması yeni keşiflerin kapısını aralayabilir. Öyle ki, en büyük gelişimini 20.yüzyılın başlarından itibaren son yüzyıl içerisinde sağlamış olan sosyoloji, insanlığın gördüğü en büyük felaketlere şahitlik yapmış ve sosyolojik araştırmalar çoğu zaman değişen hegemonik ilişkilerin tam ortasında gerçekleşmişti. Sembolik etkileşim kuramı da gösteriyor ki sosyolojiyi yönlendirenin, onun üzerinde çalışanın dahi kendi içerisinde nesnel bir incelemeye ihtiyacı bulunuyor.

Modern Paradokslar ve İslamofobi

İbni Sina'nın "tahayyüller bulanıklaşırsa tasdik de bulanıklaşır" ya da Osmanlıcada yaygın bir kullanıma sahip olan "taşavvüs-ü ezhan, teşviş-i efkar" (zihinlerin karışması fikirlerin karışmasına sebebiyet verir) sözleri bir mesele üzerinde ortak bir bilincin oluşmasının önemine dikkat çekiyor. Büyük bir tıp alimi olduğu kadar mantık biliminde çok etkili eserler telif etmiş olan İbn-i Sina "İşaretler ve Tembihler" eserinde önermeleri tanımlarken kullandığı bu önermede tahayyüllerin (zihinde fikirsel olarak zuhur edilenin) sabit olmaması durumunda buna ilişkin bir tasdik (tahayyüle yönelik idrak sürecinin) de sağlıklı olmayacağını dile getiriyor. Burada görebileceğimiz gibi bir meselenin zihinsel inşası, onun kavranması ve aktarılması açısından ehemmiyet taşıyor olmakla birlikte hem yönlendiricidir hem de bir gerçekliğin tam anlamıyla idrak edilebilmesi adına temel niteliktedir.

İslamofobinin kavramsal çerçevesini inceleme gayreti ilk olarak mantıksal önerme süreçlerine hakim olmayı gerekli kılıyor. Göstergibilimsel ölçüde ele alınıp açıklanacak olan İslamofobi sonrasında yine aynı tasdik (ki tasdik s-d-k kökünden türemek suretiyle ona olan bağıllığı da ifade eder) durumunu beraberinde getirir. İslamofobinin gündelik hayatta Müslümanlara ve olgusal olarak İslam'a yöneltilen tüm saldırıları tanımlamak için kullanıldığını biliyoruz. Ancak kabul etmek gerekir ki İslamofobi kendi muhteviyatında genel bir Müslüman ve İslam karşıtlığını içermez. Çünkü İslamofobi dönem, bölge, kültür, tarihsel tecrübe, politik uygulamalar ve hatta anlık gündem farklılıklarında değişim gösterebilir. Dönemsel gelişmelerle değişim görülebileceği şerhini

düşmek suretiyle örnek ile açıklamak gerekirse; Fransa'da yaşayan göçmen Mağrip kökenlilere yönelik ötekileştirici tutum Almanya'da ortak noktası Müslüman olan göçmen Türklere göre daha büyük bir oranda gerçekleşiyor. Ya da Suriyeli mülteciler de aynı İslamofobiye maruz olarak gösterilebilecekken Londra'daki göçmen Pakistanlılar gibi Avrupa'da rahat bir hayat yaşayamayabilirler. Bu yüzden İslamofobi hususunda genel bir tanım yapmak bizi uygulamada çelişiklere şahit bırakabilir. Her ne kadar kesin manada İslamofobinin tanımını yapmaktan ziyade kavramsal çerçevesini ele alacaksak da tanımın nihayetinde tahayyüllerden türediğini, ancak, bu tahayyüllerin ne kadar yerinde olduğunu bilemeyeceğimizden tanımın da her halükarda zaruri bir tasdiki ifade etmemiz gerekir.

McCarthy'e göre, gerçeklik toplumsal olarak yapılandırılan bir şeydir ve örneğin, bir gerçeklik türü olarak toplumsal gerçeklik kendi başına varolan bir görüngü değil, üretilen ve iletilen bir görüngüdür. Bir başka deyişle, "içinde yaşadığımız ve kendimizi yönlendirdiğimiz gerçeklikler, gelişimin her evresinde, toplumsallaştırılmış bir bilinç içeren toplumsal ve üretken bir sürecin parçasıdır.

İslamofobiyi kavramlaştırma ve bunu tanımlama uğraşından önce toplumsal bir gerçeklik olarak İslamofobinin inşa edilmesini ele alacağız. Tarih araştırmacılarının daha az karmaşık bir şekilde çalışmalarını sürdürmek için tarihi dönemlere ayır-

maları sosyologlar açısından ayrıca önem taşır. Dönemlere ayırmak aynı zamanda o zaman aralığına genel bir ithafta bulunmayı ifade eder. Temel olarak Alvin Toffler'in kullandığı 3 basamaklı Dünya tarihinde doğa > insan ilişki şeklinin sonrasında insan > doğa şekline evrildiğini görüyoruz. Doğa ile olan mücadeleyi kazanan insanoğlu, sanayi devrimi ile birlikte doğayı hükmü altına almışken 3.dalgaya olarak nitelenen sanayi sonrası toplumda ilişki modeli daha karmaşık bir hal alır. Modernleşme sürecinin sanayi devrimi ile eş zamanlı olarak gerçekleşmesi doğa ile mücadeleyi kazanan insanın kendi içinde bir tahakküm - hegemonya arayışına yöneldiğini görüyoruz. Bu da beraberinde siyaset yapma stratejilerinin çeşitlenmesini beraberinde getirdi. Asıl manada modern tahayyüller doğrudan modern filozofların nezdinde farklılıklar ile bir arada yaşamayı vaat ediyor, kilise ve feodaller arasındaki nüfuz mücadelesinin ortadan kalkıp Fransız İhtilali ile katılımcı demokratik bir anlayışın hayat bulacağı; şeffaflık, özgürlük ve kendi kaderi hakkında tayinde bulunabilme imkanının sağlanabileceği umut ediliyordu. Ancak bu beklenti, modernleşmenin en büyük yanılsamaları olarak tarih sahnesinde yerini aldı.

Vatan temasının çeşitlenen anlamı modern toplum tahayyülüne engel teşkil etti. Kahraman bir ideoloji olarak yorumlanan demokrasi dahi tanımını gereği şeffaf değildi. Demokrasideki odak noktası asıl manada "halk" olarak belirlenmişti.

Yani demokrasi, topyekûn bir insanlık modeli olarak yorumlanmamış ve belirli bir kitlenin (halkın) ayrıcalığı olarak kabul edilmiştir. İnsanlığın ortak siyasi değeri olmayıp belirlenen sınırlar içerisinde makul bir kalabalığa tanınan ayrıcalık durumuna getirilen demokrasi bu yönüyle kendi içerisinde dost ve düşman tanımlarını da bulundurur. Her ne kadar beklentiler ortak bir yaşamın sağlanması ve insanca bir hayatın sürülmesi şeklinde edebiyattan sanata kendine yer bulmuş olsa da dostça yaşamının ilk gereği olan “dost” grubunun tabiatı gereği bir de düşman tanımına ihtiyacı vardı. Bu ise klasik bir düşman tanımının dışında yeni bir tanımı beraberinde getirdi; öteki.

Bununla beraber kültürel-tarihsel ortak paydaların kendi içerisinde örgütlenmesi ile dünya sahnesine gelen ulusallaşma modası, toplumun yeniden inşa sürecinde en büyük etkilerden biri oldu ve önceki klasik döneme kıyasla daha sert bir mücadele serüvenini “egemenlik” iddiasıyla meşrulaştırdı. Ulusallaşmanın topyekun yeni bir düzeni tek başına sağladığını iddia edemeyecek olsak da 18. Yüzyıl modern tahayyüllerin endüstriyel alanda imalat fazlası ile birleşerek klasik zamanda toprağa dayalı mücadele şeklinin toplumun yeniden inşası mücadelesine evrildiğini görebiliyoruz. Bu anlamda kabaca Machiavelli ile birlikte ilk defa ciddi bir literatürün olduğu vatan, vatani ve vatandaşlık kavramları hem iktidar – toplum hem de toplum ve toplum arasında yeni bir ilişki modelini doğurdu. Modernleşme sürecinin yapı taşları olarak görülebilecek kilise eleştirisinin ve insan merkezli söylemin rasyonel şekilde kendine yer bulduğu 16.yüzyıl Avrupa’sında maddi sınırları önceye kıyasla daha az önemli hale getiren, başka bir deyişle toplumun kendisi üzerindeki hegemonyanın ve insan ka-

labalıklarını yönlendirebilmenin proaktif olarak daha somut çıktılar sağlayacağını keşfi en az yeni dünya kıtasına ulaşmak kadar önemliydi. Çünkü bu yolla mevcut egemenliğin söz konusu olduğu hudutların ilerisinde de etkinlik sağlanabilirdi.

Modernleşmenin evrensel iddialarının 20.yüzyıl başlarından itibaren birer arzu halini aldığını görüyoruz. Kendi içinde aynı ve ötekini oluşturarak dost ve düşman tanımlarına göre kendilerine ortak kader tayini yapan toplumlar, geç modern dönemde çeşitlenen iletişim teknolojilerinin de sağladığı imkan ile yeni endişeler yarattılar. Bu, kamusal alanda, politik söylemlerde, sanatsal ve kültürel çevrede kendisine gerekli meşruiyeti, ötekinin “mevcut düzene tehdit” ya da “modern olanın dışında” olmasıyla sağladı. Bu, kimi zaman mezhep farklılıklarının bir tehdit olarak algılanmasını beraberinde getirmişken kimi zaman Amerika’nın utanç tarihinde olduğu gibi insan derisinin rengi, soğuk savaş zamanında olduğu gibi politik yönelim ya da yeni bir küresel düzen iddiasında din farklılıkları ile inşa edilmek istenen toplumun üzerinde meşru bir unsur olarak kullanılmaya çalışıldı. Gündeme geliş şekli, kullanılan ötekileştirme, sonuç çıktıkları ve tarihsel süreçte müteakip örneklerinde de olduğu gibi Avrupa’da karanlık çağ olarak adlandırılan zamanlarda mezhep savaşları ve Amerika’da ten rengi üzerinden gerçekleştirilen ötekileştirme aynı sebep ve sonuç ilişkilerini içeriyor. Kendi içerisinde ciltler boyu incelenme yapma gereği bulunan bu örneklerde ulaşılabilecek genel yargı ise bir toplum içerisinde aynı olarak tanımlananların öteki tanımında bulunanlar arasında bir tahakküm mücadelesinin olduğudur. İslamofobi de tam bu tecrübeye örneklerden biri olarak ortaya çıkıyor.

Özellikle son 200 yıllık süreç içerisinde yaşanan gelişmeler ışığında şartlı bir yabancılaşma olarak ele alabileceğimiz İslamofobi değişen aynı-öteki ilişkileri çerçevesinde günümüzün ötekileri üzerindeki yönelimin postmodern tezahürü olarak tanımlanabilir. Modernitenin bir süreç içerisinde kendi değerleri ile uygulamaları arasında çelişkiye düşmesi bir paradoks ifade eder. Paradoks ise İslamofobi göstergesi olarak ele alınabilir. Zira; seçilen bir hedef kitle ile sınırlandırılmış olan demokrasi, özgürlük, insan hakları, şeffaflık ve hukukun üstünlüğü gibi temel prensipler İslamofobi-

binin toplumsal boyutta inşası ile kapsayıcılığını, evrensel iddiasını ve inandırıcılığını kaybetmiş gibi görünüyor.

İslamofobinin Terminolojisi

Modern toplumsal paradoksları İslamofobinin inşası sürecinde ilk adım olarak görebiliriz. Bu aynı zamanda İslamofobinin temelini inmek ve İslamofobiye anlamlandırmak anlamına da gelir. Anlamlandırmaktan kast edilen ise onun tek başına ifade ettiği ile değil nesnel düzlemde içinde bulunduğu entegre sürecin de çözümlenmesidir. Böylece tek başına bir anlam ifade etmeyen terminoloji temelde ele alınmış, anlamlandırılmış ve ölçülmüş olur.

Ortadoğu üzerinden başlayan yeni bir imaj çalışması, onun üyeleri olan Müslümanlar üzerinden devam etmişti. Geri kalmışlığın, demokrasi dışılığın, özgürlük, insan hakları gibi değerlerden yoksun olan bir coğrafyanın insanı, sorunlu toprağın ağacında yetişen meyveler olarak gösterildi. İslamofobi üzerine ilk teknik çalışmanın 11 Eylül'den bağımsız bir şekilde 1997'de gerçekleşmiş olması, Londra merkezli Runnymede Trust raporunun öngörülü bir şekilde ayrıntıları ortaya koyması, İslamofobinin bir gerçeklik olarak toplumda ne şekilde yerleşmiş olduğunu bize gösteriyor.

Bir süreç olarak ele aldığımızda İslamofobi modernleşme serüveninde hegemonik bir güç ilişkisi neticesinde ortaya çıktı ve toplumsal düzeyde kendisine yer buldu. Her ne kadar dünya gündemine 11 Eylül saldırıları sonunda yoğun şekilde gelmiş olsa da toplum içinde farklı dönemlerde en makul kitleye göre ötekileştirme uygulaması yapılmıştı. 11 Eylül uzun yıllara yayılmış sorunun bir sonucuydu. Yani saldırı gerçekleşmeden ön-

ceki düzenin ideal düzeyde olduğunu, 12 Eylül sabahı tüm ilişkilerin şaşırtıcı düzeyde değiştiğini söyleyemeyiz. 12 Eylül sabahı şahit olunan; biriken bir ötekileştirme geleneği çerçevesinde toplumda o an için tehdit altında bulunmayan kitlenin kendi iradesiyle seçme imkanının olmadığı bir tavır otomatik olarak almasıydı.

Toplumun bir kesime ötekileştirmede bulunması hususunda seçme imkanının olmadığını söylerken ifade etmeye çalıştığımız da kutuplu dünya düzeninde soğuk savaş tecrübesinin yaşanmışlığı ve özellikle Sovyet birliklerinin çekildiği coğrafyalarda aşikar şekilde haberdar olunan radikal örgütlerin oluşturmaya çalıştığı tehdidin görünürde akılda kalıcı bir örneğinin gerçekleşmiş olmasıydı.

11 Eylül bu anlamda soğuk savaş ortamında zihinleri bolca bulandırılmış olan kitlenin İslam hakkında genelleyci bir yargıya ulaşması imkanını sağlamış bulunuyordu. Bu yönde bir geleneğin 19.yüzyılın başlarından itibaren oluşmuş olması özellikle soğuk savaş süresince kendisine eşsiz bir uygulama alanı bulmuştu. Ayrı bir incelemede daha büyük bir ayrıntının ele alınmasını gerektiren medyanın İslamofobi gerçekliğinin toplumda yerleşmesi sürecinde aldığı rol ayrıca dikkate değerdir.

Ortadoğu üzerinden başlayan yeni bir imaj çalışması, onun üyeleri olan Müslümanlar üzerinden devam etmişti. Hal böyle olunca geri kalmışlığın, demokrasi dışılığın, özgürlük, insan hakları gibi değerlerden yoksun olan bir coğrafyanın insanı, sorunlu toprağın ağacında yetişen meyveler olarak gösterildi. İslamofobi üzerine ilk teknik çalışmanın 11 Eylül'den bağımsız bir şekilde 1997'de gerçekleşmiş olması, Londra merkezli Runnymede Trust raporunun öngörülü bir şekilde ayrıntıları ortaya koyması, İslamofobinin bir gerçeklik olarak toplumda ne şekilde yerleşmiş olduğunu bize gösteriyor. Dönemin İngiltere İçişleri Bakanı Jack Straw tarafından teşvik edilen rapor, İslamofobinin "temelsiz bir öğrenme ve hoşlanmama içeren dünya görüşü" olduğunu ifade etmektedir. "İslamofobi; Hepimiz İçin Bir Tehdit" mesajı ile yayınlanan rapor, hayatın farklı alanlarında Müslümanlara karşı gerçekleşen çeşitli şekil ve boyutlardaki saldırıları analiz ediyordu. Rapora göre İslamofobik tutumun temelleri 8 maddede şu şekilde özetleniyor.

• İslam 'değişime direnç gösteren statik ve yeknesak-monolitik bir blok' olarak görülmektedir. İslam dini, 'farklı' ve 'başka' olarak görülmektedir.

• İslam medeniyeti, tarihte hiçbir kültürle etkileşime girmemiş, onları etkilemediği gibi onlardan da etkilenmemiştir. Diğer kültürlerle hiçbir ortak yönü yoktur ve 'öteki' olarak görülmektedir.

• İslam, Batı medeniyetinin üstünlüğü karşısında daha alçak olanı temsil etmektedir.

• İslam dini Avrupa nazarında geride kalmış, barbar, akıldışı, cinsiyet ayrımcılığı yapan ve ilkel olarak görülmektedir.

• İslam, 'şiddet yanlısı, saldırgan ve terörizm üreten' bir din olarak sunulmakta ve 'medeniyetler çatışması'na teşvik edici olarak değerlendirilmekte hatta bizatihi bu çatışmaya girişmiş olduğu iddia edilerek medeniyetler arası çatışmada bir tarafı temsil etmektedir.

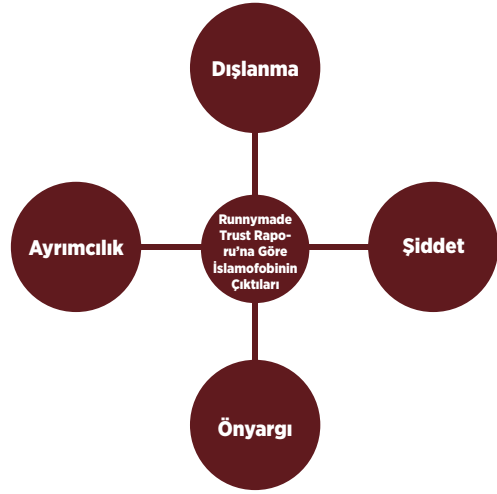
• İslam, dini ve siyasi bir ideoloji olarak görülmekte ve onun, siyasi ve askeri üstünlük için kullanan manipülatif siyasi bir düşünce olduğu iddia edilmektedir.

• Müslümanlar tarafından Batı kültürüyle ilgili yapılan eleştiriler hiçbir değer taşımamakta, anında reddedilmektedir.

Runnymede Trust'ın yaptığı bu analizde toplumsal bir ayrışmanın kesin izlerini görmek mümkün. Klasik bir düşman tanımı için kullanılmayacak olan tanımların yabancı olan için nasıl kullanıldığını görüyoruz. Bu, aynı zamanda bize kutuplu bir dünya düzeninin devletler düzeyini aşip toplumun içinde kendine yer edindiğini de gösterir.

İslamofobi tanımında yer alan "temelsiz" (phobia - Yunan mitolojisinde korku Tanrısı - Phobos) kullanımı, korkunun dayanağı bulunmayan bir endişe şeklinde ifade edilebileceğini işaret ediyor. Biraz daha ayrıntılandırmak gerekirse toplumda aktif uyarılmışlık halini korku, pasif bir beklenti durumunu ise endişe olarak ifade edebiliriz.

İslamofobi böylece pasif ve aktif olmak üzere gündemin yoğunluğuna göre toplum içerisinde etkili olur. Pasif ve aktif İslamofobik durumlarda

mevcut olanın farklı bir tahayyül ile yeniden üretimi sağlanır. Pierre Bourdieu'nun yeniden üretim tezini endişe ve korku halinin her defasında yeniden tasarlanarak toplum üzerinde uyarıcı bir etkiye kavuştuğunu, Jean Baudrillard'ın simülasyon kuramından yola çıkarak yeniden ve yeniden kurgulanan İslam ve Müslüman silüetlerinin asıl kaynaklarından bigane bir şekilde ele alınarak gerçekliğini kaybettiğini, yeni bir form ve imajın bu şekilde oluşturulmaya çalışıldığını dile getirebiliriz. Bu yeniden üretim konjonktürel olarak farklı merkez üslerinden idare edilse de entelektüel, politik, medya ve sivil toplum çevrelerinde karar alıcı mekanizmaların daha önceki tecrübelerden de faydalanarak koşullanmaları neticesinde entegre olarak gerçekleşir.

Ayrıca Müslüman korkusu (Muslimphobia) kullanımının değil İslamofobinin kavramlaştırılmış olması, genel manada olgusal bir temsiliyetin kullanıldığını, hayatın içinde, gündelik yaşamda karşılaşılan Müslümanlardan ziyade doğrudan kaynakları ve geleneği üzerinden tartışma zemininin oluşturulacağı İslam'ın bir problem olarak gündemde olduğunu gösteriyor. Meselenin tarihsel süreçte muhteviyatına uygun olarak İslamofobi şeklinde kodlanmış olması bir disiplini de içerir. Bu disiplin, sosyolojinin en büyük sorunlarından biri olan "kontrol" ya da "sosyolojik meselelerde birlik-mutabakat" sorununu da engeller. Zira İslamofobi kullanımı ile bunun gündelik hayatın içinde bizzat görülebilen Müslümanlar üzerinde değil; daha soyut, genellemeye daha uygun ve üzerinde aykırı yorumların da değer-

lendirilebileceği İslam'ın teolojik yorumsaması odağa alınıyor. Burada odak noktasının İslam oluşu ile Müslümanların çerçeve dışında kaldığını, İslamofobik saldırının muhatabı olmadığını ifade etmeye çalışıyor değiliz, bilakis, İslamofobi her ne kadar korku kültürünün yerleştiği modern toplumda olgusal bir endişeyi ifade etse de Müslümanlar neticede lügatte "İslam'ı seçen ve onun emirleriyle kendisine hayat tayin eden" kişiler olarak tanımlanır. Haliyle ortada bir suç söz konusu ise Müslümanlar bunun faali durumunda kabul edilirler. Öyle de oldu. 11 Eylül'den sonra her Müslüman İslam'a tabi olmalarından dolayı ya teröristti ya da potansiyel terörist. Terörist olanlar zaten gerekli cezaya yurtiçi ve yurtdışında çeşitli devlet erkleri ile çarptırılacaklardı. Potansiyel teröristler ise ılımlı (moderate) tavırlarını kesin olarak ifade etmedikleri müddetçe en azından görüntülerini değiştirecekleri ana kadar birer suçlu adaylardı. Makalemizin konusu İslamofobinin yapısal eleştirisi olduğundan Müslümanların maruz kaldığı İslamofobik saldırıları ayrıntıları ile ele almayacağız. Ancak 11 Eylül'den sonra yaşananın tam anlamıyla postmodern bir yönlendirme politikasının kusursuz uygulaması olduğunu, kendilerinden bağımsız gerçekleşen bir gündem içerisinde tehdit tanımı içerisine alınan Müslümanların her halükarda reddiyeye sevk edilmeleri sağlanmıştı. Bu reddiye mecburiyeti

aynı zamanda koşulsuz bir itaati de beraberinde getirecekti. Bu anlamda İslamofobinin tüm gerçekliğiyle vücuda geldiği toplumda seçilen tehdit tanımına yönelik her girişim eleştiriye kapalı bir meşruiyeti de barındırıyordu.

İslamofobide Kavramsal Karmaşa

Belirtildiği gibi İslamofobi, İslamî olana yönelik temelsiz korkuyu ifade ediyor. İşlevselliği engelleyen çeşitli kaygı ve korkuyu içeren ankisiyete bozukluğu olarak tarifi yapılan fobiler genelle-yici bir açıklama ile temelsizdir ve psikolojik bir rahatsızlık olarak kabul edilirler. İslamofobi rasyonel bir temelsizliğin ötesinde iradi bir tercih dairesinde gerçekleşmemiş olan şartlanmışlığı ifade eder. Bahsettiğimiz tarihsel tecrübeye İslamofobinin toplumda biriken tedirginliğin çeşitli siyasi, ekonomik, kültürel ve dini etkenlerden beslendiğini iddia edebiliriz. Ancak sosyolojinin alanında nesnel bir değerlendirmeyi hak eden İslamofobinin toplumlara yönlendirme fırsatından yararlanmak suretiyle asıl manada ülke içi ve dışında çeşitli siyaset stratejilerinin tayinine araç olarak sıkça kullanıldığını görüyoruz.

Bununla birlikte İslamofobi tartışmalarında kavramı İslam düşmanlığı, Müslüman karşıtlığı, Doğu-Batı çekişmesi veya medeniyetler çatışması

olarak ele almak, başta ifade ettiğimiz gibi İslamofobinin tasavvurunu zorlaştırır. Öncelikle düşmanın tarihi daha eskidir. Öteki henüz icat edilmemişken mevcut olan düşman tanımlarından bahsedebiliriz. Zira İslam düşmanlığı da en az ilk tebliğ kadar eski bir tarihe dayanmaktadır. Ancak İslamofobi ölçülebilir bir kavram olarak modernleşme sürecinde sistemin inşası gereği ortaya çıkmıştı. Haçlı Seferleri veya Müslümanların yoğunlukta yaşadığı coğrafyalara olan diğer akınlar İslamofobi değil rasyonel anlamda ekonomik arzuları, Ortaçağ'ın skolastik geleneğinde büyük bir geçerlilik ifade eden motivasyon anlamında ise iyi bir Hristiyan olup cennete rezervasyon yapmayı ifade eder. Ayrıntısına inmek gerekse bunun da politik bir yönelim tarafından teşvik edildiğini rahatça ifade edebiliriz. Ancak savaş meydanı haline gelen asırlar öncesinin coğrafyasında endişe olarak kendisini gösteren İslamofobinin değil, doğrudan savaşın söz konusu olduğunu vurgulamak gerekir. Ayrıca, düşmanın tarihinin tanımının daha eski tarihe dayandığı gibi düşman meşrudur da. Bu meşruluk onunla kıyasıya mücadeleyi gerektirir.

rak algılananın öngörülen siyaset uygulamasına ve düzene varlığı (sadakati) ya da dayatmaya karşıtlığı (ki bu durumda artık günah keçisidir) ile meşruiyet kazandırmasıdır. Düşman tanımının bir kimliği bulunuyorken modern zamanların kimsesizleri olan ötekiler, dönemsel olarak şekil değiştirebilirler, lakin, Dünya tarihinin en uzun süren son iki yüzyılında gördüğümüz gibi ortalıktan asla kaybolmazlar.

Cebeli Tarık Boğazı'ndan İspanya'ya ilk Müslüman akınlarının başlaması, Haçlı Seferlerinde dini motivasyonun yeri veya Türk korkusu ile oluşan çekingenliği ayrı bir disiplinel çalışmanın konusu yaparak İslamofobiyi ne olduğunun yanında ne olmadığıyla da ele alıp temel yapısı ve çıktıları ile değerlendirmek gerekir.

İslamofobi, yalnızca Müslümanların azınlıkta olduğu bir öteki sorunu olarak ortaya çıkmadı. İslamofobi kavramının daha önce şaşırtıcı kullanımlarla gündeme geldiğini ifade etmek için şu örnek yerinde olacaktır. Fransız akademisyenlerden Caroline Fourest ve Fiammetta Venner de İslamofobi kavramının tarihselliğine vurgu yapıyor ve soğuk savaşın en unutulmaz olaylarından biri olan İran devrimine atıf yaparak kapanmayı reddeden kadınlar için devrim değerlerini savunmak ile görevli güvenlik görevlilerinin İslamofobik suçlamasında bulunduğunu ifade ediyorlar. 1970'lerde İranlı feministlere yönelik, onların İslam'a karşı önyargılarını dile getirmek için kullanılan İslamofobi kavramı, teknik kullanımı ile 1997'de bir rapor dahilinde incelenmişken farklı dönem ve coğrafyalarda çeşitli şekilde gündeme gelmişti.

Düşmanın bir tanım çerçevesi bulunur. Kim olduğu, nerede bulunduğu, nasıl bir ideale sahip olduğu sabittir. Ancak İslamofobi bir ötekileştirme ve yabancılaştırma politikasıdır ki burada söz konusu olan, seçilen sadık kitlenin bir tehdit ile sürekli uyarılmasıyla diğer tarafta tehdit ola-

Burada özellikle üzerinde durulup sağlıklı bir ölçümlemeye fırsat tanıyacak olan İslamofobinin sınırlarının belirlenmesidir. Bu yüzden Cebeli Tarık Boğazı'ndan İspanya'ya ilk Müslüman akınlarının başlaması, Haçlı Seferlerinde dini motivasyonun yeri veya Türk korkusu ile oluşan çekingenliği ayrı

bir disiplinli çalışmanın konusu yaparak İslamofobiye ne olduğunun yanında ne olmadığıyla da ele alıp temel yapısı ve çıktıları ile değerlendirmek gerekir. Örnek vermek gerekirse İslam düşmanlığı İslam'a tabi olmayan farklı bir din mensubu ya da herhangi bir din tercihini kullanmayan kişinin gerekçelendirdiği tutumları içerebilir. Bu tutumların dini veya ideolojik kaynaklarda ne şekilde yer aldığı Avrupa literatüründe hermeneutik ya da teolojik bir yorumlarının konusu dahiline girer.

Aşkın-içkin endişesinden dolayı bir yöntem ihlali gerçekleşmeyecekse bu sosyolojinin de inceleme alanına girebilir. Ancak doğrudan toplum biliminin bir konusu ve ürünü olarak İslamofobi inşa edilen bir sosyal problematiği ifade eder. Bu boyutu ile İslamofobi sosyolojik bir mesele şeklinde ele alındığında nesnel düzeyde ölçümlenebilecek bir yapıya taşınır ve sonuçları üzerinde yapıcı tartışmaların gerçekleştirilmesi imkanı da doğar.

Entellektüel bir Savunma Mekanizması; İslamofobi

İslamofobi pasif anlamda bir endişe halini ifade etse de uygulama imkanı bulduğunda ilk olarak sözlü ihlali beraberinde getiriyor. Bu uluslararası literatürde nefret söylemi (hate speech - blasphemy) olarak tanımlanıyor. Bir gruba karşı

gerçekleştirilen ve hoşgörüsüzlük içeren tutumların genel ismi olarak tanımlanabilecek olan nefret söylemi, hukuksal düzenlemelerde sürekli olarak ifade özgürlüğü prensibi ile karşı karşıya gelse de ulusal ve uluslararası düzeyde genel eğilim, hakların muhafazası ve birlikte yaşama kültürünün en tabi gereği olarak hoşgörü zemininin inşası edilmesine yönünde. İslamofobinin sonuçlarından sadece biri olarak değerlendirilmeye müsait olan nefret söylemi, Müslümanların maruz kaldığı saldırılardan sadece birini ifade ediyor.

Fiziksel şiddet ile sınırlı olmayan genel şiddet tanımı psikolojik yıkıma varan nefret söylemiyle Dünya tarihinde hatırlanmak istenmeyen bir faciaya yol açmıştı. Öncelikle ötekileştirme ile başlayıp sistemli bir yok etme planının uygulamaya geçmesiyle Yahudilerin soykırım politikasına maruz kaldıkları 2.Dünya Savaşı, tüm dünya için ırkçılığa varan ayrıştırıcı söylemin kötü bir tecrübesi olmuştu. Bu tecrübe 1948'de yazılıp 1951'de yürürlüğe giren soykırımı önleyici kanunun gerekliliğini ortaya koymuş, üst anayasal organların oluşmasını, uluslararası hukuki mercilerin kurulmasını beraberinde getirmişti. İlk defa 2.Dünya Savaşı'nda gündeme gelmiş olmasa da dışlayıcı ve hatta yok edici politikalar milyonlarca insanın canına mal olmuştu. Müteakip süreçte Yahudiler hakkında karalayıcı söylemi önleme adına kurulan kuruluşlar ile karalama karşıtı (anti-defamation) kuruluşlar medya başta olmak üzere birçok

alandaki takip ve tezkiz uğraşlarına girdiler. Ancak şunu çok rahat söyleyebiliriz ki çok ağır sonuçları doğuran Yahudi karşıtlığına karşı tedbir geç alınmış, hatta bu tedbir bir evreden sonra gerekirse Yahudilerin nefret söylemine tevessül edebilme haklarını bile onlara tanımıştı. İsrail menşeli gazetelerde diğer dinler ile ilgili karalayıcı yayınların yapılması, siyasilerin ve entelektüellerin zaman zaman nefret söylemine varan söylemlerinden geri durmamaları henüz gerekli caydırıcılığı sağlamamıştı izlenimini doğuruyor.

İslamofobi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası inisiyatiflerin konuyu medya, sivil toplum, siyasi ve akademik olarak ele almaları nefret söylemine ilişkin muhtemel saldırılara hazırlıklı bir tutum teşkiline imkan sağlıyor.

Müslümanlar ise Yahudilerden daha önce toplu saldırılara maruz kalmış olsalar da özellikle Yahudi Soykırımı tecrübesinin Müslümanlar için yerinde bir öngörü oluşturduğunu söyleyebiliriz. Diğer tarafta Müslüman ve nefret söylemine karşı programlar gerçekleştiren camiada İslamofobinin entelektüel bir savunma mekanizması olarak işlediğini görebiliyoruz. Özellikle 1968 yılında İngiltere’de kurulup kendisini etnik ayrımcılık ile mücadele ve çok kültürlü yapının teşvikini sağlamaya çalışan bir düşünce kuruluşu şeklinde tanımlayan The Runnymede Trust ile başlayan kurumsal yapılanmalar, sonrasında daha büyük ve uluslararası organizasyonlara evrildi. 1991’den itibaren Batı toplumunun algısında Körfez Savaşı ve Oklahoma bombalamaları ile problemlili hale gelen Müslüman imajı çeşitli oluşumları etkiledi. Hatırlanacağı üzere Körfez Savaşı ile tüm dünyada yeni bir Müslüman imajı oluşturulmaya başlanmıştı. Oklahoma’da yaşanan bombalama olayları ise hiç bir bağlantı ve delil bulunamamışken ilk olarak İslami bir saldırı şeklinde adlandırılmıştı. Hatta Washington Post yazarı Jim Hoag-

land biraz ileri görüşlülük yaparak Soğuk Savaş dönemi geriliminin bitmeyeceğini, Amerikan vatandaşlarının Oklahoma saldırılarından ders çıkarması gerektiğini kaleme almışken çeşitli yazarlar da “ismini vermek istemeyen yüksek yetkili FBI personelinden gelen habere göre” notuyla okuyucularına bildirmişti. Böyle bir ortamda düşünce kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar etkin olarak söz almaya başladılar ve entelektüel düzeyde gelişen gündeme göre çeşitli çalışmalar gerçekleştirdiler.

Runnymede Trust’a ek olarak Avrupa Birliği Temel İnsan Hakları Ajansı (EUMC), 1969’da kurulmasına rağmen 2001’den sonra ilgi odağı olan İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) gibi kuruluşlar, çeşitli takip (monitör) işlevleri görececek programları hayata geçirerek İslamofobi üzerine çalışmalara başladı. Buna ek olarak, 31 Ağustos - 7 Eylül 2001 tarihleri arasında düzenlenen İrkçılığa, İrk Ayrımcılığına, Yabancı Düşmanlığına ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Dünya Konferansı Durban Deklarasyonu ve Eylem Programı, Devletleri, “ırkçılık, ırk ayrımcılığı, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük ve bunların cinsiyete bağlı tezahürleriyle mücadele etmek üzere gecikmeden ulusal politikalar ve eylem planları tesis etmeye ve uygulamaya” (66’ncı fıkra) ve “pek çok ülkede bireyler ya da gruplar tarafından icra edilen şiddet edimleri dâhil olmak üzere her türlü ırkçılık, ırk ayrımcılığı, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük tezahürünün ortadan kaldırılması amacıyla, göçmenler ve evsahibi toplumlar arasındaki uyumu ve hoşgörüyü daha fazla güçlendirmek üzere, politikalar ve eylem planları geliştirmeye ve uygulamaya ve önleyici önlemleri güçlendirmeye ve uygulamaya” çağırılmıştı. 11 Eylül sonrasında global olarak artan çalışmalarda İslamofobiye ilişkin çeşitli eleştiriler uluslararası organizasyonlarda olduğu gibi ulusal ölçütteki kurumların gayretleriyle gerçekleştirildi.

Sonuç olarak, Yeterli çalışmanın yapılmamış olmasına rağmen İslamofobi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası inisiyatiflerin konuyu medya, sivil toplum, siyasi ve akademik olarak ele almaları nefret söylemine ilişkin muhtemel saldırılara hazırlıklı bir tutum teşkiline imkan sağlıyor. Diğer taraftan İslamofobinin kavramsal düzeyde ele alınması ile bir indeks içerisinde ölçülmesi gerekmekte ve yapılan değerlendirme ışığında gerekli düzenlemelerin hayata geçmesi sağlan-

malıdır. Şu çok açık ki; bir öteki üzerinde şartlanmış olan kalabalıklara yönelik savunma mekanizması ancak tam anlamıyla kavranmış bir girift ilişki sürecinin tahlili ve bunun anlamlandırılarak soruna ilişkin, yerinde mukavemetin gösterilmesi ile mümkün olur.

Kaynakça

- Oklahoma bombalaması için yazar Jim Hoagland'ın orijinal metni; "The tragedy in Oklahoma City must remind Americans of the obvious but insufficiently stressed reality that the end of the Cold War did not end the dangers that Americans face from their collective involvement in the world,"
- Anne Weber, Nefret Söylemi El Kitabı, Avrupa Konseyi yayınları, Çev. Metin Çulhaoğlu, Eylül, 2009
- Bülent Yılmaz, Prof. Dr. Gerçekliğin Toplumsal İnşasında Bilgi ve Bilgi Merkezi, Bilgi Dünyası, 2009, ÜNAK'08. Bilgi: Farklılık ve Farkındalık, 9-11 Ekim 2008 Yaşar Üniversitesi, İzmir toplantısında sunulan bildirinin gözden geçirilmiş metni.
- Ergin Ergül, Dr. İslamofobi Olgusu Bağlamında Terörle Mücadele Dili ve Politikaları, TAAD, Yıl:6, Sayı:22, Temmuz 2015
- Ferhat Kentel, "İslamofobi Vesilesiyle Türkiye'nin Fobilerine Bakmak" İslamofobi, Kolektif Bir Korkunun Anatomisi, Sivas Kemal İbn-i Hümam Vakfı Sempozyumu Bildirileri, 30 Nisan - 1 Mayıs 2010 Sivas, Ankara 2012
- Hilal Barın, Runnymede Trust Raporları Bağlamında İslamofobi, SETA, 18 Eylül 2014
- Jürgen Habermas, Öteki Olmak Öteki İle Yaşamak, Siyaset Kuramı Yazıları, Yapı Kredi Yayınları, Çeviren İlknur Aka, 1.Baskı, İstanbul 2002
- John L. Esposito, İbrahim Kalın, İslamofobi; 20.Yüzyılda Çoğulculuk Sorunu, Çev. İsmail Eriş, İnsan Yayınları, 2015, İstanbul

- J. P. Gibbs, Control as Sociology's Central Notion. The Social Science Journal. Vol. 27, Number 1, p. 1-27. (1990)
- Jean Baudrillard, Simulakrlar ve Simülasyon, Doğu Batı Yayınları, Çev. Oğuz Adanır, 2014 İstanbul
- John Gray, Küresel Yanılgılar, Etkileşim Yay. Çev. Zerrin Koltukçuoğlu, İstanbul, Eylül 2006
- Murat Aktaş, Yard.Doç.Dr. Avrupa'da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Vilt:13, No:1, Yıl: 2014, s.31-54
- M.Aytül Kasapoğlu, "Sosyolojide Birlik Sağlamak", Ankara Üniversitesi D.T.C.F.Araştırma Dergisi, - Cilt XIV, ss. 201-218.
- McCarthy, E. D. (2002). Bilgi kültürü: yeni bilgi sosyolojisi (A. F.Yılmaz, Çev.). İstanbul: Çivi Yazıları.
- Orhan Öztürk, Ruh Sağlığı ve Bozuklukları, Ankara, 1992
- The Runnymede Trust, Prof. Gordon Conway, "Islamophobia; A Challenge For Us All" 1997
- Vincent Geişser, İslamofobi, Mavi Ufuklar Yayınları, İstanbul, 2010
- Richard Stone, Dr. Islamophobia: Issues, Challenges and Action, A Report by Hugh Muir and Laura Smith, Trentham Books, 2004, USA
- Richard W.Southern, Ortaçağ Avrupasında İslam Algısı, Yöneliş Yay. Eylül 2000, İstanbul
- Pierre Bourdieu, Jean-Claude Passeron, Yeniden Üretim; Eğitim Sistemine İlişkin Bir Teorinin İlkeleri, Heretik Yay. Ankara, 2015
- Şerif Onur Bahçecik, Dr. Internationalizing Islamophobia: Anti-Islamophobic Practices From the Runnymede Trust to the Organization of the Islamic Cooperation, 18 March, 2011, Middle East Technical University, Ankara, Turkey

İSLAMOFOBİ İLE MÜCADELE STRATEJİSİ

I. GİRİŞ: İSLAMOFOBİNİN TANIMI VE KAPSAMI

İslamofobi, kökleri oldukça eski tarihlere kadar uzanan, referans noktası din olarak görülmele beraber, etnik, dini ve kültürel önyargıların tamamını bünyesinde barındıran, belirli inanç kalıpları içeren bir olgu ve bir davranış biçimidir. İslam dinine inananlara yönelik önyargı ve saldırgan tavırlar olarak tanımlanmaktadır. Batı dünyasında son zamanlardaki gelişmelerin oluşturduğu İslam dini ve şiddet arasındaki sözde ilişkiye dair algı Müslümanlara yönelik davranış kalıplarını şekillendirmektedir. Ancak, tarihsel önyargılar ve oryantalist bakış açısını içinde barındıran bu anlayış, beyazların üstünlüğü inancını, ötekileştirme, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık yaklaşımlarını doğrudan yansıtmaktadır.

İslamofobi sadece Avrupa'da yaşayan Türk ve Müslüman toplumlara tehdit etmemektedir. Aynı zamanda, Avrupa'nın çoğulculuk, çok kültürlülük ve birlikte yaşama gibi değerleri ile bu değerleri savunan ve hayata geçiren Avrupalıları da hedef almaktadır.

22 Temmuz 2011 tarihinde Oslo'da İşçi Partisi'nin gençlik kampına yaptığı saldırıda 77 kişinin hayatını kaybetmesine ve 151 kişinin yaralanmasına sebep olan Anders Behring Breivik'in yazdığı düşünülen "2083: Bir Avrupa Bağımsızlık Deklarasyonu" başlıklı metinde Avrupa Soluna içerdeki düşman olarak baktığı ve en önce yukarıdaki değerleri savunan Avrupalıları hedef aldığı görülmektedir.

İslam dini ile ilgili bazı konuları yasaklayan düzenlemeler çıkarmanın ötesinde Müslümanların ve dinlerinin toplumun çoğunluğu tarafından tehdit edici olarak algılanmasını sağlayacak bir toplumsal tartışma ortamının oluşturulmasına çalışılmaktadır. İslamofobinin en çok ortaya çıktığı durumlar şu şekildedir:

- * İslam'a ve Müslümanlara yönelik yürütülen kara propaganda ve nefret söylemi,
- * Çalışma şartları, barınma, eğitim konuları başta olmak üzere Müslüman asıllı göçmenlere yönelik çeşitli alanlarda ayrımcılık,
- * Bu kesimlerin siyasal ve toplumsal hayattan dışlanması,
- * Başta kamu görevlileri olmak üzere gayrimüslimlerin Müslüman göçmen kökenli Avrupalılara yönelik sözlü ve fiziki saldırıları,
- * İbadethanelere ve yerleşim yerlerine yönelik saldırılar.

II. İSLAMOFOBİYİ DOĞURAN NEDENLER

* İslam Dini Düşmanlığı (Pro-İsrail neo-konservatifler; katı, uzlaşmaz ve şahin Siyonist çevreler; eski Müslüman, şimdilerde ise ya başka dini benimsemiş ya da 'yeni ateizm' akımına mensup kişiler ve Hıristiyan Siyonistler olarak bilinen aşırı sağcı Evanjelist kesimler)

* İslam Karşıtı (kaynak üreten) özellikle ABD merkezli Düşünce Kuruluşlarının ve bunları finanse eden vakıfların varlığı

* Samuel Huntington'un "politikaların şekillenmesinde belirleyici olan unsurun politik ideoloji değil, kimlikler doğrultusunda gerçekleşeceği yönündeki" tezi

* Doğunun, Batı için tehlikeli olabilecek bir paradigma üretimi içinde olduğu düşüncesinden kaynaklanan İslam Dünyasının Batı'yı tehdit eden bir güç olduğu iddiası

* Hristiyan-İslam Dininin tarihi rekabeti (Endülüs, Osmanlı, Haçlı Seferleri,..)

* Endülüs ve Osmanlı'dan sonra İslamiyet'in, göçle birlikte tekrar Avrupa üzerinde etkisini göstermesi

* Din Perspektifli Gerilim

* Din Temelli Önyargı

* İslam dininin, doğası itibarıyla şiddet yanlısı ve terörü destekleyen, ayrıca siyasal bir ideoloji barındıran bir inanç sistemi olduğu düşüncesi

* İslam dini ile şiddet ve terör arasında sözde ilişki olduğu düşüncesi

* İslam'ın köktencilik, terörizm, aşırıçılık ve şiddetle anılması

* Sınırlı kadın hakları

* İslami Değerlerin demokrasi ve insan hakları ile uyumsuzluğu

* Özellikle ABD'de İslam'dan, haberlerde görülen kadarıyla ve çoğunlukla şiddetle ilintili hadiseler vesilesiyle bilgi sahibi olunması

* Bir süreliğine uykuda olan İslamofobi'yi uyandıran 11 Eylül 2001'de New York'taki İkiz Kulelere yapılan saldırılar

* Avrupa'da şahit oldukları namus ve töre cinayetleri

* Radikal İslamcı Terör Örgütlerinin Eylemleri

* İslam dininin Avrupa ve Avrupalılık fikrine yönelik bir tehdit olduğu düşüncesi. Kendi varlığını tehdit ettiğini düşündüğü İslam'a karşı tedirginlik duymakta ve korku yaşamakta

* İslam'ın kamusal alan üzerinde biçimlendirici nitelikte olan görünürlüğü

* Müslüman nüfusun göç ve doğumla artması (2050 Yılında Müslüman Nüfusun Avrupa Nüfusuna oranının %20 olması beklenmektedir.)

* Avrupa'nın nüfus düşüşünün, kıtanın demografik ve kültürel İslamlaşmasına uygun şartlar yarattığı fikri

* Kullanışlı bir siyasi araç

* Aşırı Sağ Hükümetlerin Yükselişi ve Kullandıkları İslam Karşıtı Dil

* İslamofobiden beslenerek yükselişe geçen popülist muhafazakar partiler

* Alman medyasının sürekli olarak biz ve onlar anlayışını aşılması 3. Kuşaktan hala yabancı diye bahsetmesi.

* Avrupalı Kimliği

* Batı siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmişlik bakımından "medenî" olanı temsil ediyor Orta Doğu ve Doğu "barbarlık ve geri kalmışlığı..

* Beyaz Hıristiyan Üstünlüğü

* Oryantalist Bakış Açısı

* Diğer Psiko-Soyal ve Ekonomik Nedenler:

* Yabancı Olana Duyulan Korku

* Köklü ırkçı ideolojik tavır alışlar

* Yabancı düşmanlığı

* Çoğunluğun azınlığı toplumdan dışlaması

* Ötekileştirme

* İrkçilik

* Küreselleşme ile aidiyet ve kimliklerin buharlaşması ırkçı yaklaşımın bireylere, hem pratik hem de sözde istikrarlı bir aidiyet ve kimlik modeli önermesi.

* Ekonomik Kriz

* Gelecek Kaygısı

III. STRATEJİ PLANI EYLEM MADDELERİ

1. Entelektüel Alan: İslamofobi algısının güçlendirilmesi ve kapsamının iyi belirlenmesi

1.1. İslamofobi Batı/İslam dünyası ekseninden Batı içi bir tartışmaya doğru taşınmalıdır. Bu sayede, Batı'da yürütülecek İslam karşıtı kampanyalar daha ilk adımda İslamofobik algı düzenekleri tarafından itibarsızlaştırılabilir ve etkisizleştirilebilir.

1.1.1. Hâlihazırda mevcut durumu ifade eden tek kelime olan İslamofobi'nin yaygın kullanımının sağlanması faydalı olabilir. İslamofobi Endüstrisi adlı kitabında Nathan Lean nedenini şu şekilde açıklamaktadır:

"Amerika'da 1950'ler ve 1960'larda yani sivil haklar dönemi esnasında, Afro-Amerikalılara önyargıyla yaklaşanlara karşı 'ırkçılık' kelimesinin kullanılmaya başlanması dönüm noktası olmuştur. Aynı şeyin Müslüman toplumlara ve göçmenlere yönelik tavırlarla mücadelede yapılması gerekmektedir. Bugünkü mücadelede dönüm noktası, insanların bütün Müslümanları adaletsiz bir şekilde aynı klişelerin içine sokan, onlara karşı ayrımcılık uygulayan, şiddet yanlısı birkaç kişi yüzünden bütün bir inancı ve onun müntesiplerini bir çırpıda yok sayan materyallere 'İslamofobik' etiketini yapıştırdığı zaman olacaktır."

1.1.2. İslamofobi tanımının sadece İslam korkusu değil, İslam'a karşı önyargılı olma ve hatta İslam'dan nefret etme, İslam'a karşı bilinçli bir düşmanlık ve dışlama hâli, bundan kaynaklı yabancı düşmanlığı ve ırkçılık olarak literatürde kabul görmesinin sağlanması.

"İslam karşıtları kendilerinin ırkçı ya da ayrımcı olmadığını, İslamofobi olduğunu ifade ederek yaptıklarını mazur göstermeye çalışmaktadır."

1.1.3. İslamofobinin bir insan hakları meselesi olduğunun her platformda altının çizilmesi gerekmektedir. İslamofobinin nefret suçu ve İslamofobik yaklaşımların insan hakları ihlali olarak tanınmasının sağlanması için çalışılmalıdır. İslamofobinin insan hakları ve evrensel hukuk ile olan mevcut ilişkisinin ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır. Mevcut yasal düzenlemelerin İslamofobi ile mücadelede etkin kullanılması sağlanmalıdır.

1.2. İslamofobinin Avrupa'nın çoğulculuk, çok kültür- lülük ve birlikte yaşama gibi değerleri ile bu değerleri savunan ve hayata geçiren Avrupalıları da hedef aldığı gerçeğinin vurgulanması.

1.2.1. Oslo katliamının mağduru ailelerle iletişime geçilerek yaşadıklarını dünya kamuoyuna aktarmalarına yardımcı olunmalı.

1.2.2. 22 Temmuz günü, İslamofobi ile (veya daha genel bir ifade ile ayrımcılık ve İslamofobi ile) mücadele günü olarak ilan edilebilir.

1.2.3. 22 Temmuz günü, Norveç Hükümetince düzenlenebilecek törenlere Başbakan düzeyinde katılım sağlanarak "Bu saldırıların Avrupa kültürünü ve değerlerini ve onun bir parçası olan İslam'ı hedef aldığı" mesajı yüksek perdeden Dünyaya verilebilir.

1.2.4. Oslo'daki dehşete sahne olan adaya mağdurların anısına bir anıt dikilebilir.

2. İslamofobi ile mücadele çerçevesinde yürütülecek faaliyetlerde ayrımcılığa maruz kalan diğer inanç grupları, etnik gruplar ile işbirliği yapılması

3. Siyasi Alan: Avrupalı Müslümanların mücadelelerini demokratik çizgide sürdürmesi

3.1. İslamofobi Batının istediği zaman kaşıyabileceği ve Müslüman toplumları kışkırtabileceği bir hal almıştır. Özellikle Avrupa ve Amerika'da yaşayan Müslüman toplumların tepkilerinin şiddet, tehdit unsurlarını içermeyen gösteri yürüyüşü, parlamentolara dilekçe yazılması, dava açılması gibi kanuni yollara başvurulması şeklinde olmasının sağlanması gerekmektedir.

3.2. Provokasyonların amacı İslamiyet'i bir şiddet ve nefret dini olarak göstermek, bu yolla insanlarda Müslümanlara karşı temelsiz bir korku, önyargı ve nefret oluşturmak ve bu hissin devamını sağlamaktır.

3.3. Seçimlere katılım sağlanarak, antidemokratik,

ırkçı İslam karşıtı partilerin meclise girme şansının zayıflatılması için çaba sarfedilmelidir.

3.4. Demokratik temelde örgütlenmeye, sivil toplum kuruluşları oluşturmaya, siyasete daha aktif katılmaya ve entelektüel sermaye biriktirmeye devam edilmelidir.

3.5. Anti ayrımcılık adına siyasette ve medyada kampanyalar düzenlenmeli, negatif söylemler çürütülmesi, İslam'a karşı olumsuz tutum ve duygular sorgulanarak, temellendirilerek halkın gözünde çürütülmesi ve önyargılar bu yolla ortadan kaldırılmalıdır.

3.6. Tüm siyasi partiler "İrkçi Olmayan bir Toplum için Avrupa Siyasi Partileri Şartı"nı imzalayıp uygulamaya teşvik edilmelidir.

4. Mevzuat ve Kurumsal Yapılanma

4.1. Avrupa ülkelerinde İslamofobik suçları izleyip raporlayacak, mağdurlara haklarını aramak için yasal prosedürleri gösterecek "İslamofobi'yle mücadele merkezleri" kurulmalı.

4.2. İslamofobi olaylarının kaydedilmesi ve denetlenmesi sağlanmalıdır.

4.3. Ayrımcılıkla mücadele direktifleri (2000/43/AT sayılı Irk Eşitliği Direktifi ve 2000/78/AT sayılı İstihdamda Eşitlik Direktifi) tam olarak uygulanmalı.

4.4. Ayrımcılık ciddi yasalarla önlenmeye çalışılmalı, bununla birlikte işe alımda, eleman seçiminde ayrımcılıktan kaçınma önlemleri alınmalı, ırkçı davranışlara karşı belli prosedürler izlenmeli, anti-ayrımcı eğitimler düzenlenmeli.

4.5. Ayrımcılığa maruz kalabilecek grupların haklarının bilincinde olmaları ve bu hakları güvence altına alacak imkanlar kendilerine verilmeli.

4.6. Bilinçlendirme çalışmalarına ülkelerin vatan-daşla birebir temasta bulunan polis, sağlık görevlisi, belediye otobüsü şoförü vb. kamu çalışanlarından başlanmalı, Polis eğitim programlarına ırkçılıkla mücadele ve çeşitlilik eğitimi de dahil edilmeli.

4.7. İslamofobiye karşı hukuki mücadelelerin gereğince yürütülebilmesi için İslamofobi vakaları başlangıçtan dava sürecinin sonuna kadar izlenmeli

4.8 Nefret ve dışlamaya dayalı tipik siyasi ve kültürel dil ifşa edilip kınanmalı. Özellikle siyasi aktörlerce yapılanlar izlenmeli, belgelendirilmeli ve rapor edilmeli.

4.9. Avrupa devletlerindeki toplumsal bütünleşmeden sorumlu, ırkçılık ve ayrımcılıkla mücadele eden resmi kurumlarla ulusal ve yerel düzeyde işbirliği yapılmalı, ortak faaliyetleri yürütülmelidir.

5. Mali Alan: İslamofobi ile mücadelede gerekli mali kaynağın ayrılması

5.1. OIC İslamofobia ile Mücadele Fonu Kurulması 'Americans Against Islamophobia (İslamofobiye karşı Amerikalılar), Amerika İslam İlişkileri Konseyi CAIR vb. Amerika ve Avrupa'daki grupların çalışmalarının desteklenmesi

5.2. OIC bünyesindeki İslamofobi ile mücadele çalışma grubunun etkin çalıştırılması

5.3. Özellikle medya alanında Müslüman Avrupalı gençlere eğitim bursu verilmesi

5.4. Avrupa-Müslüman coğrafya arasında medya çalışanı değişim programı düzenlenmesi

6. Medya Alanı

6.1. Medyanın yabancı korkusunu, ayrımcılığı, ırkçılığı besleyecek bir dil kullanmaktan kaçınması gerekmektedir.

6.2. Üye Devletler, Elektronik Ticaret hakkındaki AT Direktifi'nin (2000/31/AT) 14. Maddesi uyarınca yasadışı ırkçı içeriğin yayılmasını önlemek için internet

hizmet sağlayıcıları hakkında kanun çıkarmaya veya mevzuatı güçlendirmeye teşvik edilmelidir.

6.3. Avrupa'daki basın-yayın kuruluşlarında son sözü söyleyen ve asıl olarak popülist hikayelere odaklanan editörler, İslamofobi konusunda bilgilendirilmeye çalışılmalıdır.

7. Eğitim, Sosyal ve Kültürel Alan:

7.1. Avrupa'da kültürlerarası iletişim ve etkileşimin sağlanması, kültürler arasında hiyerarşik bir yapıdan kaçırılması

7.2. Avrupalı Müslümanların sosyal ilerlemelerinin önündeki engellerin kaldırılması. Göçmenler ve azınlıklar için sosyal bütünleşme ve katılım politikaları uygulanması: Üye Devletler, Müslümanlar dahil olmak üzere göçmenler ve azınlıklara eşit fırsatlar sağlanması ve marjinalleşmelerinin önlenmesi amacıyla destek tedbirleri uygulamaya teşvik edilmektedir. Sosyal bütünleşmeye yönelik politikalar geliştirilirken azınlıklara etkin olarak danışılmalıdır.

7.3. İstihdam tedbirlerinin, özellikle eşit erişimi konusundaki önlemlerin teşvik edilmesi.

7.4. Eğitim ve eğitici faaliyet tedbirlerinin teşvik edilmesi Ayrı sınıflar vb ayrımcılıkların önlenmesi. İrkçılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm ve İslamofobi konularının tartışılması, resmi okul müfredatına dahil edilmesi

7.5. Avrupalı Müslümanların kamu hayatına (örneğin politik, ekonomik, sosyal ve kültürel kurumlar ile süreçlere) daha etkin bir şekilde katılmaya teşvik edilmesi

IV. İslamofobi ile Mücadelede Önerilen Eylem Maddeleri

Eylem Maddesi	Konusu	Sorumlu Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar	Dönem	Açıklama
1.1	İslamofobinin Batı içi bir tartışmaya doğru taşınması	YÖK	Dışişleri Bakanlığı AB Bakanlığı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Düşünce Kuruluşları STK'lar		
1.1.2	İslamofobi tanımının ve kapsamının etkili bir şekilde yapılması	YÖK	Dışişleri Bakanlığı AB Bakanlığı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı Düşünce Kuruluşları STK'lar		
1.2.1	OSLO katliamının birkaç dilde hazırlanan bir Belgesel ile dünya kamuoyuna duyurulması	TRT	Dışişleri Bakanlığı		
1.2.2	Oslo katliamının yapıldığı 22 Temmuz gününün İslamofobi ile mücadele günü ilan edilmesi	Dışişleri Bakanlığı	Norveç Hükümeti BM İslam İşbirliği Teşkilatı		
1.2.4	Oslo katliamında hayatını kaybedenler için anıt dikilmesi	Dışişleri Bakanlığı	Norveç Hükümeti		
2.1	Avrupa'daki Müslüman azınlıkların İslam karşıtı olaylara tepkilerini demokratik yollardan vermelerinin sağlanması	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	Dışişleri Bakanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı, STK'lar		
2.1	Avrupa'daki Müslüman azınlıkların İslam karşıtı olaylara tepkilerini demokratik yollardan vermelerinin sağlanması	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	Dışişleri Bakanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı, STK'lar		
2.2	Müslüman ve göçmen azınlıkların seçimlere en üst düzeyde katılımının sağlanması	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	Dışişleri Bakanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı, STK'lar		
2.3					

2.5	Anti ayrımcılık adına siyasette ve medyada zaman zaman kampanyalar düzenlenmesi	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	Dışişleri Bakanlığı AB Bakanlığı TRT STK'lar		İslamofobiyi Avrupa kamuoyunun gündeminde sürekli tutmak gerekmektedir. Kampanyalar Avrupa çapında olabileceği gibi yerel düzeyde de isteklerle birlikte planlanıp yapılabilir
2.6	Siyasi partilerin "İrkçi Olmayan bir Toplum için Avrupa Siyasi Partileri Şartı"nı imzalayıp uygulamalarının teşvik edilmesi	AB Bakanlığı	TBMM		
3.1	AB Ülkelerinde İslamofobi ile mücadele merkezleri kurulması	AB Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı AB Komisyonu		
3.2	Ayrımcılıkla mücadele direktiflerinin tam olarak uygulanması	AB Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Başkanlığı		(2000/43/AT sayılı İrk Eşitliği Direktifi ve 2000/78/AT sayılı İstihdamda Eşitlik Direktifi)
3.5-3.6	Ayrımcılıkla mücadele kapsamında Avrupalı Müslüman vatandaşlara ve göçmenlere ve Avrupalı kamu görevlilerine eğitimler verilmesi ve verdirilmesinin sağlanması	AB Bakanlığı	Dışişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı		
4.1	İslam İşbirliği Örgütü bünyesinde İslamofobi ile mücadele fonu kurulması	Dışişleri Bakanlığı	Kalkınma Bakanlığı Maliye Bakanlığı		1-Üye devletlerin katkılarının sağlanması 2-İslamofobi ile mücadele eden kuruluşların veya STK'ların fondan kısmen yada tamamen proje bazlı yararlandırılması

5.2	AB ülkelerinin yas- adışı ırkçı içeriğin yayılmasını önlemek için internet hizmet sağlayıcıları hakkında kanun çıkarmaya veya mevzuatı güçlendirm- eye teşvik edilmesi	Dışişleri Bakanlığı	AB Bakanlığı Adalet Bakanlığı AB Komisyonu		
5.3	Editörlerin İslamofobi konusunda bilgilendi- rilmesi için faaliyetler- in yürütülmesi	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	Dışişleri Bakanlığı TRT		
5.4	Medya alanında Avrupalı Müslüman gençlere lisans ve üstü eğitim bursu verilmesi	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	İİT		
5.5	Avrupa-Müslüman Ülkeler arasında me- dya çalışanı değişim programı düzenlen- mesi	Dışişleri Bakanlığı	İİT TRT		
6.1	Avrupa'da kültürl- erarası iletişim ve etkileşimi sağlamaya yönelik faaliyetler yürütülmesi	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı	AB Bakanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı		
6.3	Avrupalı Müslüman göçmenlerin isti- hdam konusunda eşit erişime sahip olmasının sağlanması				
6.4	Avrupalı Müslüman göçmenlerin eğitim hizmetlerinden eşit imkanlarla faydalana- bilmesinin sağlanması				
6.5	Avrupalı Müslüman vatandaşların kamu kurumlarına girişler- inde eşit şartlara tabi tutulması				

İSLAMOFOBİ

“İslamofobi” kavramı tüm dünyada ve özellikle Avrupa’da fazlasıyla tartışılan bir konu olmakla beraber, gazeteciler, akademisyenler, araştırmacılar ve düşünürler tarafından genellikle ele alınan toplumsal bir sorundur. Avrupa’nın birçok şehrinde islamofobi ile mücadele etmek için çeşitli sivil toplum kuruluşları faaliyet göstermektedir. Mesela Fransa örneğinde, Türk kökenli Fransız vatandaşlarının inisiyatifinde kurulan ORIW (Organization Racism Islamophobia Watch) her ay Frankafon bölgelerdeki islamofob eylemlerin raporlarını tutar. Ayrıca Fransa’da, Arap kökenli Fransız vatandaşlarının CCIF (Collectif Contre l’Islamophobie – İslamofobyaya’ya Karşı Kolektif) adı altında kurduğu bu dernek, islamofobi ile mücadelede çok etkin bir şekilde alan çalışması yapmaktadır. Dernek, kendi kurumuna bağlı avukatlarıyla, müslüman olduğu için fiziksel veya sözel saldırıya maruz kalmış insanlara hukuki destek sağlar. Sosyal bilimler çerçevesinde herkes bilir ki, eğer bir eylem sivil toplum kuruluşu nezdinde yankı buluyorsa ve bu sivil toplum kuruluşu hak arama çabasına girmişse orada toplumsal bir sorun vardır. Fakat bu sorunu daha iyi kavrayabilmek için ilk önce islamofobi kelimesinin kökenine değinmek ve ne anlama geldiğini irdelemek gerekir. Daha sonra ise Avrupa’da nasıl yankı bulduğunu anlamaya çalışmak önem arz etmektedir. Ayrıca, bilindiği üzere geçtiğimiz sene Fransa’da üst üste iki büyük terörist eylem meydana gelmiş ve bu eylemler Fransa’da yaşayan müslümanları kötü yönde etkilemiştir. Bu nedenle makalemize Fransa örneği üzerinden yansımaları da yer vereceğiz.

Avrupa Konseyi 2005’te yayınladığı “İslamofobi ve Gençler Üzerindeki Etkisi” başlıklı raporunda, islamofobiyi şu şekilde tanımlar: “İslam, müslümanlar ve bu anlamdaki diğer konulara yönelik korkular, veya önyargılarla çeşitlendirilmiş bakış açılarıdır. Bu günlük eylemlerde, ırkçılık ve ayrımcılık veya daha sert saldırılar şeklinde tezahür eder, islamofobi bir insan hakları ihlalidir ve sosyal uyumu tehdit eder.”

İslamofobyaya etimolojik olarak “islam” ve eski Yunanca’da korku anlamına gelen “phobos” kelimesinden türemiştir, kısaca islam korkusuna vurgu yapar. Kavramın ilk defa nerede ve nasıl kullanıldığı hakkında açıkça bir bilgi yoktur, fakat Prof. Dr. Kadir Canatan’a göre bu kavram “xenofobia” kelimesinin uzatısıdır. Eski Yunanca’da “Xenos” yabancı demektir, yani “xenophobia” yabancı düşmanlığı anlamına gelir. Korku duyulan kişi entegral gruptan “farklı” olarak nitelenir, yabancıya karşı beslenen korku ise ona duyulan antipatidir. Buradaki korku, yabancı etkenlerin “saf” olan kültürü etkileyebilecek olabileme ihtimaline yönelik duyulan edişedir. Asıl sorun ise “yabancı” ve “farklı” olan kişi değil de, onu tehdit olarak algılayan öznedir. Yine Prof. Dr. Kadir Canatan’a göre “xenofobia” ırka dayalı bir düşmanlıktır ve ırkçılık ile özdeşleştirilir. Halbuki islamofobi ırka dayanan bir düşmanlık değil, din ve kültür temelli bir düşmanlıktır. İslamofobyanın bu tanımıyla onu tarihi anlamda tespit etmekte kolaylaşıyor elbette ve bu şekilde 1960’lara yani Avrupa’ya müslümanlar tarafından kitlesel göçün başladığı tarihlere kadar gitmek mümkün.

İslamofobyaya kavramı karşıtı bir kesim de var elbette. Onlara göre aslında bu kavram, İslam'a yöneltilen eleştirileri engellemek için kullanılan, yani İslam'ın eleştirilmesini önlemek ve bazı İslami uygulamaları meşru kılmak adına bilerek ve isteyerek ortaya atılmış bir kavramdır. Bu düşünceyi savunanlardan bir tanesi olan Fransız gazeteci Caroline Fourest'e göre ise, bu kavram ilk defa 1979 yılında İranlı bir molla tarafından kullanılmıştır, fakat bu bilginin gerçekliği pek çok araştırmacı tarafından altı doldurulamayan bir bilgi olarak nitelendirilmektedir. En başta da Avrupa Konseyi'nden akreditasyon almış tek Türk STK olarak anılan Cojep International tarafından 2015 yılında "İslamofobi" kavramının antisemitizm gibi hukuksal bir yaptırım olması talebiyle eden Cojep, Avrupa Konseyi'ne girişimde bulunmuş fakat red cevabı alınmıştır. Komisyon, diğer dinler de böyle bir talepte bulunur biz de bunu karşılayamayız endişesiyle konunun çalışılmasını reddetmiştir.

İslamofobyayı daha iyi anlayabilmek için tarih boyunca bu kavramın toplumsal algılarda nasıl şekillendiğini incelemek gerekir.

1. İran Devrimi (1979 - 1989)

İran devriminden sonra Batı dünyasında "İslam Fundamentalizmi" konusunu ele alan kitaplarda artış

gözlemlendi, hatta "İslam Tehdidi"nden bahsetmek bile mümkündü o dönem. Bu, Batı'nın Ortadoğu'ya yönelik yaptığı bir propaganda biçimi olarak da algılandı. Bununla birlikte Avrupa'ya göç eden müslüman kitlenin artık yerleşik bir toplum olarak Avrupa'da varlığını sürdüreceği gerçeği, yerel halk tarafından fark edilmeye başlandı. Bu iki olayın aynı dönemde meydana gelmesi toplum içinde bir direniş biçiminin şekillenmesine neden oldu. Ron Haleber bu direniş şu şekilde tanımlar: "Göçmenlerin kalıcı olarak yerleşmesinin anlaşılmasından sonra, göçmenlerin varlığına yönelik direnişler artmaya başlamıştır. Bu olguya karşı yönelen olumsuz tepkilerin hedef noktasını, göçmenlerin beraberinde getirdikleri kültürel farklılıklar, özellikle de İslam oluşturmaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana modern biçimiyle ortaya çıkan ırkçılık, artık fenotipik ve deri rengi gibi fiziksel özellikleri dışlama biçiminde tezahür etmemektedir; zira bu tür bir ırkçılık yasal olarak yasaklanmış olduğundan cezalandırılmaktadır. Modern ırkçılık, "kültürel dışlama" biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kültürel temelli bir "yeni ırkçılık"tan (neo-racisme) bahsedebiliriz."

Bu direniş ilk başta basın ve seksenli yıllardan itibaren sağcı siyasal partiler tarafından şekillendirilmiştir. Bahsedilen aktörler "İslam Kültürü" başlığı altına "olur olmaz" tüm kavramları yerleştirip, yabancılara

karşı bir direniş şeklini örgütlemeye çalışmışlar ve bunu tartışma noktaları oluşturarak yapmışlardır. İslami dışlayıcı bu tartışmalar yavaş yavaş geniş kitlelere yayılmış ve o dönem aslında olumsuz söylemler olarak tabir edilmesi gereken bu konuşmaların ve bu tartışmaların içinde yer alan kişiler, sözde tabu konuları çekinmeden cesurca tartışabilen kişiler olarak anılmıştır. Haleber'in "yeni ırkçılık" olarak tarif ettiği bu yeni olgu, Prof. Dr. Kadir Canatan tarafından "anti-islamizm" olarak tanımlanır, çünkü buradaki asıl mesele ırk değil kültüre dayalı bir dışlamadır. Fakat her iki kavramda da saf ve farklı iki kültür veya ırk vardır ve bunlar "aşağı" ve "üstün" şeklinde kıyaslanırlar hatta sınıflandırılırlar.

Kısaca bu manada "islamofobi" ve "anti-islamizm" arasındaki fark ise, ilk kavramın daha çok sosyolojik bir terim olarak kullanılması, anti-islamizmin ise daha çok ideolojik veya politik bir düşüncüyü ifade ederken başvurulan bir terim olmasından kaynaklanmaktadır, nitekim "izm" eki bir düşünceyi, bir fikri belirtir.

2. Berlin Duvarının Yıkılması (1989 – 2001)

İslamofobyaya ve anti-islamizm düşüncesi ilk olarak kendini, bir önceki bölümde de ifade ettiğimiz gibi 1980'lerde göstermeye başlar. Ancak ondan sonraki dönem asıl Batı ile müslümanların arasındaki kırılma noktasını oluşturur, bu tarih ise Berlin duvarının yıkılmasına ve bununla birlikte Sovyet Birliğinin çöküşüne tekabül eder, bu dönemde İslam gerçek manada düşman olarak tabir edilmeye başlar. 1993 Yılında Samuel Huntington'un "Clash of Civilization" makalesi Foreign Affairs dergisinde yayınlanır, makale medeniyetler çatışması adı altında aslında Batı dünyasının yeni düşmanlarını tanımlar: İslam ve Budizm. Ayrıca bu düşünce önemli karar mekanizmalarına sahip kişiler tarafından kabul görür ; örneğin 1995 yılında NATO genel sekreteri Willy Claes bir Alman dergisine yaptığı açıklamayla tartışmalara yol açmıştır: "İslam Fundamentalizmi Avrupa için en büyük tehdittir."

Yine o yıllarda siyasetçiler İslama yönelik dışlayıcı tutumlarını söylemlerine yansıtmaya devam etmişlerdir. Bu anlamda daha sonra aşırı sağcı bir partinin lideri olacak olan Pim Fortuyn bir dergide kaleme aldığı şu sözler Avrupa'daki müslüman algısının nasıl şekilleneceğinin habercisidir adeta: "Dünya barışı

için en büyük tehdit İslam'dan geliyor. Burada liberal islam ile fundamentalist İslam arasındaki ayrım oldukça nisbidir." Bu açıklama aslında Pim Fortuyn'un liberal İslam ile fundamentalist İslam arasında hiç bir fark gözetmediğini gösterir. Yapılan ampirik araştırmalara göre bu açıklamalar sadece üst düzey söylemlerde kalmamış ve kamuoyunun İslam algısını da etkilemiştir. Mesela 1990 yılında Hollanda Nijmegen Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre, 1980 yılında Sovyetler Birliği'ni düşman olarak algılayan Hollanda toplumu, 1990 yılında yeniden yapılan aynı araştırmada bu tutumundan vazgeçmiştir, artık yeni düşman petrol üreten Arap ülkeleri ve Irak'tır.

Bu durum 1990-91 yıllarında Körfez savaşı ile birlikte, Batı ile müslüman dünyası arasındaki uçurumu daha da derinleşir. Savaş hızla devam ederken Batı'nın buna tepkisiz kalması ise Ortadoğu müslümanlarını dolaylı yoldan etkileyecektir. Avrupa'da ise müslümanlara yönelik politikaların katılaştığı gözlemlenecektir. 1980'li yıllarda entegrasyon politikaları liberal bir temele dayanırken, bahsedilen dönemde, azınlık toplumun egemen topluma "uyumu" ndan bahsedilmeye başlanır. Bunun içinse hem göç politikalarında sınırlamaya gidilir, hem de "entegrasyonu" arttırmak için önlemler alınır.

3. 11 Eylül ve Sonrası

11 Eylül ile birlikte Batı'daki İslam algısı iyice olumsuz bir hal alır ve en üst seviyesine ulaşır, bundan önce siyaset dünyasında ve medya camiasında verilen demeçler yeterince halk arasında yankı bulmamış ve toplumu derinlemesine etkilememiştir. Fakat 11 Eylül'den sonra, İslam karşıtı söylemlerin zemin bulması daha da kolaylaşmıştır. Sözde islam adına ikiz kulelere yönelik yapılan bu saldırı, siyasetçilerin söylemleriyle birlikte İslam'ı ve özellikle müslümanları hedef alacaktır. O dönemin Amerikan Devlet Başkanı George W. Bush'un "ya bizden yana" ya da "terörden" yana olacaksınız gibi söylemleri şüphesiz ki hafızalara kazınacaktır. 11 Eylül'den iki gün sonra, İtalya Devlet Başkanı Berlusconi'nin açıklamaları da bu yöndedir: "Değer ve normlarımızla, refahımızla, insan haklarına ve din özgürlüğüne saygımızla Batı uygarlığının üstünlüğü konusunda bilinçli olmalıyız. Bu saygı İslam dünyasında kesinlikle bulunmamaktadır."

11 Eylül'den sonra müslümanlara yönelik fiziksel ve sözel saldırılarda ciddi bir artış gözlemlenmektedir. Yapılan araştırmalara göre "islam" ile "terör" ve "şid-

det”, toplumsal algıda birbiriyle örtüşen iki kavram olarak algılanmaktadır. Bu toplumsal algı ise Avrupa’da yaşayan müslümanların dışlanmasına ve ayrımcılığa maruz kalmalarına neden olacaktır.

11 Eylül olaylarının sorumluluğu, Amerika ve Batı ülkeleri tarafından bazı müslüman ülkelerin omuzlarına yüklenirken (Afganistan – Irak), Batı ile müslüman dünyası arasındaki ilişkiler sarsılmaya devam etmektedir. Bazı siyasetçiler ve fikir adamları ise bu durumu adeta destekler gibi açıklamalar yaparlar. Bunlardan bir tanesi Ortadoğu uzmanı Bernard Lewis’tir. 31 Ekim 2005’te The New Yorker dergisinin haberine göre, Lewis ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney’e şu tavsiyede bulunmuştur: “Araplara yapılması gereken şeyin iki gözleri arasına büyük bir sopayla vurmak olduğuna inanıyorum. Onlar yalnızca güce saygı duyar.” Bu söylemler büyük tepki alır, bunun üzerine Lewis dergiye bir yazı gönderir: “Evet, Arapların yalnızca güce saygı duyduklarını düşündüğüm doğrudur.

Yapılan bu kısa tarihi yolculuk esnasında Marwan Mohammed’in de dediği gibi, islamofobi elitlerin yani üst mecraların ve medya mensuplarının ürettiği bir sorundur. Bu sorun ilk önce üst mecralar ya da basın tarafından sözel olarak ifade ediliyor, ya da hukuki bir yaptırım olarak (başörtüsü yasağı gibi), sonra toplumsal algılara indirgeniliyor ve sonrasında sözel ve fiziksel eyleme dönüşebiliyor.

Müslümanların Avrupa’yı “islamlştıracaklar” korkusu yaygınlaşmaya başlamış ve artık bir “iç tehdit” unsuru oluşturmaktadırlar. O yılın başında, Berliner Zeitung gazetesi bir resim yayınladı ve bu resimde Başbakan Angela Merkel başörtülüdür. SPD lideri Kurt Beck’eye ise sakal çizilmiştir ve şu iddia ortaya

atılmıştır: “Böyle devam ederse Almanya’da 50 yıl sonra Hristiyanlar azınlıkta kalacak.”

Tam da bu noktada örnekleri çeşitlendirebilmek açısından Fransa örneğini ele almak gerekir. 2004 yılında Fransa’da devlet okullarında, “dini simgelerin yasaklanması” kararı alınmıştır. Bunun çok açık bir şekilde müslümanlara yönelik bir yaptırım olduğu ise ortadadır, çünkü o dönem hem Hristiyanlar’ın hem de Yahudiler’in özel okulları vardır tüm Fransa’da, sadece Müslümanlar’ın yoktur. O yıllarda ben de başörtülüydüm, Fransa’nın Strazburg şehrinde yaşıyor ve ortaokula gidiyordum. Strazburg’taki bütün özel okullara başvurduk ailemle, yani Hristiyan ve Yahudi okullara belki bir tanesi beni kabul eder diye. Hiç birisi kabul etmedi. Hristiyan bir okulun müdürünün şu sözleri aklıma kazınmıştı o dönem: “Biliyorsunuz hanımefendi, ben bir şey yapamam. Kusura bakmayın. Fakat merak ediyorum, ya hiç bir okuldan onay alamazsanız, ne yapacaksınız? ”. O gün ağlamamak için sessiz kalmıştım, tüm Fransa’daki başörtülü genç kızlar gibi. Bu olaydan bir kaç yıl sonra Fransa’nın Lille şehrinde ilk müslüman okulu açıldı ve şu anda başarı derecesi çok yüksek.

Fransa’da iki olay 2015 yılında gündemi sarsmıştır. İlk önce sene başında meydana gelen Charlie Hebdo olayları ve ondan sonra sene sonunda Paris’in göbeğinde 130 kişinin bir gecede katledildiği Daeş gerçeği. 11 Eylül’de olduğu gibi yine İslam adına yapılan vahşice bir eylem, yine toplumsal algılara dokunan bir eylem ve yine asıl olaydan sonra Müslümanlara yönelik sözel ve fiziksel eylemlerin artış gösterdiği bir durum ve bunun akabinde siyasetçilerin kullandığı söylemler. İkinci saldırıdan sonra, Fransa Başbakan’ı Manuel Valls bir televizyon programında yaptığı açıklamada şu sözleri kullanmıştır: “Fransızlara söylemek istediğim, ‘savaştayız’. (...) Evet, savaştayız ve eyleme geçip bu cihatçı düşmanları vuracağız, onları Fransa’da, Avrupa’da, Suriye’de ve Irak’ta yok etmek için. (...) Bu savaşı kazanacağız.” Başbakan’ın bu sert tavırları Fransa’nın günlük işleyişine de yansdı elbette, tüm ülkede özel hal ilan edildi, sokaklarda askerler çoğaldı ve denetimler en üst safhaya çıktı. Müslüman derneklere polis tarafından baskınlar düzenlendi ve dolaylı yollardan müslümanlar hedef olarak gösterildi. CCIF’nin yaptığı araştırmalara göre olaylardan hemen sonra, müslümanlara yönelik saldırılarda ciddi bir artış gözlemlendi. 2015 Yılıının sonunda Fransa bölgesel seçimlere gitmiştir, ilk turda aşırı sağcı partinin (Front National) ikinci tura geçebilmesi ise bu olayların yansımaları olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak yapılan bu kısa tarihi yolculuk esnasında Marwan Mohammed'in de dediği gibi, islamofobi elitlerin yani üst mecraların ve medya mensuplarının ürettiği bir sorundur. Bu sorun ilk önce üst mecralar ya da basın tarafından sözel olarak ifade ediliyor, ya da hukuki bir yaptırım olarak (başörtüsü yasağı gibi), sonra toplumsal algılara indirgeniliyor ve sonrasında sözel ve fiziksel eyleme dönüşebiliyor. İşte tam da bu yüzden, bu alanda çalışan STK'lar, islamofobinin bir suç olarak tanınmasının ne kadar önemli olduğuna dikkat çekiyor.

Kaynakça

1-www.oriw.org

2-www.islamophobie.net

3- Charlie Hebdo saldırıları – 7 Ocak 2015 – 12 ölü
•Paris saldırıları – 13 Kasım 2015 – 130 ölü

4- <http://fr.m.wikipedia.org/wiki/Islamophobie>

5- "İslamofobi ve Anti-islamizm: Kavramsal ve Tarihsel yaklaşım", s. 26, In: Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm, Prof. Dr. Kadir Canatan, Ankara 2007.

6 - <http://prochoix.org/frameset/26/islamophobie26.html>

7 - www.cojep.com

8 - Bu bilgiye kendileriyle yaptığımız röportaj sırasında ulaştık.

9- "İslamofobi ve Anti-islamizm: Kavramsal ve Tarihsel yaklaşım", s. 45, In: Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm, Prof. Dr. Kadir Canatan, Ankara 2007.

10 - "Kızıl Komünist Tehlikenin Yerini Alan 'Fanatik Müslüman' İmajı", s. 202, In: Avrupa'da İslam, K. Canatan, Beyan yayınları, İstanbul, 2005.

11- "İslamofobi ve Anti-islamizm: Kavramsal ve Tarihsel yaklaşım", s. 47, In: Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm, Prof. Dr. Kadir Canatan, Ankara 2007.

12- A.g.e, s. 48

13- Paul Vanden Bavière, *De moslim als neuwe vijand, Uitpers, nummer 73 – 7de jaargang Maart 2006*

14- Elsevier, 25 agustos 2001.

15- "Kızıl Komünist Tehlikenin Yerini Alan 'Fanatik Müslüman' İmajı", s. 219, In: Avrupa'da İslam, K. Canatan, Beyan yayınları, İstanbul, 2005.

16- "İslamofobi ve Anti-islamizm: Kavramsal ve Tarihsel yaklaşım", s. 51, In: Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm, Prof. Dr. Kadir Canatan, Ankara 2007.

17- A.g.e, s.52

18- *Europe's Muslims More Moderate, The Great Divide: How westerners and muslims view each other, The Pew Global Project Attitudes, s.16, Washington, 2006.*

19- "İslamofobi ve Anti-islamizm: Kavramsal ve Tarihsel yaklaşım", s. 54, In: Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-islamizm, Prof. Dr. Kadir Canatan, Ankara 2007

20- A.g.e, s.54

21-<https://www.education.gouv.fr/bo/2004/21/MEN-GO401138C.htm>

22- www.lycee-averroes.com

23- <http://www.europe1.fr/politique/valls-sur-les-attentats-a-paris-nous-sommes-en-geurre-262059>

24- <http://essonneinfo.fr/91-essonne-info/73857/sest-il-passe-chez-baraka-city/>

25- www.islamophobie.net

26- www.frontnational.com

27- Abdellali Hajjat, Marwan Mohammed, *Islamophobie Comment les élites français fabriquent le "problème musulman"*, Paris 2013.

BİRAZ DA EMPATİ GEREKMEZ Mİ ?

Kardinal Newmann 1854'te Türk Tarihi üzerine verdiği konferanslarda şöyle der: "Vizigotlardan Sarasenlere değin, Hristiyanlık ile temasa geçen bütün ırklar, kavimler er geç Hristiyanlığı kabul etmişlerdir. Genel kuralın tek istisnası Türklerdir. Hristiyanlığı kabul etmek şöyle dursun, Hristiyanlığı ortadan kaldırmaya çalışmışlar, tarih sahnesine çıktıkları 1048 yılından beri Hristiyan (Haçlı) düşmanlığının öncüsü, sözcüsü, simgesi olmuşlardır." (Güvenç, Bozkurt, Türk Kimliği, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 309)

Yan yana gelmemesi gereken iki kelime birleştirilerek tek kelime haline getirilmiş. İslâmofobi, "İslâm korkusu" demektir. Müslümanlara karşı duyulan irrasyonel nefret, ayrımcılık, düşmanlık ve kin besleme anlamına gelir.

İslâm'ı korku ile yan yana getirenler bunu, Müslüman olan ve olmayan tüm insanları İslâm'dan uzaklaştırmak için yapmış olmalıdır. Bu kavram, 90'lı yılların ilk yarısında seslendirildi. 'İslâmofobi' özellikle 11 Eylül 2001'de ABD'deki ikiz kulelere yapılan kanlı saldırıdan sonra yaygın olarak kullanılmaya başlandı. Dolayısıyla, Avrupa'da ve Amerika'da Müslüman imajı zedelendi. Zedelenmeden de öte düşmanlığa varan 'söylem' ve hareketlerin ortaya çıkmasına sebep oldu.

Batılı ülkelerdeki işsizlik, batılı toplumların giderek yaşlanması gibi durumların beslediği yabancı düşmanlığının en önemli öznesi Müslümanlar oldu. Avrupalılar, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'nda yaşadıkları acı tecrübelerden yola çıkarak hareket ediyorlar ve korkuyorlar. Aç kalacaklarından korkuyorlar. Ve bu korku giderek paranoyaya dönüşmüş durumda. Bu durum öyle kötü bir hal aldı ki Avrupa'daki ırkçı partiler oylarını artırdılar. O kadar ki; bakışlar, Müslümanları sokakta, iş yerinde, okulda rahatsız eder duruma geldi. Müslümanların, jimnastik salonlarına, havuzlara girmesi yasaklanır oldu. Başörtülü hanımı, sakallı Müslümanı toplu taşıma araçlarında insanlar endişeli ve korkulu bakışlarıyla linç eder duruma geldiler.

Tüm taşkın tavırları, batılı uzmanlarca kaşına kaşına sivriltilen ve şöhrete kavuşturulan el-Kaide, eş-Şebab, Boko Haram, Taliban, şimdi de İsid benzeri nice hareket planlı bir şekilde "İslâm korkusunun" temelini oluşturmaktadır.

"Bugün başta Türklere olmak üzere, Batı dünyasının İslâm medeniyetine karşı takındığı tavırları, geliştirdiği davranış biçimlerini, bir türlü saklayamadığı kin ve nefret duygularını iyi anlayabilmek için Batılı bilinçaltının tarihi iyi tahlil edilmelidir. Batılı aklın tüm yapıp etmelerine sinmiş bu halet-i ruhiyenin muharrik gücü 'korku'dur. Bu korku Batılı insanın bilinçaltına işlemiştir; arizî, gelip geçici bir durum değildir bu, tersine cevherî nitelik kazanmıştır.

Kültürlerine, edebiyatlarına, siyasetlerine, bilimlerine, teknolojilerine, hatta dillerine sinmiş olan bu 'korku', Batılı insanın yıkıcılığının, yok ediciliğinin ana nedenidir. Çünkü sürekli korku kendine güvensizliği, kendine güvensizlik de başkasını yok etmeyi, ötekine hayat hakkı tanımamayı zorunlu olarak getirir. Öyle olmasa yalnızca Arapları yok edecek genetik kodlu bomba yapmayı hangi hastalıklı akıl kurgulayabilir? Önümüzdeki yıllarda şöyle bir haber gazetelerden okunursa hiç şaşılmalıdır: "Angloamerikan-yahudi bilim adamları yalnızca Müslümanları öldürecek dinî kodlu bir bomba imali için araştırmalara başladılar". Bir de buna özel bir kod ekleyebilirler: "İstanbullu olan Türk" kodu; kimbilir!."(Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu; Akıllı Türk Makul Tarih; S.76-77)

İslamofobi'nin Tarihi Boyutu

İslamofobi'nin tarihi boyutu Endülüs'ün fethedilmesine kadar gider. İspanya ve Portekiz'den Müslümanların atılması için başlatılan "Reconquista (Yeniden Fetih)" hareketi Müslümanlara olan kinin, düşmanlığın sonucudur. Bu hareket 9. yy'dan 15. yüzyılın sonuna kadar devam eder. **Haçlı Seferleri** demek de mümkündür bu harekâta. Bu seferler Papa'nın talebi ve çeşitli vaatleri üzerine, Müslümanların elindeki topraklar (Kutsal Topraklar) üzerinde askeri ve siyasi kontrol kurmak için düzenlenmiştir.

Kirli İzabel, Reconquista'nın ateşli icracılarından. Kirli İzabel'in emriyle, Haçlı Seferleri'ne asker devşirmek isteyen Kilise mensuplarının yaptığı propagandalar İslamofobinin zeminini oluşturur. "Hristiyanlığa karşı Müslümanlık tehdittir, tehlikedir." Verilen mesaj budur. 800 yıl birlikte yaşayan insanlar bu mesajı alan Hristiyanlar tarafından Endülüs'ten kovulmuştur.

Kirli İzabel İspanya kraliçesidir. "İspanya'da tek bir Müslüman kalmayınca kadar banyo yapmayacağım." diye yemin etmiştir. Rivayetlere göre 50 sene banyo yapmamıştır. Kirli İzabel lakabı buradan gelir. Onun talebi üzerine İspanyol engizisyonunda din temelli temizlik politikası başlatılmıştır. Kirli İzabel 31 Mart 1492'de Yahudilerin ve Müslümanların sınır dışı edilmesini öngören Elhamra Kararnamesi'ni imzalamıştır. Bu kararnameye rağmen, Müslümanlar Hristiyanlığı kabul etmeye zorlanmıştır, kabul etmeyenler Engiziyon'a verilmiş ve idam edilmişlerdir.

Avrupa'da radyolojinin kurucusu olan Nobel ödüllü Madam Curie, bu etnik temizlik hakkında şöyle der: "Müslüman Endülüs'ten bize 30 kitap kaldı, atomu parçalayabildik. Şayet yakılan bir milyon kitabın yarısı kalsaydı çoktan uzayda galaksiler arasında geziyor olacaktık. Orada bilim sıfırlanınca, biz yeniden sıfırdan onların yüzyıllar önce keşfettiği şeyleri bulmaya çalıştık ve yüzyıllar kaybettik."(Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi, Çağ yay. Cilt 4)

Kirli İzabel'i, Martin Luther takip eder. Luther'e göre Türk (Müslüman) bir şeytandır, fakat "Papa biraz daha büyük bir şeytandır." (Martin Luther, L'Exhortation A la Priere Contre le Turc, Oewres, s. 277 - 280, cilt: 7, Geneve, 1962)

Martin Luther

Martin Luther, Batı medeniyetini İslâm tehlikesinden korumak için Türklere karşı savaşmanın her Hristiyan'ın üzerine vazife olduğunu bildirir. Bu konuyla ilgili eseri vardır. "Küçük ve Büyük Kateşizm." Türklerin evlilik geleneklerini de tasvir ettiği eserinde; Türk erkeklerinin şehvetine düşkün olduğunu "Kur'an'ın erkeklere 10 ya da 20 eş alma ve boşama hakkı verdiğini, Türklerde kadınların ölçülemeyecek kadar ucuz ve aşağılık olarak görüldüğünü ve sığırlar gibi alınıp satıldığını," iddia etmiştir. Luther'e göre Türk geleneklerindeki bu uygulama evlilik olarak tanımlanamaz, öyle ki Türklerin (erkeklerinin) bir hayatı ömür boyu paylaşmak gibi bir amaçları bulunmamaktadır" der. (Luther, 1541, s. 112)

Kirli İzabel, Reconquista'nın ateşli icracılarından. Kirli İzabel'in emriyle, Haçlı Seferleri'ne asker devşirmek isteyen Kilise mensuplarının yaptığı propagandalar İslamofobinin zeminini oluşturur. "Hristiyanlığa karşı Müslümanlık tehdittir, tehlikedir." Verilen mesaj budur. 800 yıl birlikte yaşayan insanlar bu mesajı alan Hristiyanlar tarafından Endülüs'ten kovulmuştur.

Reformcu Martin Luther'e göre Türklerdeki bu şehvet düşkünlüğü Hz. Muhammed'e dayanmaktadır. "Şeytanın hizmetçilerinden biri" olduğuna inandığı Hz. Muhammed, Luther'e göre zalim bir vahşidir ve İslâm da Türklerin iddia ettiği gibi vahye dayanmamaktadır (Luther, 1529, s. 44):

Devam eder Papaz Luther, "Muhammed yalancı bir ruha sahip olduğundan ve Şeytan da Kur'an'ı ile ruhları öldürdüğünden O'nun da yola koyulup kılıcını da alarak bedenleri öldürmek için saldırmaması gerekiyor ve böylece Türk inancı vaazlarla ve mucizelerle değil, bilakis kılıç ve katliamlarla ilerledi..." der. Bir başka metinde ise Hz. Muhammed'in zulmünü ön plana çıkarır ve şöyle der: "Muhammed, insanların

kılıçla idare edilmesi gerektiğini emreder ve onun Kur'an'ında çokça geçen kılıç kullanma işi en soylu iş olarak nitelenir. Bu nedenle Türk, aslında katil ve eşkiyadan başka bir şey değildir." (Luther, 1529, s. 43):

Luther'in, Yukarıdaki iddiaları dikkate alındığında, İslâm ve Müslümanlar hakkında; Türklerin şiddete ve şehvete düşkün kişiler olduğu, Hz. Muhammed'in ise savaş ve kılıç insanı olduğu, dolayısıyla İslâm'ın 'zalimlerin dini' olduğu sonucuna vardığı görülür. Luther, "Türkler zorunlu oldukları ya da barış içindeki topraklarını korumak için savaşmazlar; aksine, bir korsan ya da eşkiya gibi diğer ülkeleri soymaya ve yağmalamaya çalışırlar." ifadelerini kullanarak Ortaçağ'ın klasik tezlerini tekrarlamıştır (Luther, 1529, s. 33).

XVI. yüzyıl... Kanunî Sultan Süleyman komutasındaki Osmanlı orduları Avrupa'nın içlerinde nizam-ı âlemi [ilim ve adaleti] tesis için ilerliyor. Alman soyluları Avrupa'nın büyük bir bölümünün dinlerini değiştirecek ölçüde Türklere yakınlık duyduğu böyle bir ortamda toplantı üzerine toplantı yapıyorlar; İslâm'ın ve Türklerin yaşam biçimlerini etkisizleştirecek yöntemler üzerinde konuşuyorlar. Tüm bu gayretleri boşuna çabalar olarak görüp Alman ulusunun soylularına seslenen Martin Luther, 'en iyi dünyevî düzenin' sahibi olarak kabul ettiği Türklere karşı Tanrı'ya yakarmaktan başka çare görmüyor. Çünkü, Luther'e göre, Tanrı'ya kurtarılacak şeylerin kurtarılmasına yardımcı olması konusunda yakarılabilir; olanaksız talep etme konusunda değil... Sofra konuşmalarında, sohbet bu şekilde sürerken bir Alman soylusu ayağa kalkıp şöyle sesleniyor: "Bırak duayı, yakarmayı! Özel bir topun var mı Türklere karşı?" Martin Luther'in cevabı ilginç: "Hayır! Ama özel bir duam var".(Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu; Batılı bilincin "Top" korkusu; Anlayış Dergisi, Sayı 2, Temmuz 2003). Luther bir papazdır, hem de reformist bir papaz. Her fırsatta halkı İslâm'a karşı olmaya çağırır. Halkın yüreğine İslâm korkusu salmak için özel çaba sarf eder. Görüldüğü gibi, Avrupalı'nın İslâm korkusu sadece bugünün meselesi değildir.

"İslâm, Batı İçin Potansiyel Düşmanlık Odağıdır"

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Müslümanlarla Hristiyanlar arasında belirli ilişkiler kurulmuşken, bu süre içinde o eski düşmanlıklar biraz da olsa azalmış veya üstü küllenmeye yüz tutmuşken, Salman Rüş-

di'nin 1989'da yayınlanan Şeytan Ayetleri romanı ile o küller deşilmiş ve Huntington'un, "İslâm, Batı için potansiyel düşmanlık odağıdır" dediği "Medeniyetler Çatışması" adlı eseriyle de İslâmofobi ateşinin harı artırılmıştır.

İkiz Kuleler

İslâmofobi daha sonra "ABD ve Batı Avrupa'da 21. yüzyılın hemen başında yaşanan 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezine saldırı, 11 Mart 2004'te Madrid, 21 Temmuz 2005'te Londra bombalı saldırıları ile akıl almaz şekilde "İslâm korkusunun" son bir asırlık geçmişine adeta rahmet okutacak seviyede abartılar ile ele alınarak daha geniş kitleler üzerinde etkin hale getirildi. Özellikle son 50/60 yılda içlerine kabul ettikleri ve İslâm'ı eğitilmiş olarak çok iyi bilmeseler bile genel kültürüyle donanmış Müslüman işçilerin buldukları toplumsal ortamlarda insani reflekslerle ve tabii yollarla geliştirdikleri beraber yaşama alışkanlığı, Batı'nın geleneksel ve önyargılı İslâm karşıtlığını yok etmese de epeyce azaltacak seviyeye ulaşmıştı. Artık sadece İslâm'a aşırı ilgi ile Müslüman olan birkaç şahsiyet yerine, küçücük çocuklardan işçilere, memurlara, serbest meslek sahiplerine, sanatçılara, sporculara, akademisyenlere velhasıl toplumların tüm katmanlarına kadar yerel Müslüman nüfuslar oluşmaya başladı. Şayet ciddi bir İslâm korkusu hayata geçirilmezse ihtida edenlerin oranının büyümesi önlenemeyecekti. Korku yaratılması gerekiyordu. Bu korku da ancak Kur'an-ı Kerim, Hz. Muhammed ve bu dine inananlara karşı yürütülecek her türlü aşağılayıcı tavırla mümkün olabilirdi." (<http://fr.wikipedia.org/wiki/Islamophobia>) Böylece; tüm dünyada, özellikle Batı ülkelerinde önceki yabancı düşmanı ırkçı eğilimler yeniden hortlatılmış, Müslüman ve terörizm kavramlarına zihinlerde yer açılmıştır "Müslüman eşittir şiddet" algısı oluşturulmuştur. Müslüman düşmanlığı normalleştirilmiştir. Bu algı oluşturma operasyonunda, Doğu Bloku'nun yıkılmasının da etkileri büyüktür. Duvarların yıkılmasından sonra Batı için, Amerika için düşmanın tanımı değişmiştir. Düşman artık Komünizm değil, İslâm'dır: "NATO'nun yeni misyonu fundamentalist İslâm ile mücadeledir. Artık düşmanın kod rengi kırmızı değil İslâm'ı temsil eden yeşildir" (Nato Genel Sekreteri Belçikalı Willy Claes, 1996) Amaç, 1400 yıllık İslâm medeniyetini kökünden kazımdır, mabetleri, kütüphaneleri, kervansarayları ne varsa elde avuçta hepsini yok etmektir.

Amaca ulaşmak için ne gerekiyorsa yapılmalıdır. Ge-
rekirse, halkın üzerine gaz bombası bile atılmalıdır.
Yılgınlık meydana getirmek için, kadınları, çocukları,
savunmasız insanları öldürülmekte beis yoktur.

Müslümanları “İtibarsızlaştırma”

Müslümanlar, ülkelerin, o ülke insanların güvenli-
ğinden sorumlu bir teşkilat tarafından (NATO) bu
şekilde hedefe konulunca, İslâmofobi’yi tetiklemek
için, bir “üst akıl” Müslümanlığa karşı sabotajlar dü-
zenlemeye başlamıştır. O üst akıl, dünya kamuoyun-
da Müslümanları “İtibarsızlaştırma” görevini üstlen-
miş merkez veya merkezler oluşturmuş olmalıdır. Bu
merkezlerin değişik zamanlarda değişik mekânlarda
yaptıkları alt yapı çalışmalarıyla, ressamlar, yazarlar,
karikatüristler birdenbire Müslümanların hedefi halie-
ne getirilmiştir.

İŞİD

1999 yılında İŞİD adında bir terör örgütü ortaya çıka-
rılır. Kimler tarafından çıkarılmış, niçin çıkarılmış, asıl
amaçları nedir, desteği kimlerden alır, belli değildir.
Sosyal medya ve televizyonlar tarafından destekle-
nen kapalı bir kutudur. “Kafa kesiyorlar”, “masum
insanları enselerinden vurarak” toplu infazlar yapı-
yorlar. Medya da bu sahneleri konulu film gibi yayına
koyuyor ki; İslâmofobi algısı oluşsun.

Charlie Hebdo

Ve Charlie Hebdo; Fransa’da yayınlanan bir mizah
dergisi. İslâm Peygamberi Hz. Muhammed’le (s) alay
eden bir karikatür yayınlamak medya tarihinin en

büyük ve en kanlı saldırısının gerçekleşmesine sebep
oluyor. Siyahlar giyinmiş karanlık kişiler, siyah bir
otomobille geliyorlar, ellerinde kalaşnikoflarla dergi-
yi basıyorlar ve sonrasında 12 ölü.

Kafaya sarılan bir sarık ve “Allah-ü ekber” diye atılan
bir slogan, her zaman olduğu gibi faturanın Müslü-
manlara kesilmesine yetiyor. “Kanlı milat...” Tıpkı 11
Eylül’de İkiz Kuleler’e yapılan saldırı gibi...

Müslümanlar Bu Eylemleri Ne İçin Yapıyorlar?

Varsayalım ki Müslümanlar bu cürümleri işliyorlar;
niçin işliyorlar, ne faydası var bu cürümlerin Müslü-
manlara? Müslümanlar, bu cürümlerin Müslümanlığa
karşı ön yargı dalgalarının tsunamiler gibi kabarması-
na sebep olacağını bilmiyorlar mı? Müslüman ken-
disine zararlı olacak, nefret artırıcı bir cinayeti neden
işler? Milyonlarca kardeşinin üzerine nefret ateşini
niçin saçar? Durup düşünmek lazımdır.

Bu insanlık suçunu işleyenler ya Müslüman değildir,
taşeron olarak çalışırlar ya da aldatılmış kandırılmış
fikri ve zikri satın alınmış meczuplardır, proje işçile-
ridir.

Biraz Da Empati Gerekmez mi?

Peki Müslümanlar bu vandallıkları durduk yerde mi
yapıyorlar? Ortada fol yok yumurta yokken mi ya-
pıyorlar? Hırsızın hiç mi suçu yoktur? 21.yy’da yer-
yüzünde Müslümanın kanından başka akan kan var
mıdır? Müslümanların yurtlarından başka işgâl edilen
ülke, talan edilen medeniyet var mıdır? Diri diri yakı-
lan, çocuklarının önünde infaz edilen başka bir millet
var mıdır? Sivillerin, çocukların, yaşlıların acımasızca
katledildiği, kadınlarının kızlarının gözlerinin önünde
tecavüz edildiği başka bir coğrafya var mıdır? Mil-
yonlarca insanı mülteci durumuna düşürülen başka
bir ülke var mıdır? Cevap hayır olacaktır. Öyleyse
empati yapılarak o insanları da anlamaya çalışmak
gerekmez mi?

Şimdi soralım; bu şiddet görüntüleri mi İslâmofobi-
yi üretiyor, yoksa Batı’nın özellikle İslâm’a karşı oluştur-
duğu önyargılar ve dışlamalar mı İslâmofobi-
yi yaratan şiddete neden oluyor? Durup düşünmek lazım.
Keşke İslâm’ın Peygamberi için çizimler, karikatürler

yapılmasa, Müslümanların ülkeleri işgal edilmese, Müslüman anneler çocuksuz, Müslüman çocuklar annesiz bırakılmasa, Müslümanlar tahrik edilmese de bu olanlar olmasa...

Dezenformasyon

“ABD’li Oscar ödüllü oyuncu ve yönetmen Ben Affleck, İslâm hakkında dile getirilen görüşleri çirkin ve ırkçı olarak nitelendiriyor ve itirafta bulunuyor: “Biz Müslümanların öldürdüğüne oranla çok daha fazla Müslümanı öldürdük” diyor.

Batı dünyası zihinlerdeki Müslüman algısını kirletmek için medya gücünü çok iyi kullanıyor. Yabancı yapım sinema filmlerine bakıldığında genellikle düşman veya terörist olarak tanımlanan grupların ya direk Müslüman ya da Müslüman nüfusu ağırlıklı milletlerden seçildiğine şahit oluyoruz. Söz konusu haber içerikleriyle de Batı her türlü dezenformasyonla Müslümanları hedef haline getirebiliyor. Edward W. Said, “Medyada İslâm” adlı eserinde, Batı’nın İslâm’a bakış açısıyla ilgili şu tespiti yapıyor: “Batı medyası haber içeriklerinde dezenformasyon yapıyor. “İslâm, Müslüman, Terörizm, Şiddet” kavramlarını bir araya getirmek için bunu yapıyor.” (Elbistanın Sesi; Dr. Mustafa Bostancı)

İslâm’ı Çıkarları İçin Kullanan Müslümanlar da İslâm’dan Korkuyor

Öte yandan, İslâm’ı çıkarları için kullanan Müslüman kimlikli insanlar da, insanları İslâm’dan uzaklaştırmak için algı oluşturmaya çalışıyorlar. İslâm’dan korkan bu sahtekar Müslümanlar, Hz. Muhammed’in vefatından sonra türemeye başladılar. Bunlar konuşmalarında, Kur’an’dan ve Sünnet’ten örnekler vererek Hz. Peygamber’e olan bağlılıklarıyla değer kazanmak isterler. Değişik merasimler düzenleyerek hayırsever Müslümanlar olarak ön plana çıkarlar. Yeri geldiği zaman namaz kılarlar, oruç tutarlar, hacca giderler. Yeri geldiğinde, mukaddes değerleri göklere çıkarırlar, adalete dayalı bir din anlayışına tarafmış gibi dururlar. Oysa adalet sadece kendileri için lazımdır. Fakir fukara, garip gurebânın sırtından geçinmeyi çok severler. Kur’an’ın infak ayetlerini görmezden gelirler. Kur’an’a dayalı bir hukuk sisteminden nefret ederler. Nüfuzlarını kullanarak Müslümanların iradelerine ipotek koymuşlardır. Tevhidle barışık değiller-

dir. Kur’an gerçekleriyle yüzleşmek istemezler. Çıkar çevreleriyle iş tutarlar.

Dedelerinin, ninelerinin namaz kıldığından, hacca gittiğinden bahsederler. Kendilerinin de her yıl mevlit okutarak dini görevlerini yerine getirdiklerini anlatırlar. Referansları kalplerinin temizliğidir. 21. yy’da bu Müslümanlardan oldukça fazla vardır.

İslâm’a dayalı bir sistem kurulursa; zina edenlerin recmedileceğinden, hırsızlık yapanların ellerinin kesileceğinden, kadınların kara çarşafa sokulacağından, 4 hanımla evliliğin yasalaşacağından bahsederek “İslâm korkusu” algısı oluşturmaya çalışırlar.

İslâmofobi Bağlamında Müslümanlara da Söyleyeceklerim Var

İslâm coğrafyası sorun yaşıyor: Çünkü, Müslümanlar İslâm’ı yaşama sorunu yaşıyor. Dünyaya İslâmi değerleri aktaramama sorunu yaşıyor. İslâm coğrafyasında yaşayan Müslümanlara sorulsa, “Müslüman mısın” diye; “Elhamdülillah Müslümanım” cevabını alırlar. Sıra Müslümanlığı yaşama sorusuna gelince, aldığımız cevaplar aynı netlikte olmaz. İşte burada sorun yaşamaya başlıyoruz. Müslümanlar, Kur’an’ın tarif ettiği Müslüman gibi yaşamıyorlar. Aksine Müslümana yakışmayacak davranışlar içinde bulunarak Avrupa’nın önyargısını, kendi toplumundaki önyargıyı, nefreti haklı çıkarıyorlar. Durum böyle olunca, inancımızın bize kazandırdığı birçok iyi hasletle birlikte değerlerin de aşındığına şahit oluyoruz... İslâm’ı yeterince temsil edemiyoruz. Başucu kitaplarımız bidat ve hurafelerle dolu. Sıkıntıların kaynağı işte burasıdır.

Müslüman olduktan sonra Yusuf İslâm adını alan İngiliz şarkıcı Cat Stevens’a sordum, aldığım cevap çok manidar: “Müslüman olmadan önce Müslümanları tanısaydım eğer, kesinlikle Müslüman olmazdım. Ben önce Kur’an’la tanıştım ve de Müslüman oldum.” (İslâm Federasyonu Berlin, 1986) Bu tespit Müslümanlara ders niteliğindedir. Ama, çok acıdır.

Radikal Gruplar

Batı dünyası, sinemasıyla, medyasıyla, düşünce kuruluşları ile ve diğer iletişim araçlarıyla ve de bizim

kaynaklarımızı referans göstererek bir Müslüman algısı oluşturmaya çalışırken; “İslâm âleminde, kendisi gibi inanmayan ve düşünmeyen Müslümanları tekfir ederek, onların canına kıymayı cihat zanneden “yaralı bilinçler” türedi. Bu yaralı bilinçlerin yaptıkları, dünya üzerinde yaşayan bütün Müslümanları menfi bir şekilde etkilemekte ve İslâmfobi adı verilen nefret endüstrisine malzeme ve gerekçe teşkil etmektedir. Müslümanlar, kan ve gözyaşını dindirmek, nesillerin yok olmasını engellemek, coğrafyamızdaki maddi ve manevi zenginliklerin korunmasını sağlamak için çaba sarf etmelidirler. Müslümanlar, bir damla insan kanının milyonlarca varil petrolden çok daha değerli olduğunu bütün dünyaya anlatabilmelidirler.

Müslümanlar olarak, İslâm’ın sahip olduğu insani değerleri, düşünce zenginliğini, mümkün kıldığı birlikte yaşama ahlak ve hukukunu, asırları aşan beraber yaşama tecrübesini, hedeflediği bireysel ve toplumsal barışı başta kendimize hatırlatmak ama aynı zamanda da bütün bu güzellikleri dünyaya anlatmak ve öğretmek zorundayız. Birbirimizle daha çok görüşmeli, sorunlarımızı ve sorumluluklarımızı daha çok konuşmalıyız.”(Prof. Dr. Mehmet Yılmaz; T.C. Diyanet İşleri Başkanı)

İslâm’ı Yaşam Biçimi Olarak Seçen Müslümanlar

Hz. Muhammed’in Mekke Müşriklerine, Allah’ın bir olduğunu söylediği o ilk günden beri İslâm’ı yaşam biçimi olarak seçenler hep olmuş. Bundan sonra da yine olacaktır. Bunlar Tevhid gerçeğinden ayrılmamışlardır, adaleti ayakta tutmuşlardır, hürriyet için mücadele etmişlerdir, zalimiwn karşısında dimdik durmuşlar, eğilmemişler, mazlumun yanında yer almışlardır. Dünya nimetlerini insanlığın faydasına sunmuşlar, medeniyetler kurmuşlardır. İnsanların barış içinde yaşayabilmeleri için ne gerekiyorsa onu yapmışlardır. İlkeli davranmışlardır. Onlar bundan sonra da aynı yolda yürüyeceklerdir. Bunlar İslâm’dan korkmazlar: Çünkü, İslâm onlara hayat vermiştir. Onlar, İslâm’ı yaşam biçimi olarak seçmişlerdir. Adalet ilkeleridir. Özgür düşüncenin savunucusudurlar. İnsan haklarına saygılıdır.

Allah’ın muttaki diyerek taltif ettiği, övdüğü Müslüman işte bu Müslümandır. Temsil kabiliyeti olan Müslüman da bu Müslümandır. Bu Müslümanların sayısının çoğalması, İslâmfobi’nin azalmasını, yok olmasını mümkün kılacaktır.

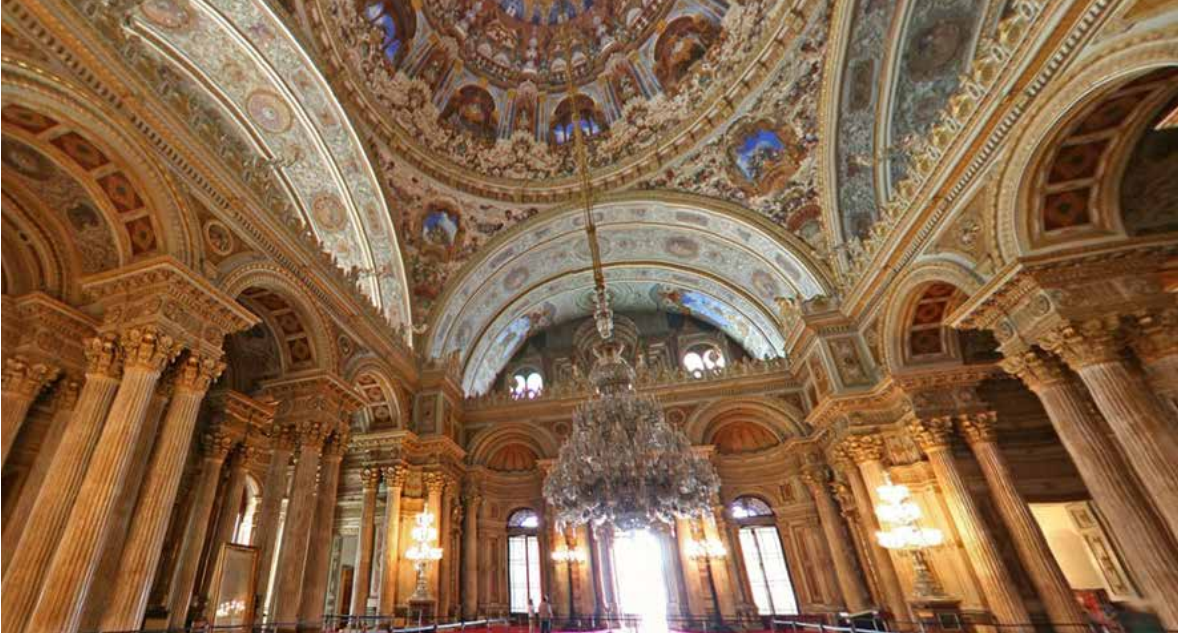
DOĞU – BATI PARADOKSUNDA RENANI VE KENDİMİZİ AŞMAK

I. Hilal ve Haç

1883 yılında Afgani'nin Ernest Renan'a cevabı, Renan'ın İslam dininin ilmi gelişmeye mani ya da kapalı olduğu yönündeki ifadelerine karşı verilmişti. Afgani'nin iddiası ise aslında ilmin İslamda olduğu, İslamın hem Kur'an ve hem de hadislerle ilmi teşvik ettiği yönündeydi. Bu mülahazaların özündeki silüet ise kaynakların ne dediği ve o kaynaklardan beslenen insanların ne olduğuna dair oluşan bir kültürel vakumun tarihsel izdüşümü idi.

Bu bir anlamda, yaklaşık bir asırdır askeri, siyasi, ekonomik, kültürel ve sanatsal anlamda yaşanan gerilemenin getirdiği defans psikolojisinin ilmi ve dini sahaya yansımaları tarihsel bir çerçeve içine yerleştiriyordu. Avrupaya karşı yaşanan bu psikoloji sadece Osmanlı'nın değil aynı zamanda bütün müslümanların endişe ve tedirginlikle izlediği bir defans, yeni ve en son cephenin kaybedilmesine yönelik kimi endişeleri de beraber getiren bir dil geleneğini teşkil ediyordu tedricen. Bu dilin adı ürkeklik, kültürel fay kırılması, kendinden, kültüründen endişe ve Renan'ın iddialarını zahiren ve haklı olarak reddeden ve fakat aynı zamanda zimnen teyid eden hayranlık ve düşmanlıkla karışık sosyal-psikolojinin mücessem haliydi. Hayranlık veya imrenme ile karışık bir kıskançlık belki bütün entellektüel kesimlerine ve hatta Devlet-i Âlî'nin en üst kademelerine kadar sinsice sirayet etmişti aslında. Sadece zaman ve mekana göre bu

karmaşık duyguların alışımalarının oranlaması değişiyordu. Eczacıya göre mütemmim cüz şekil alıyordu. Doktor hem çok, hem de yoktu. Eskiden dil hem lisan hem de gönülü ifade ediyordu; şimdi ise zilleti, gafletti, şaşkınlığı... Önceki dönem Topkapı'nın dönemiydi: Osmanlı'nın en mücella dönemlerinde yapılmış sade, süzölmüş bir mimari, amaçlara ve ihtiyaca göre-lükse değil- hitap eden, gerek görüldükçe genişletilen Boğaza hakim tavrıyla mağrur bir saray. Şecaatin sarayı. Devletin sarayıdır. Ağyara hükümrân, halkına hadim devletin sarayı. Sonraki ise Dolmabahçe'nin tavrıdır: Mimarisi ve mimarı yabancı, borç parayla ve Osmanlı'nın çöküş döneminde yapılmış, tepelelerin kartalı olmayı değil denizin dudağından tutmayı amaç edinen, denizle lebaleb, sefahatin ve lüksün, haramzadeliğin eseri ki sütunların altından yapılan ısıtmasıyla Topkapı'ya nazaran çok daha heybet ve teferruata sahiptir. Sultanın sarayıdır. Halka değil ona ve avanesine hizmet için yapılmıştır. Koskoca bir alem onca kıtaları nallarıyla hallaç pamuğu gibi atan, kargılarını semaya sütun yapan alem, Hakka tapan alem, adaleti mabed yapan alem, ıssız adaya düşen Robinson gibi, alabora olan gemiden birşeyler kurtarıp bir kulübe inşa etme telaşındaydı. Üstelik süreklilik avcılığı ona Robinson'luğu bile çok görüp onu Cuma'nın konumuna sokmak istiyorlardı. El-Hamra çoktan vaftiz olmuştu. Granada yerlebir. Tekbir kükremeye hasretti millet; Topkapı'dan Dolmabahçe'ye tenzili rütbe ile inmişti devlet ve milleti indirmişti beraberinde..

Devlet-i Âlî, Bab-ı Âlî ile cedelleşmedeydi. İlim öğrensini diye Fransaya giden nesiller, siyaset erbabı olarak geri dönmüşlerdi. Kimisi İslamcı, kimisi Türkçü veya Turancı, Kimi Osmanlıcı, kimi de Batı'cı idiler.

II. Topkapı'dan Dolmabahçe'ye

Bu noktaya gelinmesi, yani küffarın da ümidi iken "frenkten" veya "kefereden" medet umulmasına kadar düşen Osmanlı'nın hüznü hemen teşekkül eden bir psikoloji değildi elbette. Uzun zamandan beri toprak kayıpları yaşanıyor. Eğitim gerilemiş, dışardaki gelişmelere bigane kalınmış, vergi gelirleri azalmış, Osmanlı'nın devlet itibarı ve parası değer kaybetmiş, borç parayla kimi zaman devlet açıkları kapatılmış kimi zaman sefahatin delikleri tıkanmıştı. Hala dışarda sözünü geçiriyor ise de devlet, içerde kendi atadığı Mısır Valisi'ne bile söz geçiremez olmuştu.

Karlofça belki de -çan olmasa da- birşeylerin uçup gittiğini ima eden bir mahzun salavatın devreye girdiğini gösteriyordu. Giray Han'ın ihanetini tek sebep gösteremeyecek kadar bir şeyler değişmişti aslında. Thuydices'in ifade ettiği gibi imparatorluklar ya büyümeli idi ya da yok olacaktı. Gerçi Osmanlı hiçbir zaman Batı'lı anlamı ile bir imparatorluk değildi; O Devlet-i Âlî Osmaniye idi. Osmanlı padişahları kendilerine "İmparator" denilmesini hiç istememişlerdi. Onlara "Sultan"dılar ya "Padişah" ya da "Han"... Yani kavramın kökenlerinden neşet eden bir kültürel

farklılık vardı ünvana bakışta. Onlar kibirli değil ve fakat vakar sahibi bazen de gaflete kaçacak oranda gururluydular. Çünkü Devletleri ta Osman Bey'den sadır olan bir rüyayla İlahi bir misyona aday idi ve üstelik İslam Peygamberinin bizatihi övgüsüne mazhar olmuş bir Sultanın yani Fatih Sultan Mehmet Han'ın soyundan geliyorlardı. Dolayısıyla hem tarihî hem de dînî bir misyonları vardı. Kendilerinden emindiler, devletlerinden de... Kızıl elma ise hep bir adım ötelelerinde idi; attıkları her yeni adımda o tekrar ileriye sıçırıyordu ve ebed-müddet bir nizamı gaye. Kanuni bir tek top atmadan, sadece bir mektupla Fransa Kralı'na emirlerini uygulattırıyor, hapisteki kralı serbest bırakıyor, 28 Mehmet Çelebi Avrupa seyahatinde müşahade ettiği, Frenklerin yaptıkları sanayileşmenin nüvesi mahiyetindeki kimi mamulleri mağrur ve gafil bir edayla kaydedip dönüşte rapor olarak yazıyordu. Osmanlı Padişahları devletin son çöküş dönemlerine kadar Avrupalı kral ya da imparatorlarla aynı masaya oturmak yerine, Vezirleri ile onları muhatap ediyordu. Biliyorlardı ki bu zımnen her iki devleti ve başkanlarını eşit olarak telakki etmek anlamına gelecekti ki bu da onların kabul edemeyecekleri bir siyasetti...

Kuşlara konak inşa edecek kadar şefkatli, parasızlık-tan evlenemeyenleri veya borcundan dolayı hapse düşenleri vakıflarla destekleyip mağdur etmeyecek kadar düşünceli, bir kaç dilde divan tertip edecek kadar sanatkar, sevgilinin elbisesindeki gülün dikeninin gölgesinin onu incitmesinden endişe eden şairler çı-

karacak kadar sanat ve sevginin zirvelerini keşfetmiş, “rüşvet değildir” diye selamını almayan memurları şairane bir tarzda tiye alacak kadar edebiyatçı, zayıf ve hastalıklardan muztarip bir eşeği şiirin konusu yapacak kadar nüktedan ve merhametli, kendilerinden büyük ve kendilerini yaratan Allah’ın var olduğunu daima hatırlatan insanları maaşa ya da iltifata tabi tutan ve kibiri şeytanlık olarak addeden insanlardı. Keşfinden kısa bir süre sonra Amerikanın varlığından haberdar olan, müslüman, yahudi ayırımı yapmadan 1492’de Avrupalı “reconquistador”ların paranoyak korku ve katliamlarından kurtarmaya kendini adayan da onlardı, kimi yerlerin fethini savaşız yapan da. Çünkü gönüllerini çoktan fethetmişlerdi Bogmillerin, Nasturilerin ülkelerinden önce. Hristiyan kardeşlerinin zulmünden yılmış, vergilerden beli bükülmüş insanlar onlarla öğrendiler yaşamayı, temizliği, vicdani ve inandıklarını diledikleri gibi yaşamayı. Tek şart muannid veya hain olmamalarıydı.

Tarihte kendileri kadar büyük ve geniş alanlara yayılmış bir Roma devleti vardı. O da 5. asırda Atilla ve ordusu ile sendelemiş sonra iç çekişmelerle ikiye bölünmüş ve nihayet Fatih’in zamanında onun doğu uzantısı olan Bizans kalmıştı. Onu zaptetmek suretiyle Fatih aslında Atilla’nın başlattığı, Arapların devam ettirip muvaffak olamadığı Roma Fatihliği veya Bizans fatihliği ünvanını da almıştı. Roma bir imparatorluktu. Büyüktü, kudretliydi. Fakat kudretini hem kendi halkına, hem diğer milletlere zulme dönüştürmüştü. Hem pagan hem Hritiyanlık bayrağını taşıdığı dönemlerde Roma zulümlerden geri durmadı. Zulmünün muhatabı ya da kurbanlarıydı değişen, Romanın kudretinin; gah Afrikalılar gah Ortadoğu halkları, gah hristiyanlar gah hristiyanların düşmanı olan Yahudiler, sonraki dönemlerde de müslümanlar vs. Ve Fatih bunları biliyordu... Bir kısım Roma tarihini bizzat kendi orijinal dillerinde okumuştur ve hem bir dini hem de siyasi bir hedefi zihninin şirazesinde muhafaza ediyordu: Bizans’ın siyasi mirasçısı da olmak. Hatta artık bu gücün karşısında duramayacaklarını anlayan kimi Batı Avrupalı ülkelerin ileri gelenlerinden-siyasi ve dini—kendisinin Hristiyan olması halinde bütün hristiyanların onun ermine gireceği yönünde resmi mektuplar da almıştı. Vakar, vukuf, şecaat, ilim, istikrar, kararlılık ve varılan kararda sonuna kadar gitmek, istişare, planlama ve dahi güçlü olduğu anda o gücü zulme değil hizmete tahvil etmek gibi unsurları onun şahsiyetinde toplanan meziyetler. Evet Roma güçlüydü, ama gücünü zulm ve kıyım makinası yapmış, hatta zulmü temaşa malzemesi yapmış, arenalarda ve tiyatrolarda kendi

insanlarına seyrettirmişti. Onun düsturu ise adını aldığı önderinin bir sözüydü; Gayr-i müslimlere zulmeden, Peygamber’e zulmetmiş gibiydi.

III. Gemileri Yakmak

Endülüs’te yedi asır (8-15 yy), Selçuklu ve Osmanlı’nın parlak dönemlerinde 9 asır (10. asıradan itibaren) neye uğradığını şaşırarak Batı’nın, tedrici gelişmelerle hem Endülüs’ü yokeden sonra da Osmanlı’yı yok etmeye çalışarak geçmişin rövanşını almak isteyen bir kültürün savaş dansının hem dilini hem ritmini ifade ediyordu Renan. Fakat Afgani ile Renan’ın ister cismi ister sembolik olsun bu karşılaşması ise en azından bir diyalog sürecinin hala işlediğini gösteriyordu. Yani bir tarafın diğerini mutlak kabulunu değil mücadelesini ve teatisini resmediyordu. En azından şimdilerde yenilmeyi adım adım soluyan bir kültürün hala direniş mecali olduğunu ifade ediyordu. Sonraki gelenek ve onun doğrultusunda oluşan dil ise 1) Batı’yı -daha ne olduğunu anlamadan- tartışılmaz bir şekilde putlaştırmaya; ya da 2) Şeytana has, küfre has olan her özelliği giydiren geçmişte olan bir nostaljik ideal ve altın döneme hasretin önündeki bir engel, ya da mücella dönemle kıyaslandığında hale dair ıstırabların günah keçisi hem de hala o kültürün değil de o kültüre ait insanların imani ve islami hatalarına yüklenen bir mantığı beraberinde getiriyordu. Bir taraftan halin ıstırabı unutuluyordu, bir taraftan da mazinin parlaklığı belli kültürel değerlerin o eski dönemdeki gibi yaşanması durumunda mevcut düşüşün tekrar bir hızlı yükselişe dönüşeceğine dair ilahi inayeti bazlı bir dilin kelimeleri böyle oluşturuluyordu. Bu anlayışa, geçmişteki kimi dönemlerde insanlar İslamı en iyi şekilde yaşıyorlardı, bu nedenle ilahi inayeti hep işlerinde hissetmişler ve onun kudretiyle ihtişamı yakalamışlardı. Şimdi ise bu değerlerden uzaklaşmış olduğu için daha önce lütfedilen ilahi inayet şimdi adeta bir ilahi cezaya dönüşmüştü; bu nedenle de Osmanlı’nın gerilemesi adeta müstehak olunan bir kader çizgisinin hem Osmanlı Devleti hem de bütün İslam aleminde beliren ilahi adaletin tecellisiydi. Devletin kurucusu Osman Bey’in rüyasında gördüğü o devletin ebed-müddet olduğunu simgeleyen ulu çınar ağacı ise artık maruz kalınan onca yenilgi ve çöküş karşısında fazla bir anlam ifade etmiyordu. Çünkü bu gidişatı önlemek için atılan kimi adımlar aslında kendinde eksik olanın sadece askeri ve biraz da batı görgüsü (fenni ve ilmi teknolojisi değil) güç olduğunu zanneden ve o gücü tekrar elde edince tekrar şaha kalkacağını zanneden resmileşmiş görüşün yanında reçeteleri farklı olan Pan-İslamizm,

Pan-Osmanizm, Pantürkizm gibi akımların birleştiği teşhis noktaları esasen belliydi: Osmanlı çöküyordu. Kurtarmak gerekiyordu. Bunun için de Batıya yönelmek gerekiyordu ki bu psikoloji zaten üzerine heyula bir buldozerin geldiğini hissettikçe hem ıztırabı artan hem alelacele çözüm üretme amacıyla olan Fransız efkarından mülhem, belki gafletleri olan, ama ihaneti akıllarından geçirmeyen insanların çözümleriydi.

Çözümler farklıydı, fakat bu nesillerin ortak paydası Batının -ki o zamanlar insanların anladığı şekliyle ağırlıklı olarak Fransa ve biraz da İngiltere'yi ifade ediyordu. Amerika lafzın bir parçası zaten değildikendilerinden ileri olduğunu düşündükleri bir TEZ idi. Ve üç temel fikir hareketi buna antitez niteliğinde kendi kültür yapılarından utanmayan ve hatta mazisiyle gurur duyan, ama yenilmişlik duygusu ve ezilmişlikle kendine ait değerlerle batı sandıkları unsurlardan aldıkları kimi askeri ve felsefi hususları tevhid ederek zilletten kurtulabileceklerini sanan insanlardan oluşuyordu. Ve ANTİTEZ MAHIYETİNDE idi. Çünkü bu tarz düşünüşle temelde -daha sonra da Japonya ile gündeme gelen-“onların dini bizim işimiz, bizim işimiz de onların dini gibi” diye formüle edilen, kimi zaman takdir, çoğu zamanda tahkiri içeren bir mantıktaydılar. Ve Fakat Batıcılık kavramı her yönüyle sorgusuz sualsiz bir-kendilerinde tam olarak idrak etmeye muvaffak olamadıkları bir teslimiyetçi mantığı beraberinde getirdi. Batı herşeydi ve medeniyetin hem eşiği, hem ocağı, hem kucağı, hem salıncağı, hem tahtrevanı idi.

Onun için batılı gibi yaşamak, batılı gibi giyinmek ve yemek, batılı gibi müzik dinlemek, batılı gibi mabedlere sıralar koymak ve hatta batılı ırkın bu hasletlerinin ırkıdan dolayı olduğu vehmedilerek batılı damızlık insanlarla yeni bir tür insan yetiştirme tasarıları, bu zihniyetteki kimi insanların öngörülleri arasına girmişti. Her köye bir piyano projesi bu dehanın bir devamı niteliğindedir. Bu deha bugün de “Kırsal kesim” dedikleri ve fakat henüz batılı bir sosyolog ya da Türkoloğun onda biri kadar bilmedikleri insanlara senfoni dinletmek suretiyle bu yüce ideali gerçekleştirmeye gayret sarfetmektedir.

Bu konudaki argümanların düçar olduğu temel hata aslında bugün de devam eden bir kaç arazla malul olmalarıdır. Öncelikle bu insanlar, Batıyı bir monolitik oluşum gibi görüyorlardı ve Batı'yı temelde temsil eden siyasi ve entellektüel elit içinde insanların hayranlıklarını gizleyemedikleri Fransız ve İngiliz kültürüydü. Bunun yanı sıra herkesin Batısı bir başka dar alandan daha geçiyordu ki bu da Fransa'ya aşına insanın Paris'i, İngiltere'yi tanıyanın da Londra'yı ve hassaten de bu iki yerde yaşadıkları mahalli Batı'yı tek bir numunesi saymasıydı çoğu zaman. Ve bu numüne diğer yerlerde hep aynıydı.

Halbuki bu dönem Fransa ve İngiltere'si, sanayileşmenin getirdiği sancılar ve toplumsal hareketler bir yana önce Darwinizm sonra da Marksizm, Taine ve Compt'un açtığı fikir anaförlerinde çalkalanıyordu. Daha sonra da Freud son dönem Osmanlı aydınları-

nın sandığı gibi medeni insanın Batılı portresini çizerken aslında insanın insani vasıflarından uzaklaştığını ifade ediyorlardı. Osmanlı entelektüeli bu durumdan ya haberdar değildi, ya da meseleye kabuktan nüfuz edebilmişti ancak.

Aslında 19. Yüzyıl Batı toplumlarında egemen sınıflar için sanayileşmenin getirdiği bir maddi refah, vahşi kapitalizmin pençesinden kurtulamayan iktisadi, içtimai ve siyasi olarak altta yeralan gruplar için bir hüsrana ve her ikisi için de maveranın derin mahşeri sarsıntılarının yaşandığı bir dönem oldu. Bu dönem, bilimlerin tasnifinin yapıldığı ve felsefenin vesayetinden çıkmaya başladığı empirizm ve laboratuvar bilimlerinin hakikatin tek müessesesi olduğunun umumi kabul gördüğü bir dönemdi. Her ne kadar Amerika ve İngiltere de Yeniden uyanma veya Viktorya dönemi ahlakı diye adlandırılan dini tepkiler olmuşsa da umumi manada 19. Yüzyıl üç ana fikir akımıyla sarsıldı: Darwinizm, Marksizm ve Freudianizm. Her üç akım da bilim adına ortaya çıktılar. Darwin bir naturalistti, Marks sosyologtu, Freud (1856-1939) her türlü bilimsel, edebi, mitik veriyi, kendi mülahazalarını güçlendirmek veya teşvik etmek iştiağıyla kavruşan bir nörolog psikiyatrist. Hiçbirinin de ortaya attıkları fikirler kendileriyle varolmamıştı. Charles Darwin 1859'da Türlerin Menşei adlı eserini yayınladığında kendinden önceki bir literatüre dayanıyordu. Bu anlayışıyla, 16 ve 17. yüzyıllardaki Kopernik, Newton ve Galileo'nun başlattıkları hakikati müsebbibte değil de sebep te gören, daha huzmelerin meczup oldukları nur halelerini yakalamaya derman, sabır ve azmi kalmayan, Aziz Aquinas'ın bazı mülahazalarını alıp kendilerince yorumlayan empirik gelenekten tabiatçı görüşün devamıdır William Paley'in Tabiat Teolojisi'nin (1802) de takipçisidir.

Darwin tabiat hadiselerini müşahade ettikten sonra "Evreka" hezeyanlarıyla insanlar arasında da hayvanlarınkine benzer bir tekamülün olduğu ve güçlü olanın yaşadığı, olmayanların ise ya yok olduğu ya da yaşamayı mümkün kılan bir tekamül tüneline girdiğini ifade ediyordu. Yani Sokrat'ın mağara tasvirindeki gibi karanlıktan çabucak kurtulmak isterken sadece bir sebebin huzmesiyle kör olmuştu. Fakat Darwin, Hristiyanlık öğretisinin kurumsallaştırdığı "Varlığın Yüce Zincirini" kırmayı başarmıştı. Netice itibarıyla insan Yehova'nın Eski Ahit'te hem de "kendi suretinde yarattığı" dünyaya hakim olacak bir varlık değil, zamanın elinde yoğrulmuş tesadüflerle şekillenmiş diğer hayvanlardan biraz farkı olan ama herhangi ilahi menşei olmayan, alet kullanan bir biyolojik me-

kanizmaydı. Bu bakımdan Darwin, sanatla Sani-i Kaniat'ın irtibatını koparan bir köşe taşı olup, hem insan iradesini hem de onu yaratan iradeyi sıfırlayan bir konumdadır.

Friedrich Nietzsche (1844-1900) nin ilan ettiği "Tanrı öldü" hükmüyle birleştiren, Yahudi-Hristiyan (YH) geleneği temel öğretisini kaybetmiş oluyordu. Nietzsche'ye göre Yahudilik kısıncılık esasına dayalı bir "esaret ahlakı" içeriyordu. Hristiyan ahlakı ise zayıfların ahlakıydı çünkü sadakat fakirlik ve tevazuyu fazilet gibi sunuyor ve mücadele yerine tokat yediği zaman "diğer yüzünü çevir" diyor, iradeyi ortadan kaldırıyor. O halde insan Tanrıyı silecek ve sonunda Übermensch, kendi iradesini ilahlaştıran bir (Süpermen) olacaktı.

Çok geçmeden Karl Marx (1818-1883) Darwin'den Saint-Simon, Thiers ve Guizot gibi mütefekkirlerden aldığı fikirleri insanın iktisadi hayatına uyarladı. İnsan Biyolojik evrim geçirdi ise soyolojik olarak da devrim geçirebilirdi. Nasıl olsa insan Maverayla olan Bezm-i Elesteki mutabakatını koparmış ve kainatı tarih boyunca iktisaden güçlü olanın insafına bırakmıştı. O halde proleter gerçekleştireceği bir devrimle bu gidişata bir son verecek ve artık egemen sınıfların zayıfları aldatmakta afyon olarak kullandığı dinin vadettiği semada bir yerde gizli olan cenneti yeryüzüne indirecek ve bunu bir tür "halkın diktatörlüğüne" giden devrimle gerçekleştirecekti. Dolayısıyla din Marksizm için proleteryanın yabancılaşmasına yol açan bir çikolata kaplı uyuşturucudur. Tabiat kanunları toplumlar içinde geçerli olduğuna göre, tarihte hakim sınıfların oluşturduğu din fikri sınıfsız toplum ideali gerçekleşince kendiliğinden ortadan kalkacaktı.

Diderot ve Volter'le alevlenen Kant'la bir nebze firenlenen ateizm Comte (1798-1857) ve Marks'la öldürücü darbenin ritüelinin hazzını yaşıyordu. Çünkü Comte sadece insanın değil dinin kendisinin de bir evrim geçirdiğini ilk iki safhanın teolojik ve metafizik nihai ve mutlak safhanın da pozitivizm olduğunu ileri sürerek bilimin tamamen dine bir alternatif olduğunu ifade ediyordu. Görüldüğü üzere bütün bu fikirler genel manada hem doğu hem batı, hem de batı kültürünün varyantlarını öne çıkarıyor, arada uçurumlar açıyor, ferdi planda toplumlar ve fertler arasında ki benzerlikleri öne alarak mutlak hakikate ulaşmak yerine, insanı insandan tefrik edip hayvana benzerliğini vurgulamaktadırlar. Zaten vahşi kapitalizm de bunu almış, en azından insan olmanın hazlarıyla bir nebze olsun teselli bulan batı insanı henüz merkez üssünü

tespit etmeye uğraştığı zelzeleleri tecrübe ederken yeni bir zihni ve dini zelzelenin dalgalarına maruz kaldı. Bu da Freud'çuluktur. Dini planda teslisi reddeden Freud terstavan muamelesiyle zihni bir teslisi ikame ediyordu.

Daha önceleri nisbeten gelişmiş farkı aslında şuurunda olduğu iddia edilen insan Freud'un psikanalitik teslisi ile üç ayrı şuur merkezinin savaş alanı oluyordu: Süperego, Ego ve İd. Dahası bu teslisin en alt kademesini en alt ve müstahkem gayya kuyusunu oluşturan libido Eros'un oklarıyla hem egoyu hem de süperegoyu vurabilen ve bunu insanın şuuruna rağmen ve şuurundan habersiz yapabiliyordu. İnsan insanlığıyla beraber şuurunu da kaybetmiş daha önceleri Gotik romanın temeli olan cinsel dürtülerinin esiri olmuş bir Frankeştayn olmuştu. Buna Einstein'ın (1879-1955) 1921 de yayınladığı Nisbiyetin Manası adlı eserinin tersinden okunmasıyla ortaya çıkan iyi ile kötünün dahi göreceli olduğu felsefesini eklediğinizde ortaya çıkan sonuç hakikatın, milattan önce 5. Yüzyılda eski Yunan sofistlerinin ve onları takip eden Agnostik'lerin tenasühüdür. Ortada tenasüh var fakat Mesih yoktur. Doğru olan şey muhababınızı ya belagat cambazlığıyla ya da iktisadi, siyasi ve ekseriyetle de askeri gücünüzü kullanarak ikna ettiğiniz herhangi bir şey olmuştur. 19. yy. da Batı dünyasındaki önemli bir yükselişte Fransa kaynakla kültürlemlerden kaynaklanan ve imparatorlukların çöküşüne kadar bir süreci başlatan milliyetçilik cereyanı oldu ki dinin vaktiyle muvafak olduğu birlikteliği hem ağırlıklı olarak Fransa ve İngilterenin temsil ettiği ve Batı

denilince en azından Osmanlıda algılandığı şekliyle Avrupa'da hem de her türlü zaafiyetine rağmen İslam hala bayraktarlığını Hilafetin gölgesinde yapan Osmanlıyı da yıkmaya başladı.

O halde 19. yy Kapitalizmin ve milliyetçiliğin hem zafarını ilan ettiği hem de burjuvaziye ve dine alternatif fikirlerin geliştiği bir yüzyıl oldu. Din artık Batıda kilisenin köhneleşen duvarlarının gölgesine iyice sinmişti. Burada şunu da ifade etmek lazımdır: Rönesansla başlayan keşif hareketleri belirli bir sermaye birikimini oluşturmuş ve bu da hem hammadde hem de daha sonra makina temelli sanayileşme süreci hem müstemlekeciliği tabi hale getirmiş hem de Oryantalizme kanat takmıştı. Kültürel ve coğrafi bariyerler bir anlamda Batının "diğeri"nden habersiz yaşamasını gerekli kılmıştı.

Fakat kimileri 20. yy. da sarkan 19. yy. daki çalışmalar bir şeye daha şahit oldu: Batının kendi menşinin sorgulama süreci ki bu eski Yunanın da kökenlerini deşmek anlamına geliyordu. Bu uğurda özellikle İngilizler ve Almanlar tarafından gerçekleştirilen arkeoloji, tarih, dilbilim anropoloji ve mitoloji çalışmaları Batının her iki kökenin de Doğu da olduğuna delalet ediyordu. Eski Mısır, Hind ve Mesopotamya medeniyetleri deşildikçe etnoloji, filoloji edebiyat tarihi çalışmalar hızlandıkça ve kolonileştirme çabalarıyla önce askeri ve siyasi grupların daha sonra da entellektüellerin Hindistan, Mısır, Anadolu ve Ortadoğu da yaptığı çalışmalar dilbilim kökenlerinin kökenlerinin Hinde, medeniyetlerinin Mısır, Ur, Ugarit, Girit ve Mi-

no'ya dayandığı o çok sözü edilen dramanın temelini oluşturan Dionysus ayinlerindeki tanrının bile aslında Tammuz, İsis ve Osiris'in sadece değişik bir isimle patentlendiğini farketmişlerdi.

İngiliz Sir James Frazer (1854-1941)'in yazdığı oniki ciltlik Altın Dal, (1911-1922) daha sonra Jung Levi-Strauss, Campbell gibi insanlar karşılaşmalı bir dinler tarihi perspektifiyle hem Comptes un geleneğini yansıtıyor hem de dini sihir ve folklorik mitlerin yekunu olarak ifade ediyordu. Ve Batılı yazar şair entellektüeller bu sosyal ekonomik ve dini değişmelerin farkında olup eserlerine ve hayatlarına yansıtarken Osmanlı entellektüeli onları koyduğu eserlere şeklen hayran ama arkaplanındaki saşklerden bihaberdi. Bunun en çarpıcı örneklerinden birisi ise bir Osmanlının -sanırım Mehmed Fuad idi—Zolanın eserlerini yazmakta kullandığı dökümantasyon, gözlem ve not alma metoduna öykünerek intihara kalkışması ve kestiği bileklerinden kanlar damladıkça hissiyatını kaleme almasıydı. Zaten 19. asrın başlarından beri adeta resmileşen Batılı gibi olmak kavramı sadece giyim kuşam bale salonları ve tiyatrodan ibaret olarak algılamış ve bu marazi durum 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl boyunca şekil değiştiren ama Batılı gibi olmayı hayatın tek gayesi ve çıkar yolu sayan mantığın zaferini teşkil etmiştir. Öyleki Cavaliero Rusticana adlı opera yazarının anavatanından önce Osmanlı torraklarında temsil edilmiş ve Osmanlı so dönem zevatları, memleketin ne kadar da ileri bir kültür düzeyinde olduğuna dair kendileriyle müftechir olmuşlardı muhtemelen.

Oyunu izleyenlerin mi yoksa oynayanların mı aslında sökonusu olduğu dönem ise fazla uzak değildi. Oyuncular kendi benliklerinden sıyrılıp karakterlerin benliğine bürünürken, onları izleyenler içtimai hayatta çoktan kendi benliklerinden uzaklaşmış sanatın özünde var olduğu söylenen hasletin yani taklidin aslında gerçekleşebileceğini varlıklarıyla mücesssem hale sokuyorlardı. Bu sahne ve sahnedekileri izleyenler aslında tarih sahnesinde başkalaşımın kudretini ortaya koymuyorlardı. Renan aslında burçları yıkmış surların son halkasını zorluyordu.

Yani Karanlık Çağlar Kilise+Tanrı iken Rönesans insane-Tanrı eksenine oturmuş önceki dönemin baskıcı unsurlarını ayıklamaya çalışmıştır. Bu çatışma aslında hiçbir zaman itidalle yaklaşmadığımız kimimizin aşkının, kimimizin nefretinin zirvesi olan kültürel kitlenin tahtirevalli mantığının yansımasıdır. Yani birlikte yaşamaya tahammül başka hayatları hoş görme ye-

rine ya ben ya diğeri mantığının gereği olarak benin yukarıda olması için diğerin aşağıda olması. Sonuç daha miladi 2. yüzyılda metni ve doktrini sorgulanan Hristiyanlığın reform hareketleriyle dağılması olmuş haclı seferleriyle gelen çıkar bazlı birliktelikler sonraki dönemlerde milli dillerin ağırlık kazanmaya başlaması ve adeta yani birer din haline gelen ve Katolik ve Ortodoks geleneğine kafa tutan yeni mezheplere ve yüzlerle ifade edilebilecek kilise farklılıkları tezahür etmiştir. Selçuklu ve Osmanlı'dan alamadığı muzafferiyetin hıncını daha önce birlikte hareet eden Avrupa ülkeleri birbirlerinden almışlardır.

Hegel'in (1770-1831) sentezci mantığı da gerçek anlamda bir idealist diyalektiği ne batının kendi içinde ne de doğuyla batı arasında eşit temsil hakkı doğrultusunda oluşturamamıştır. Çünkü kutsal Roma İmparatorluğu dağılmış doğudaki uzantısı da müslüman Türklerce zapt edilmişti. Bu dönemlerde laikleşme sürecine girmiş olsa da batı ülkeleri bugün Avrupa birliği patentiyle tekrar diriltimeye çalışılan Kutsal Roma İmparatorluğu'nun milli temsilcileri gibi davranmaktan politik endişeleri ağır bastığı zamanlarda Hristiyan kimliğini öne çıkarmaktan hiç durmamıştır. 12-13. yüzyıllardan itibaren ortaya çıkmaya başlayan şovalye romansları Şarلمان, Kral Arthur ve şovalyelerine dair Fransız ve İngiliz ekolünden, Nibelunge-liet gibi Alman ekolünden, Saraçini diye ifade edilen İtalyan ve İspanyol ekolünden tevarüs eden İslam'ı öcü, müslümanları gulyabani olarak algılayan Avrupa edebiyatında sıkça yazılan ve günümüzde modern sinemaya yansıyan vampir hikayeleri Hristiyan dünyasındaki toplumsal şuur altından uluslararası politikalara kadar uzanan bir tayf içindeki ana leitmotiflerdir. Üstelik bu 15. yüzyılda ki Endülüs'deki Müslüman ve Yahudi katliamı tehciri ve zoraki irtidatlara 16. yüzyılın sonlarından itibaren duraklama ve 19. yüzyıldan itibaren de çöküş sürecine giren Osmanlı'nın zaafiyetlerine rağmen olmuştur. Ve Osmanlı Batı daha ne olduğunu anlamadan başının tacı yapmıştı.

Durum böyle olunca Batı'yı tenkid süzgecinden geçirmek şöyle dursun, ona hayranlık ve Batılılık kendi başına yükselen bir değer olmuştur. Bu toplum, siyasi ve kültürel elite başlayan ve sonradan onların dayattıkları hiçbirseyi, yapısındaki itaat gereği ve şaki veya kafir olmak korkusuyla ham tepkiselliğin ötesinde hiçbir hakiki eleştiriye tabi tutmadı. Ne tapan tanıyordu Batı'yı ne de Batı'yı günah keçisi yapan. Esasen Spengler ve Toynbee'nin, Guinnon ve benzerlerinin bu memlekette kimi çevrelerde bu kadar yüceltilmesi de farklı bir sebebe dayanmıyor.

Çünkü ne o zamanki ne şimdiki entellektüel kendisini hemen hiçbir konuda Batı'ya ya da Batılıya referanslar vermeden sırf kendi yerli malzemesiyle fikir üretmekten, o fikri savunmaktan mahrum; o cesaret ve özgüvenden uzaktır. Onun için Batılı'nın tenkidini ancak bir Batılı yapınca münekkidi yüceltmek suretiyle ona kendi hissiyatının mikrofonu ve kürsüsünün sunmak suretiyle yapmak zorundadır. İşin daha da vahim yanı ise kendi değerlerini Batılı biri sahiplenince veya övünce kendi kıymetlerinin farkına varan bir toplum yapısı ortaya çıktı gitgide. Yani kendi kültür patentini batı ya kaptıran birisi müslüman olunca "aslında kendi kültürünün" değerli olduğunu çünkü "bir Batılı bile" müslüman oluyorsa bunun içinde önemli bir iş olduğunu "ahha" hezeyanıyla düşünen, daha kim olduklarını bile tanımadıkları insanları uzak kumandalı vehimlerle müslümanlaştıran bir toplum; Kaptan Cousteau, Prens Charles, Michael Jackson, bir ara Prenses Diana ve sonra Clinton'un kızı Chelsea ya kadar bir sürü insanı İslami vaftizden geçiren ve bunun sonucunda hem kendine hem de inandıklarına anlam yükleyip hizmet ettiğini sanan bir toplum.

Ne inandığını ve yaşadığını sandığından memnun ne de büsbütün inançsızlığı içine sindirebilen, hem doğunun hem batının en kötü veya olumsuz yanlarıyla kendine bir kültürel sığınak arayan Kültürel sürgün Robinson. Hem Osmanlı'nın devlet ve hem de takipçisi Cumhuriyet kavramlarının en kötü yönleriyle hayatını idameye uğraşan, ama bir türlü kendisiyle,

geçmişiyile yüzleşemeyen bir toplum. Geçmişiyi aklamak için hali, hali yüceltmek için geçmişiyi karalayarak bir haciyatmaz toplum. Ne kazanma iradesi olan ne kaybetmeyi göze alabilen; Verilene şükreden, geri alındığında ise bunu kendisinden kaynakandığı zehabıyla bir de kutsallaştıran, ama ne almaya talip ne de kendinden alana karşı bir tavır koyabilen, aldığı lütfü, kaybettiğini kendi hatalarından kaynaklanan bir ceza-i müeyyied olarak gören bir toplum. Mutlu olduğu, zengin olduğu nadir zamanlarda , acaba azmasının sonucunda mı ya da sınamaya müteveccih mi zengin ya da mutlu olduğunu sorguşayan ve ancak bu gibi durumlarda sorgulama mekanizması çalışan bir toplum...

IV. Tez ve Antitez

Her antitezin en büyük illeti aslında birşeye muarızlığı, bazen düşmanlığı ifade eden, o kendisi ile malul "anti-" kelimesidir. Çünkü her antitez tez olarak tanımladığı şeyi ister istemez yüceltir, ona karşı gönünürken aslında çoğu noktada onunla aynıleşir. Bu nedenle aslında antitez yoktur, SADECE TEZ+BİR oluşumlar vardır ki, Osmanlı'nın son dönemindeki en büyük hatası da bence budur. Osmanlı kendi merkezinden uzaklaşmak suretiyle, önce kendi merkezini başkalarının tanımlamasına yol açtı, sonra kendisini kendini tanıyanların gözüyle müşahade etmeye başladı. Sonuçta antitez olarak da tezdenden de eksik bir Osmanlı profili çıktı ortaya. Osmanlı kendisini bir Oryantalist

nasıl görüyorsa aynen öyle görmeye başladı. Bu meydana hem kendisi hem de dış dünya ile ilgili inisiyatifleri kaybetmeye başladı. O sarıklıydı veya kavuklu; Batılı fötr şapkalı; o halde o değişmeliydi ve değişti de. Önce fesi denedi. Binbir itirazlardan sonra Osmanlının bir parçası oldu, daha sonra da -bir iki nesil geçtikten sonra- fötr şapka oturdu gündemine çünkü Batı öyle istiyordu, öyle giyiniyordu, Osmanlı da öyle olmalıydı. İkinci Mahmut, Abdülaziz gibi sultanlar da açıkça bu psikolojiyi görmek mümkündür. Hiçbirinin de bir Fatih kadar Batıyı tanıdığını, felsefesine, kültürüne, tarihine vakıf olduğunu sanmıyorum. Aksi halde tayin edici faktörleri iyi bilirler tepkisellikten öykünmeden uzak politikalar geliştirebilirlerdi. Ama ne durup düşünmeye vakitleri vardı ne de mecalleri kalmıştı tarih şuuruyla hareket için. Öyle olsa titreyip kendilerine dönmeleri, vaktiyle Oğuzun yaptığı gibi başkalarının hayat tarzına kendi kültürünü, siyasetini ve hatta hürriyetini teslim etmezlerdi. Ama Fatih'in hiç olmadığı kadar Batı hayranıydılar...

Osmanlının son dönemiyle ilgili antitezlere gelince, O halk denilen kapıkulu, sabırtaşı karışımı hep horlanan, hamaseti hizmetle karıştıran kitlelerin bu hareketlerle doğrudan bir alakası zaten yoktu. O 16. yy. dan beri epey yaygınlaşan kahvehanelerde bugün olduğu gibi sohbet ve siyasetin tadını çıkarıyordu. Bir yazarın ifadesiyle "İstanbul'un kahvehane yelpazesi oldukça genisti. Cunku toplumun kultur mozayigi cogulcu bir karakter tasıyordu. Yalnizca belirli bir meslek ya da statu grubunun devam etigi kahvehaneler degil, farkli toplum tabakalarından aynı ortak kultur ve neseyle sahip insanların toplandıkları kahve-

haneler de vardı. Dama ve satranc meraklıları, horoz dovusturenler, kuscular, nargileciler, cicek tutkunları, edebiyat asıkları vs. gibi ortak paydası olan insanlar, kendilerine kahvehane catısı altında bir yeryuzu cenneti yaratmasını bildiler. Bir şehrin tarihine giden yollar, insanlar ve mekanların kesistigi noktada son bulur. insanların mekanları, mekanların da insanları inşaa ettiği aciktir. Kahvehanelerin Osmanlı insanına kazandırdığı en önemli duygu, özgürlük olmuştur." Ondan sadece istenenler vardı; vergi, askerlik, itaat ve belki biraz da dua. Onun isteyeceği hiçbirşey kalmamıştı.

Yine de birkaç istisnai durum haricinde, antitez mahiyetindeki hareketleri ortaya koyanlar siyasi, askeri ve entelektüel elit oldu hep. Herbirinin de farklı gerekçeleri vardı, ama birleştikleri bir nokta vardı. Kendilerine bir KURTARICI misyonu yüklemişlerdi, devlet batıyordu ve onlar kurtarmaya adaydı. Bu halet-i ruhienin bir mütemmim cüzü de her oluşumun kendi yolunu yegane yol olarak algılamasıydı. Osmanlıcılara göre, devlet hala ebed-müddet vasıflarını haizdi. Sadece bazı ciddi reformların yapılması gerekiyordu. Balkanlardan "imanları" kadar emindiler. Osmanlı eski ihtişamını tekrar yakalayacaktı. Bu başka çıkar yol da yoktu. İslamcılara göre bu çöküşün özünde İslami değerlerden uzaklaşmak yatıyordu, bir zaman İslama sarıldığı için üç kıtaya hükmeden devlet şimdi bu değerlerden uzaklaştığı için Allah tarafından adeta cezalandırılıyor ve uyarı mahiyetinde büyük belalara duçar oluyordu. O halde Osmanlı hem kendi içinde İslamı yaşayacak, hem de taa Hindistan ve Japonya ya, Afrikanın içlerine kadar olan bölgelere ka-

dar bir İslam birliği tesis edilecek ve sonuçta Osmanlı kurtarılacaktı. Başka yol da yoktu. Ki bu nazariye aslında kaderle ilgili kimi akaid ve fıkıh hükümlerini bir tarihsel düzlem içinde ele alıyordu. Külli irade, cüzi ve milli iradenin üstünde olduğuna göre “Görelim neyler; neylerse güzel eylerdi” felsefe. Veren oydu kudreti ve ihtişamı, alanda o olacaktı elbet. İnsan aktörlerin adeta rolü yoktu bu tarih anlayışında. Muhtemelen bunu düşünmek bile kimi zaman kişinin küfrüne delalet olarak addedilmiş bile olabilir. Türkçü ya da Turancı olanlara göre Türkün Türkten başka dostu yoktu, onca çabalara ve tarihsel, dini bağlara rağmen bütün Osmanlı tebaası kendi asabiyetlerine göre ya bağımsızlık ya da ihanete kaptırmışlardı kendilerini. O halde Türkler bu devletin esas unsurları olarak belki dini bile aşarak, İslam öncesi Türklüğün yerleşik değerlerine dönmeli, oradan güç alarak kendi varlığını müdafaa ve muhafaza etmeli idi. Ki bu akım kimi dönemlerde Türklüğün kökünü Sümerlere veya Hititlere kadar dayayacak ve hatta bütün dünya dillerinin dolayısıyla kültürlerinin Türkçeden ve Türklerden neşet ettiğini bile kayıtlara geçirecektir.

Onca asırdır “Necip millet diye sevip bağırklarına bas-tıkları araplar” ihanet etmişlerdi. Biraz daha geriye hatırladıklarında kimi Arap kayıtlarında Türklerin o beklenen Yecüc ve Mecüc kavimleri olduğuna da hükmettiklerini görmüşlerdi. Araplardan nefret ettirmekle Türklüğe, insanların sımsıkı bağlanacağını sanmışlardı. Haklı bir noktaları da, Devletin içinde milli varlığını öne çıkaran en son millet olmalardıydı Türklerin-ki millet aynı zamanda ümmet anlamına da geliyordu- Diğer formüllerin hiçbiri zaten tutmamıştı. O halde bir Türklük özüne dönülmeli bunu da tarihselleştirmeli ve tarihselleştirirken de Osmanlı Devletini yaptığı yanlışlıktan dolayı yok sayma, hatta ona lanet okuma noktasında yeterince Türk olmadığı için kıyasıya eleştirmeliydi. İşte Cumhuriyet dönemi ne geçerken yaşanan kimi psikolojik durumun özeti olan bu durum hem bir Ödipus kompleksiyle tarihsel reddiye hem de kendi varlıklarına haklı gerekçeler arayan bir nesile siyasi bir malzeme oldu böylece. Bu hareketlerin hepsi de tepkisel antitezlerdi. Batıcılar ise zaten herşeyiyle, Batıya zihnen teslimdiler. Onu anlamaktan öte onun herşeyi ile mutlak ve son medeniyeti ifade ettiğine dolayısıyla giyimi kuşama, kullandığı dilinden, hayat tarzına, gittiği okula ve hatta mabedlerine kadar onun gibi olamaktan başka ne bir gayeleri ne de bir hevesleri vardı zaten. Hem kabullenmiş hem içselleştirmişledi onu zaten. Bu durum öyle vahim durumlara varmıştı ki Türkçe, Fransızcanın hem sentaksı hem morfolojik yapısı-

na hemde sesdüzenine öykünür tarzda kullanılıyor. Fransızcadan tercüme edilen cümle yapıları hem nesirde hem şiirde kendini gösteriyordu. Siyasi, askeri ve entellektüelin modelleri arasında ideal olanlar siyasette İngiliz, edebiyatta ve kültürde Fransız ve askeri sahada ağırlıklı olarak Alman hayranlığı ve etkileri vardı. Yayın hayatına 19. yy.dan itibaren giren gazeteler ve yapılan çeviriler ülkenin kültürüne hem damgasını vuruyor hem de ait olduğu ekolün kürsülük görevini yapıyor, bazen bu yüzden sansüre uğruyor ve sürgüne gidiyordu kalem erbabı. Kimi haklı çoğu da haksız sebeplerden dolayı Meşrutiyetten beklenenler de gerçekleşmedi ve savaşların da araya girmesiyle demokratik bir meclis tesis edilmesi girişimleri akim kaldı.

Tanzimat sonrasındaki fikir hareketlerinin yansımaları—kati sınırlar çizilemese de- zamana ve hürriyet ve serbestlik ortamının teşekkülüne göre çeşitli şekiller olarak bugüne kadar da yansımıştır ki Cumhuriyet Türkiye’si bir anlamda bu hareketlerin kimi unsurlarından hem kendi çatısını çatmış hem de münferiden herbirine antitez olarak Kemalizm ya da Atatürkçülüğü ihdas etmiştir, İnönü ve o zaman tek parti olan Cumhuriyet Halk Fırkasının öngörülerıyla. Osmanlının, 1853’te Çar Nikolas’ın ifadesi ile “Hasta adam”ın macerası onun ölümü ile bir anlamda noktalanmış bir anlamda da şekil değiştirerek terekesiyle beraber onun küllerinden şahlanan bir milletin mirası ve belası olmuştur...